

Forord

Dette projekt er skrevet som afsluttende speciale på kandidatuddannelsen i Politik og Administration på Aalborg Universitet. Det er valgt at skrive speciale indenfor et af de tre kerneområder på uddannelsen: Organisation og offentlig forvaltning.

Der skal rettes en stor tak til min vejleder Lars Andersen, hvis store engagement og mange indspark har været med til at inspirere og udfordre i skriveprocessen samt holde motivationen oppe. Det havde heller ikke været muligt at skrive specialet uden bidrag fra de forskellige personer, som har medvirket i interviews, og der skal derfor også lyde en stor tak til Hanne Manata, Jess Trier Lauritzen, Lise Maltha Nielsen, Charlotte Meng Kristensen, Søren Jensen samt Klaus Abildgaard. Også en tak til Bjørn Hogrefe, leder af Center for Misbrug og Socialt Udsatte, som deltog i en mere uformel indledende samtale. Alle har de mødt mig med stor hjælpsomhed og åbenhed samt faglige kompetencer såvel som personlige inputs. Jeg har stor respekt for deres individuelle engagement på hver deres arbejdsområde.

Jeg må også med taknemmelighed nævne min fantastiske mand og dejlige døtre, som med deres nærvær har hjulpet mig med at bevare jordforbindelsen og holdt mig fra at synke ned i den berygtede specialesump.

Aalborg, august 2011

1. INDLEDNING	3
2. PROBLEMFOMULERING	7
2.1 BEGREBSAFKLARING	7
2.1.1 DEN FRIVILLIGE SEKTOR	7
2.1.2 FRIVILLIGT ARBEJDE	9
2.1.3 FRIVILLIGE SOCIALE ORGANISATIONER OG FRIVILLIGT SOCIALT ARBEJDE	9
2.1.4 HYBRIDORGANISATIONER	10
2.2 HYBRIDORGANISATIONER I AALBORG KOMMUNE SOM CASE	11
3. DESIGN OG METODE	16
3.1 OVERVEJELSER OMKRING CASESTUDIE	16
3.2 OVERVEJELSER OMKRING INTERVIEWS	18
3.2.1 DEN PRAKTISKE GENNEMFØRSEL AF INTERVIEWENE	19
3.2.2 VALG AF INFORMANTER	21
4. TEORI OG FORSKNING	23
4.1 SYSTEMET KONTRA LIVSVERDENEN	23
4.2 SOCIAL KAPITAL	26
4.3 RAPPORTER VEDRØRENDE EMNET	27
4.3.1 CEVEA: ”BORGERENS INDDRAGELSE – AFDÆKNING AF DET FRIVILLIGES POTENTIALE”	28
4.3.2 SOCIALMINISTERIET: ”ÅRSRAPPORT 2010: DEN FRIVILLIGE SOCIALE INDSATS”	28
4.3.3 ”RAPPORT FRA ARBEJDSGRUPPEN OM SAMMENHÆNGENDE KOMMUNALE FRIVILLIGPOLITIKKER”	29
4.4 HYBRIDORGANISATIONER	31
4.4.1 DET INTERNATIONALE PERSPEKTIV	31
4.4.2 DET DANSKE PERSPEKTIV	33
4.5 OPLÆG TIL ANALYSE PÅ BAGGRUND AF TEORI OG FORSKNING	34
4.5.1 HYPOTESER	36
5. ANALYSE OG DISKUSSION	39
5.1 KAN DE FRIVILLIGES HUS OG BROBYGGERSELSKABET DEFINERES SOM HYBRIDORGANISATIONER?	39
5.1.1 DE FRIVILLIGES HUS	39
5.1.2 BROBYGGERSELSKABET	42
5.2 KOLONISERER KOMMUNEN DEN FRIVILLIGE SEKTOR?	44
5.2.1 FORHOLDET MELLEM KONFLIKT OG KONSENSUS	45

5.2.2	INDIKATORER FOR OG IMOD EN KOLONISERING	46
5.2.3	BETYDNINGEN AF DE ØKONOMISKE RELATIONER	48
5.2.4	BETYDNINGEN AF KRAV TIL DOKUMENTATION OG EVALUERING	51
5.2.5	AKTØRERNES HOLDNINGER TIL SPØRGSMÅLET OM KOLONISERING	53
5.2.6	HYBRIDORGANISATIONERNES ROLLE IFT. AT FREMME ELLER HINDRE KOLONISERING	55
5.2.7	SAMMENFATNING	58
5.3	HVILKEN ROLLE SPILLER SOCIAL KAPITAL?	58
5.3.1	BETYDNINGEN AF SOCIAL KAPITAL	59
5.3.2	DE FRIVILLIGE ORGANISATIONERS ROLLE IFT. AT OPBYGGE SOCIAL KAPITAL	60
5.3.3	KOMMUNENS ROLLE IFT. AT OPBYGGE SOCIAL KAPITAL	62
5.3.4	HYBRIDORGANISATIONERNES ROLLE IFT. AT OPBYGGE SOCIAL KAPITAL	65
5.3.5	SAMMENFATNING	67
6.	KONKLUSION	68
7.	PERSPEKTIVERING	72
7.1	POTENTIALET FOR ET INTENSIVERET SAMARBEJDE IFØLGE AKTØRERNE I AALBORG	72
7.2	ANBEFALINGER IFT. SAMARBEJDET MELLEML DEN FRIVILLIGE OG DEN OFFENTLIGE SEKTOR	75
8.	LITTERATUR	78

1. Indledning

2011 er udnævnt til europæisk år for frivilligt arbejde, hvilket også i Danmark afføder et øget fokus på den frivillige sektors omfang og muligheder, særligt ift. løsning af sociale problemer i samfundet. Dette øgede fokus ses bl.a. udtrykt i regeringens Civilsamfundsstrategi, som blev lanceret i efteråret 2010 i anledning af det kommende frivillighedsår. Her begrundes en politisk satsning indledningsvist på følgende måde: *"Civilsamfundet knytter os sammen som samfund, fordi civilsamfundet bærer nogle grundlæggende værdier i det danske samfund. Værdier som demokrati, personligt ansvar og samfundssind trives og udvikles i civilsamfundet. Civilsamfundet er med andre ord grundlaget for aktivt medborgerskab og sammenhængskraft i samfundet."* (Regeringen, 2010: 4).

De frivillige organisationers historie har helt tilbage til 1800-tallet været knyttet sammen med det offentlige i kraft af netværk og organisatorisk samarbejde samt finansiel støtte (Henriksen, 1999: 45). I takt med at den danske sociallovgivning blev mere omfattende, og det statslige ansvar dermed blev udvidet, så har de frivillige organisationer måtte indordne sig under de betingelser, som blev sat af myndighederne (Henriksen, 1999: 44). Professor i Statskundskab Kurt Klaudi Klausen beskriver, hvorledes der skete en institutionalisering af den frivillige sektor i første halvdel af det 20. århundrede, da de forskellige organisationer indgik i et stadig tættere samarbejde med staten og derfor i højere grad blev underlagt lovmæssig regulering og blev afhængige af offentlig støtte. Dermed bevægede den frivillige sektor sig gradvist væk fra sin oprindelige egenart. (Bundesen et. al, 2001: 19-20)

Fra 1980'erne opstod der fra politisk side en fornyet interesse for den frivillige sektors potentiale for at bidrage til løsningen af problemer på socialområdet. Dette skyldtes særligt argumentet om de frivillige organisationers egenart og dermed en særlig evne til at løse visse sociale problemer (Bundesen, 2006: 84), selvom der som nævnt tidligere har været sat spørgsmålstejn ved, om denne egenart er bevaret gennem et tættere samarbejde med det offentlige. Daværende socialminister Ritt Bjerregaard udtaler i 1980: *"Udfordringen for socialsektoren består heri ikke at genere eller hindre disse bevægelser – heller ikke befamle dem af lutter velvilje."* (Bundesen et.al, 2001: 391-392). Den politisk skærpede interesse for den frivillige sektor resulterede dog ikke umiddelbart i øget forskning på området, og professor ved Aalborg universitet Lars Skov Henriksen konkluderer i et reviewessay i 1999, at der mangler systematisk og kontinuerlig opdateret viden om forhold vedrørende den frivillige sektors omfang og betydning, hvilket er væsentligt, da

denne sektor i Henriksens optik ser ud til at få stadig mere politisk betydning (Henriksen, 1999: 49).

Ifølge professor Jørn Henrik Petersen fra Center for Velfærdsforskning ved Syddansk Universitet er borgerne med velfærdsstatens udformning igennem 1900-tallet blevet formet til ikke længere at agere som fællesskabsorienterede borgere, men som kritiske brugere, hvilket slutteligt har resulteret i ansvarsløse kunder. Petersen mener, at borgerne er blevet opdraget til ikke at tage ansvar og ikke tænke i helheden (Henriksen, 23.03.2011). Forskningsresultater fra Det nationale forskningscenter for velfærd, SFI, viser dog, at den fremvoksende velfærdsstat ikke har fortrængt det frivillige arbejde, som danskerne yder. Ifølge Torben Fridbjerg, seniorforsker ved SFI, ser det *"... hverken ud til at være tale om, at velfærdsstaten har overflødiggjort behovet for den indsats, der lægges i den frivillige sektor, eller om at en stor frivillig sektor først og fremmest trives, fordi det offentlige svigter."* (Haahr, 2009: 25).

I skrivende stund befinder vi os som nævnt i det europæiske år for frivilligt arbejde, hvilket indikerer, hvad Lars Skov Henriksen forudså; at den frivillige sektor tillægges stor politisk betydning. Samtidig er der også rådet bod på den manglende viden omkring netop den frivillige sektor. Med frivillighedsåret bygges der videre på interessen for den frivillige sektor, som det sidste årti bl.a. er blevet udtryk gennem det stort anlagte internationale John Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, som havde til formål at sammenligne frivilligt arbejde på tværs af ca. 50 lande (Boje et. al, 2006: 7). Nationalt gennemførtes i 2004 en stor frivillighedsundersøgelse for at kortlægge omfanget og betydningen af den frivillige sektor i Danmark. SFI opgjorde i denne forbindelse den frivillige sektors økonomiske betydning til 134,5 mia. kr. hvilket i det aktuelle år svarede til 9,6 pct. af det samlede danske bruttonationalprodukt. Her spænder den frivillige sektor over et bredt felt indeholdende områder som idræt, kultur, uddannelse, sundhed, social service mv. Frivillighedsundersøgelsen viste også, at en tredjedel af den voksne danske befolkning i 2004 udførte frivilligt arbejde. (Boje et. al, 2006: 10-12)

Undertitlen på regeringens Civilsamfundsstrategi fra oktober 2010 er *"En styrket inddragelse af civilsamfundet og frivillige organisationer i den sociale indsats"*, hvormed der udtrykkes et ønske om et tættere samarbejde. Det formuleres også, at Regeringens mål for frivillighedsåret er i højere grad at involvere civilsamfundet i løsningen af de sociale problemer i samfundet, der ønskes en *"strategi for systematisk inddragelse af civilsamfundet"* (Regeringen, 2010: 6).

Civilsamfundsstrategien er ikke et arbejdsrapport, men snarere en visionsbeskrivelse eller formålserklæring. Der findes bl.a. målsætninger om en bedre forebyggende og opsøgende social indsats; at civilsamfundet kan bidrage til udvikling af det sociale arbejde; en frivillighedskul-

tur hvor 50 pct. af den voksne danske befolkning yder en frivillig indsats; udvikling af medborgerskab; samt samarbejde på tværs af fagområder om løsning af sociale problemstillinger (Regeringen, 2010: 11-12).

Med disse målsætninger beskriver regeringen civilsamfundet som en vigtig del af velfærdssamfundet, hvilket bl.a. begrundes med, at der her eksisterer *"en rummelighed og bredde, som det offentlige ikke kan tilbyde."* (Regeringen, 2010: 11). Videre beskrives et ønske om at arbejde for ovennævnte målsætninger på en måde, hvor civilsamfundet uafhængighed ikke kompromitteres, og hvor udviklingen i civilsamfundets ikke styres centralt (Regeringen, 2010: 13). Det udtrykkes, at der i civilsamfundet eksisterer en stor ressource, som det ønskes at beskytte og udvikle (Regeringen, 2010: 4).

Som et led i det intensiverede samarbejde lægges der vægt på innovation og udvikling, og det understreges, hvorledes *"Nye organisations- og samarbejdsformer kan bidrage til nye løsninger og derved give civilsamfundet mulighed for at spille en rolle på helt nye måder."* (Regeringen, 2010: 15). I dokumentet fremlægges løbende forskellige eksempler på, hvorledes man i nogle kommuner kan se konkrete initiativer, der realiserer de ovenstående målsætninger, og regeringens foreløbige initiativer på områderne ridses op. Overordnet har regeringen afsat 100 mio. kr. i 2011-2014 (Regeringen, 2010: 10). For den endelige udmøntning af Civilsamfundsstrategien påregner regeringen at starte, hvad der betegnes en bred proces, hvor relevante aktører inddrages bl.a. frivillige organisationer og KL (Regeringen, 2010: 6).

Social- og arbejdsmarkedsdirektør i Randers kommune Knud Aarup ser ligesom regeringen en stor ressource i det frivillige arbejde og skriver i sin debatbog *"Frivillighedens velfærdssamfund"* at de værdier og det konkrete bidrag, som den frivillige sektor potentielt kan bidrage med ift. velfærdssamfundet er kraftigt undervurderet (Aarup, 2010: 8). Aarup påpeger, at frivilligt arbejde handler om et konkret bidrag ind i et konkret fællesskab, og at det derfor vanskeligt kan relateres til staten, da fællesskaber udvikles lokalt. De aktuelle problemer, som mennesker konfronteres med, vil også være meget forskellige afhængig af, hvor man er bosat. Det frivillige engagement kan derfor bedst mobiliseres indenfor det nære samfund, hvorfor det er kommunen, der er den vigtigste medspiller i statens relation til den frivillige sektor. (Aarup, 2010: 33)

I takt med den tiltagende politiske interesse for samarbejdet mellem den offentlige og den frivillige sektor er en ny form for organisationer opstået i mange kommuner. Disse organisationer kan udspringe af enten den kommunale eller den frivillige verden, men fælles er, at hensigten med disse er at fungere som et bindeled mellem de to sektorer for netop at forbedre og øge samarbejdet samt det gensidige kendskab mellem de to parter. Flere forskere har betegnet disse

som "hybridorganisationer". Selvom forskningen angående civilsamfundet og den frivillige sektor er ekspanderet, så tages der som oftest udgangspunkt i den ene eller anden sektor, og dermed er disse hybridorganisationers rolle og betydning ikke undersøgt og diskuteret i særlig stor udstrækning ift. en lokal kontekst. I regeringens Civilsamfundsstrategi påpeges det netop, at der er behov for nye organisations- og samarbejdsformer, da disse kan bidrage med nye løsninger ift. samarbejdet mellem stat og civilsamfund. Dermed er det aktuelt at diskutere konkrete erfaringer omkring hybridorganisationers betydning på lokalt plan.

I relation til den her kort opridsede udvikling af forholdet mellem den frivillige sektor og staten samt regeringens ønsker for udviklingen af dette forhold, så udfolder der sig et felt med behov for yderligere forskning. Da der i regeringens Civilsamfundsstrategi lægges stor vægt på en mere strategisk og systematisk inddragelse af den frivillige sektor i løsningen af sociale problemer, så er det relevant at fremhæve, analysere og diskutere eksisterende erfaringer. Det er særligt interessant at undersøge de omtalte hybridorganisationer, da disse netop skal være et værktøj til at forbedre og øge samarbejdet. For at kunne arbejde med disse problemstillinger er det nærliggende at tage udgangspunkt i en specifik kommune som case, hvor et flerårigt samarbejde med den frivillige sektor på socialområdet har afledt konkrete erfaringer.

2. Problemformulering

Foregående indledning leder frem til problemformuleringen, som dette speciale vil tage udgangspunkt i, således at der arbejdes frem mod en analyse og diskussion af samt konklusion på følgende spørgsmål:

Hvilken betydning har hybridorganisationer i et intensiveret samarbejde på det socialpolitiske felt mellem den offentlige og den frivillige sektor på lokalt plan?

Som nævnt i indledningen findes det konstruktivt at undersøge eksisterende erfaringer angående et tæt samarbejde mellem den offentlige og den frivillige sektor. Her er Aalborg Kommune valgt som eksempel grundet et langvarigt samarbejde mellem kommunen og de frivillige organisationer på socialområdet særligt på udsatteområdet. Afgørende for samarbejdet har bl.a. været De Frivilliges Hus samt Brobyggerselskabet, og disse organisationer er dermed case i dette projekt og vil have særligt fokus i besvarelsen af problemformuleringen, hvor deres hybride karakter vil blive undersøgt og betydningen heraf diskuteret. Valget af case vil blive yderligere begrundet i afsnit 2.2.

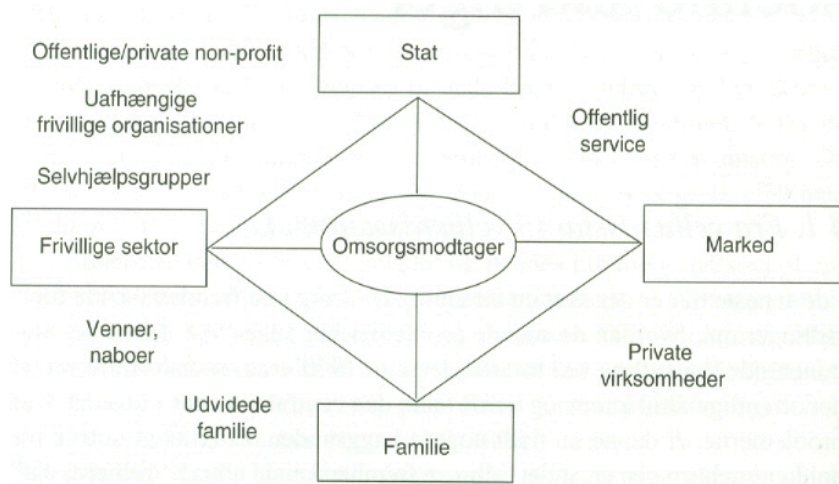
Besvarelsen af ovenstående problemformulering vil i slutningen af projektet perspektiveres ift. regeringens omtalte Civilsamfundsstrategi.

2.1 Begrebsafklaring

2.1.1 Den frivillige sektor

En overordnet begrebsafklaring for dette speciale tager sit udgangspunkt i en illustration af samfundets struktur ift. hvilke hovedaktører, der medvirker til at sikre forsørgelse og omsorg. Den såkaldte "velfærdsdiamant" indeholder det offentlige, markedet, familien og den frivillige sektor. Figuren illustrerer dermed, at disse aktører alle har betydning ift. den sociale sikring, dog uden at angive den faktiske størrelsesmæssige fordeling. Aktørerne kan have forskellige funktioner i tilvejebringelsen af velfærd; have ansvaret for ydelsen, finansiere ydelsen og/eller varetage den faktiske produktion af ydelsen. Én aktør varetager ikke nødvendigvis alle tre funktioner. (Bundesen, 2006: 70-71).

Figur 1: Velfærdsdiamanten

Kilde: Bundesen, 2006: 71

Det offentlige: Det politiske og forvaltningsmæssige plan omfattende kommuner, regioner og staten. Her træffes afgørelser om hvilke forsørgelses- og omsorgsydelser, der tilbydes til hvilke grupper af befolkningen, hvorledes dette finansieres, samt hvem der skal leverer ydelserne. (Bundesen, 2006: 70)

Markedet: Private virksomheder, hvor arbejdskraft sælges og varer købes, hvormed den enkelte sikres et forsørgelsesgrundlag. (Bundesen, 2006: 70)

Familien: Dækker over de familiemedlemmer som har forsørgelsespligt og omsorgspligt overfor hinanden, og kan dermed også betegnes "den nære familie". Den udvidede familie samt venner, naboer og lignende relationer, hvor der kan eksistere forpligtigelser i kraft af uformelle normer eller kan ydes hjælp frivilligt og spontant, falder derfor mellem kategorierne "den frivillige sektor" samt "familie". (Bundesen, 2006: 71)

Den frivillige sektor: Samlebegreb for den samlede mængde frivillighed i samfundet, da denne kategori både inkluderer organisationer og foreninger¹, som er frivilligt organiseret samt frivilligt organiserede aktiviteter i øvrigt (Henriksen, 1996: 42), f.eks. det frivillige arbejde som udføres i forældrebestyrelser indenfor offentlige institutioner, frivilligordninger på hospice og hospitaler o. lign. En frivillig organisation har overordnet fire kendetegn: Den er frivilligt oprettet og kan derfor selv bestemme, om den skal nedlægges; den eksisterer ikke primært for at

¹ Disse begreber sidestilles i projektet og vil derfor fremover anvendes skiftevis men med samme betydning.

skabe profit, og et evt. overskud geninvesteres i arbejdet for opfyldelsen af organisationens formål; deltagerne har en frivillige tilknytning til organisationen; der indgår frivilligt ulønnet arbejde i et eller andet omfang. (Bundesen, 2006: 71; Henriksen, 1996: 36-37). Den frivillige sektor varetager en lang række forskellige aktiviteter og opgaver bl.a. indenfor idrætsområdet, bolig og lokalsamfund, sundheds- og socialområder samt indenfor kultur og undervisning (Boje et. al, 2006: 45).

2.1.2 Frivilligt arbejde

Frivilligt arbejde karakteriseres ved (Henriksen, 1996: 33-34):

- at det er en handling eller aktivitet der er frivillig forstået på den måde, at der ikke eksisterer et fysisk, retligt eller økonomisk pres på individet, hvilket dog ikke udelukker at det enkelte individ kan føle en personlig moralsk forpligtigelse til dette engagement.
- at indsatsen er ulønnet, men der kan dog være tale om godtgørelser for omkostninger, gratsydelsel eller symbolske betalinger eller gaver.
- at arbejdet udføres overfor andre end familie og slægt, og at arbejdet samtidig har positive velfærdsvirkninger overfor andre. Dermed adskilles det frivillige arbejde fra almindeligt husholdningsarbejde samt uformel omsorg.
- at det er af formel karakter, hvilket vil sige at det frivillige arbejde til en vis udstrækning er organiseret, struktureret eller aftalt.

2.1.3 Frivillige sociale organisationer og frivilligt socialt arbejde

Med en afklaring af begreberne "frivillige sociale organisationer" og "frivilligt socialt arbejde" anvendes fortsat de foregående definitioner som nu indsnævres til at omhandle indsatsen på det sociale område (Henriksen, 1996: 42). For at afklare hvad det menes med "det sociale område" inddrages flg. definition af et socialt problem, som det er formuleret af Peter Bundesen²: *"Det er en observeret uønsket social (livs)situation, som der er en udbredt opfattelse om, at kollektive institutioner har et ansvar for at søge afhjulpel."* (Bundesen, 2006: 14). Dermed anlægges et socialkonstruktivistisk perspektiv, som betyder, at sociale problemer kan anskues forskelligt afhængig af den kulturelle kontekst. At det drejer sig om en social (livs)situation afgrænser sociale problemer til at omhandle befolkningens levevilkår samt holdnings- og adfærdsformer. I den

² Lektor ved Den sociale Højskole i Odense

anvendte definition ligger også en forståelse af, at sociale problemer eksisterer, fordi det kollektivt er "vedtaget" i samfundet, at et givent problem afviger fra det, der burde være gældende. Det er netop også denne konsensus, der mobiliserer handling for at afhjælpe problemerne. Forståelsen af at kollektive institutioner skal afhjælpe problemet kan både lægge op til, at offentlige instanser såvel som frivillige organisationer kan spille en rolle enten hver for sig eller i samarbejde.

Iht. Lov om social service § 18 er kommunerne pålagt at samarbejde med frivillige sociale organisationer og årligt afsætte et beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde uden at det nærmere defineres, hvad der menes hermed (SM, 2010a: 7). På Aalborg Kommunes hjemmeside præciseres det frivillige sociale arbejde til at omfatte: "*... en frivillig og organiseret indsats, der sigter på at give personer i de målgrupper, den sociale sektor beskæftiger sig med, øget velfærd eller omsorg eller på at løse velfærdsproblemer indenfor det sociale og sundhedsmæssige område.*" (aalborgkommune.dk-1). I regeringens Civilsamfundsstrategi gives bl.a. følgende eksempler på frivillige aktiviteter på socialområdet: Rådgivninger, besøgstjenester, aflastningstjenester, krisecentre, sociale caféer og væresteder, sociale aktiviteter med udsatte grupper f.eks. etniske minoriteter (Regeringen, 2010: 43).

2.1.4 Hybridorganisationer

Som et nyere teoretisk begreb er hybridorganisationerne ikke inkluderet i den traditionelle velfærdsdiamant. Hybridorganisationerne, der behandles i dette projekt, har til formål at være bindeled mellem den frivillige sektor og staten, og de vil derfor i velfærdsdiamanten finde sig i feltet her imellem. Der kan også være andre typer hybridorganisationer f.eks. mellem den frivillige sektor og markedet, men betragtninger omkring dette ligger uden for projektets fokus.

I 2008 lavede Lars Skov Henriksen en evalueringsrapport omkring frivilligcentrene i Danmark, og i sin analyse bruger Henriksen også begrebet "hybrid-organisation" til at beskrive disse organisationers karakter. Henriksen definerer dette på flg. måde: "*De er således 'hybride' organisationer der kombinerer elementer, f.eks. økonomiske, menneskelige, politiske og administrative ressourcer, som ikke normalt forbindes med hinanden inden for den samme organisation.*" (Henriksen, 2008: 17).

Lesley Hustinx beskriver også, hvorledes nye hybridorganisationer opstår på grund af en øget interesse omkring den frivillige sektor fra staten, virksomheder og uddannelsesinstitutio-

ner. Hermed mener Hustinx, at forskellige institutionelle logikker blandes, hvorved nye former opstår, som ifølge hendes beskrivelse er *"not only quasi-state and quasi-market, but also quasi-civic."* (Hustinx, 2010: 167). Hustinx mener, at fokus hidtil for ensidigt har været på en tilsyneladende aftagende frivillighed i samfundet, hvor nedbruddet i traditionelle organisationsformer har vakt bekymring blandt forskere. Hustinx ønsker at skabe opmærksomhed omkring, hvorledes de hidtidige forudsætninger i den frivillige sektor erstattes af nye organisatoriske udtryk; hybridorganisationer (Hustinx, 2010: 174)

Der vil i teoriafsnittet (afsnit 4.4) blive redegjort nærmere for hybridorganisationernes karakter og funktion.

2.2 Hybridorganisationer i Aalborg Kommune som case

Socialministeren nedsatte i 1995 et udvalg om det frivillige sociale arbejde med det formål at vurdere de på daværende tidspunkt eksisterende erfaringer samt undersøge, hvorledes samarbejdet med de frivillige organisationer fortsat kunne udvikles (SM, 1998: 1). Det nye udvalgs arbejde ledte til, at kommunerne og amterne i 1998 i henhold til § 115 i Lov om social service blev forpligtet til at samarbejde med frivillige organisationer om de lokale socialpolitiske opgaver. (Henriksen, 1999: 43) Med dette pålagte ansvar fulgte også en pose penge; § 115-midlerne, som skulle anvendes til at styrke den frivillige sociale indsats samt styrke samspillet mellem kommunerne og amterne og det frivillige sociale arbejde. Udgifterne blev refunderet over bloktilskuddet til kommunerne og amterne, som dog ikke var forpligtet til at anvende disse midler. (SM, 2006: 1) Med en revidering af Serviceloven i 2006 ændredes formalia, således at det nu er § 18, der fastsætter, at kommunalbestyrelsen skal samarbejde med frivillige lokale foreninger, men indholdet er fortsat det samme. Rammerne for dette samarbejde fastsættes af den enkelte kommunalbestyrelse. (SM, 2007: 2)

I mange kommuner var der, omend i varierende omfang, eksisterende samarbejde med den frivillige sektor på socialområdet inden dette blev et politisk bestemt krav. Socialministeriet udvalgte i 1994 tre kommuner som forbilleder i et udviklingsprojekt, der havde som mål at finde samarbejdsmodeller for den offentlige og den frivillige sektor; her iblandt Aalborg. Begrundelsen for at vælge Aalborg som forbillede var flere nyskabende initiativer der bl.a. omfattede De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet, som vil blive nærmere beskrevet. Man havde dermed i Aalborg vist en tydelig strategi for at intensivere kontakten med den frivillige sektor

samtidig med at aktørerne fra denne blev inddraget i formuleringen og implementeringen af den lokale socialpolitik. (Henriksen, 1996: 24-25)

De Frivilliges Hus blev etableret i 1993 som et treårigt forsøgsprojekt og skulle fungere som idé- og mødested for de frivillige i Aalborg. Med støtte fra PUF-midlerne kunne man ansætte en projektleder og en projektmedarbejder. Idéen om De Frivillige Hus udsprang af en kursusrække for frivillige medarbejdere i Nordjyllands Amt, der havde været afholdt i 1992. Kursusrækken var sket på initiativ fra ledende medarbejdere i Nordjyllands Amt og Ungdomscenteret i Aalborg Kommune og blev senere suppleret med repræsentanter fra Kirkens Korshær og KFUM's Sociale Arbejde i Danmark. Målet var at højne kvaliteten i det frivillige arbejde, samt at skabe opmærksomhed herom og give det frivillige arbejde status. Ønsket var også et bedre samarbejde mellem det offentlige og de frivillige organisationer. (Henriksen, 1996: 83-85)

De Frivilliges Hus var kommet for at blive og i 1997 rykkede man fra lånte lokaler i Ungdomscenteret til en selvstændig adresse. Der er i årene kommet flere ansatte til. De Frivilliges Hus fungerer fortsat som idé- og mødested for de frivillige i Aalborg; mere konkret består deres arbejde i at formidle frivilligt arbejde, servicere foreninger, hjælp og rådgivning til opstart og drift af nye projekter, dannelse af lokale netværk samt borgerinformation. De Frivilliges Hus fungerer som en selvejende institution, hvor udgifterne dækkes af kommunale tilskud, offentlige puljer, private fonde og sponsorater. (frivillighuset.dk)

Ønsket om koordinering mellem den offentlige og frivillige sektor blev også udtrykt ved oprettelsen af Brobyggerselskabet i 1994 (Henriksen, 1996: 25). Det primære formål med Brobyggerselskabet var og er fortsat at koordinere og planlægge indsatsen for socialt udsatte i kommunen, og en vigtig del af arbejdet er at samarbejde med de forskellige frivillige organisationer, som også arbejder blandt hjemløse, misbrugere og andre udstødte grupper. Brobyggerselskabet har siden 1996 hvert år udgivet håndbogen "Hvem gør hvad", hvor både de kommunale tilbud samt tilbud fra de frivillige organisationer på udsatteområdet overordnet beskrives. Hvert år afholdes seks årlige netværksmøder, Frontmøder, hvor alle lokale offentlige og frivillige organisationer, der arbejder med hjemløse, misbrugere og andre socialt udsatte mødes. Frontmøderne var opstartet inden Brobyggerselskabet blev etableret, men efter at dette blev en realitet overgik administrationen af møderne hertil. (aalborgkommune.dk-2+Bilag A)

Ved kommunalreformen og efterfølgende kommunesammenlægninger i 2007 fik Brobyggerselskabet en overbygning i form af Center for Misbrug og socialt Udsatte, CMU, der hører under socialafdelingen i Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen i Aalborg Kommune. CMU skal sikre koordinering og udvikling af indsatsen overfor misbrugere og andre socialt udsatte

borgere, så de eksisterende tilbud tilpasses aktuelle og fremtidige behov. Dette arbejde sker gennem samarbejde med en lang række offentlige samarbejdspartnere bl.a. Politiet, Ungdomscenteret, Psykiatrisk Sygehus men også gennem samarbejde med frivillige organisationer på socialområdet. Brobyggerselskabet er dermed en afdeling under CMU. (aalborgkommune.dk-3)

2007 blev samtidig året hvor de frivillige organisationer på socialområdet konstituerede Aalborg Frivilligråd, som vælges af og blandt de frivillige foreninger. Frivilligrådet skal fungere som rådgiver for de frivillige foreninger såvel som for kommunen samt løbende vurdere frivilligpolitikken og retningslinjer i Aalborg Kommune for uddeling af § 18-midlerne. (aalborgfrivilligraad.dk)

Socialministeriet har løbende lavet rapporter omkring kommunernes anvendelse af hhv. § 115 og § 18-midlerne. I 2004 lavede man en udvidet undersøgelse omkring kommunernes og amternes samarbejde med de frivillige organisationer, da man siden 2002 havde observeret en stagnation på dette felt (SM, 2005: 1). Det udspecificeres ikke i Socialministeriets rapport hvilke kommuner, der har givet hvilke svar, men den fremlagte statistik giver mulighed for at sammenligne det herover beskrevne billede af udviklingen i Aalborg med status i resten af landet. I § 18-redegørelsen 2009 findes paralleller til nogle af spørgsmålene fra 2004, hvorfor disse resultater også vil blive nævnt for at vise udviklingen på området.

I rapporten blev det blandt andet spurgt om kommunen har et samarbejdsforum eller andre former for fast samarbejde med de frivillige foreninger, hvortil 55 pct. af kommunerne svarede, at der ikke eksisterede formelt samarbejde. 15 pct. svarer ja til, at der eksisterer et samarbejdsforum uden kompetence til at fordele midler, 8 pct. at det er et med kompetence til at fordele midler. 7 pct. svarer at der eksisterer et frivilligråd udelukkende med repræsentanter fra frivillige foreninger, mens 23 pct. svarer at der eksisterer andre former for samarbejde.³ (SM, 2005: 15) Aalborg Kommune placerer sig med afholdelsen af Frontmøder blandt den mindre andel af kommunerne (15 pct. + 8 pct.), der har et formelt samarbejdsforum. Samtidig har man i Aalborg Kommune på dette tidspunkt De Frivilliges Hus, hvor der. I bestyrelsen også sidder repræsentanter fra byrådet og det fungerer dermed også som et samarbejdsforum (frivillighuset.dk). I 2009 var antallet af kommuner, der bekræfter, at de har et samarbejdsforum eller andre former for fast samarbejde med de frivillige foreninger steget til 70 pct. (SM, 2010: 21).

Et andet spørgsmål der stilles til kommunerne er, om der i 2004 er udarbejdet en social vejviser over de lokale frivillige foreninger, hvortil 64 pct. svarer nej. De øvrige 36 pct. har en

³ Med i betragtningen skal være at den enkelte kommune havde mulighed for at give mere end ét svar.

social vejviser enten i papirform, på internettet eller begge dele (SM, 2005: 16). Som det tidligere blev beskrevet så begyndte Brobyggerselskabet allerede i 1996 at udgive "Hvem gør hvad?", der netop fungerer som en social vejviser, selvom den ikke direkte kaldes dette. I 2009 var antallet af kommuner med en social vejviser steget til 52 pct. (SM, 2010: 27).

Et område hvor Aalborg Kommune også kan svare positivt er på spørgsmålet, om kommunen har en skriftlig frivilligpolitik. Her svarer 35 pct. af kommunerne i 2004 nej, men 65 pct. kan bekræfte dette (SM, 2005: 9). Aalborg Kommune er i indeværende år ved at afslutte udformningen af en ny frivilligpolitik, men kommunen har dog indtil nu haft nedskrevne retningslinjer for tildeling af § 18-midlerne og tidligere også § 115-midlerne. Efter lanceringen af § 115 i 1998 og den lovbestemte forpligtelse til at samarbejde med de frivillige sociale organisationer udgav Aalborg Kommune i 1999 en folder med retningslinjer for tildelingen af støtte, som havde betegnelsen "Frivilligpolitik" (Bilag B). Denne folder er løbende blevet opdateret og nyeste udgave kan findes på kommunens hjemmeside (aalborgkommune.dk-1), og efter vedtagelsen af den nye frivilligpolitik vil denne også blive tilgængelig. Udkast til frivilligpolitikken findes som bilag (Bilag C).

I Socialministeriets rapport spørges der også til, hvorvidt kommunen har udpeget en eller flere særlige kontaktpersoner til det frivillige sociale arbejde. Dette er ikke tilfældet i 28 pct. af kommunerne (SM, 2005: 22). Ift. Aalborg er det beskrevet, at der allerede i 1992 startede et konkret samarbejde mellem det offentlige og de frivillige foreninger, hvor nogle få offentligt ansatte stod for den primære kontakt. Da Brobyggerselskabet blev oprettet har dette fungeret som kommunens kontakt til de frivillige sociale organisationer på udsatteområdet, og senere er dette udvidet med CMU. De Frivilliges Hus blev netop også oprettet for at de frivillige foreninger havde et sted at henvende sig og få hjælp og vejledning, og huset har fungeret som formidler mellem kommunen og foreningerne. Søger man i dag på Aalborg Kommunes hjemmeside på "frivilligt arbejde" finder man en tydelig henvisning til, hvilken medarbejder hos kommunen, man skal henvende sig til vedrørende § 18-midlerne (aalborgkommune.dk-4), samtidig med at man også kan henvende sig til førnævnte instanser.

I de forskellige rapporter fra Socialministeriet ses anvendelsen af § 18-midlerne på landsplan, og det er muligt ud fra tallene at beregne, hvor stor en procentdel af de ekstra midler som kommunerne samlet har fået i statsstøtte, der er blevet delt ud som § 18-støtte og dermed anvendt til det intenderede formål. Ligeledes kan det ses, hvor stor en procentdel af det ekstra statstilskud der i Aalborg Kommune er blevet anvendt på denne måde. I 2008 og 2009 anvendes i Aalborg Kommune hhv. 110 og 109 pct. af det ekstra statstilskud og dermed deles der flere

midler ud end kommunen får af staten gennem bloktilskuddet. På landsplan ligger anvendelsen i disse år på ca. 100 pct. men dette dækker over store udsving mellem kommunerne, hvor nogle blot anvender 40-50 pct. mens andre ligesom Aalborg ligger over 100 pct.

Ud fra ovenstående kan ses, at der i Aalborg Kommune har været et langvarigt og tilsyneladende tæt samarbejde mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer, og at dette er et område, som er blevet prioriteret politisk såvel som økonomisk. Dermed vurderes det, at Aalborg Kommune er relevant som udgangspunkt for en undersøgelse, og at de eksisterende erfaringer her er interessante at analysere og diskutere ift. betydningen af et intensiveret samarbejde for såvel kommunen som for de frivillige organisationer. Det ses også, hvorledes De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet har spillet afgørende roller i kommunens samarbejde med den frivillige sektor på socialområdet. Med hensigten for begge organisationer om en funktion som bindeled mellem den kommunale og den frivillige verden, kan disse umiddelbart betegnes som hybridorganisationer og udvælges derfor som case.

3. Design og metode

I dette afsnit vil der blive redegjort og argumenteret for valg af design og metode i projektet, samt hvilke konsekvenser disse valg har. Disse overvejelser har også til hensigt at vise, hvorledes der er valgt en fremgangsmåde og styring i projektet ud fra et ønske om at sikre den interne validitet. Først præsenteres overvejelser omkring valget af casestudie som design, og derefter overvejelser omkring brugen af kvalitative interviews. Herunder vil også indgå overvejelser omkring validitet og reliabilitet. De metodiske overvejelser omkring anvendelse af teori vil ikke indgå i dette afsnit, men kan læses i afsnit 4.5, hvor teori og forskning på området præsenteres og operationaliseres ift. den aktuelle problemformulering.

3.1 Overvejelser omkring casestudie

Robert K. Yin skriver omkring casestudiets anvendelighed: "... *the preferred strategy when (a) "how" and "why" questions are being posed, (b) the investigator has little control over events, and (c) the focus is on a contemporary phenomenon within some real-life context.*" (Yin, 2009: 2). Dette speciale sigter netop mod at studere et aktuelt fænomen; hybridorganisationers betydning i samspillet mellem kommunen og de frivillige organisationer på det sociale område. Den undring, der ligger til grund for problemformuleringen, udspringer af en række "hvordan" og "hvorfor" spørgsmål, som er opridset i indledningen. Problemformuleringen kan ikke undersøges uden at inddrage konteksten f.eks. i form af historien, der går forud for situationen i dag; hvilke formelle rammer, der i dag eksisterer for samarbejdet; hvilke målsætninger, der er formuleret mv. Undersøgelsesspørgsmålet gør dermed casestudiet oplagt som design. (Yin, 2009: 3-5)

I forbindelse med casestudiet anvendes bl.a. kvalitative interviews, da ønsket med dette design er at give anledning til fordybelse i genstandsfeltet (Yin, 2009: 18). Denne undersøgelse af hybridorganisationers betydning er et single-case studie, hvor Aalborg er udvalgt som et positivt eksempel på samarbejde mellem den frivillige og offentlige sektor, hvor det ønskes at undersøge de erfaringer, der her er gjort. Aalborg anses dermed ikke for at være et repræsentativt eksempel, men snarere et unikt eksempel, da der som nævnt ønskes at fremhæve eksisterende erfaringer omkring samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor med henblik på læring og udvikling på feltet.

Der inddrages flere analysegenstande i form af Aalborg Kommune, Brobyggerselskabet, De Frivilliges Hus og udvalgte frivillige sociale organisationer. Disse analysegenstande udvælges ud fra kriteriet om at kunne bidrage med viden omkring og forståelse for projektets primære case; hybridorganisationernes betydning i kommunens samspil med de frivillige organisationer på det sociale område. Funktionen af disse analysegenstande bliver dermed supplerende, da der sigtes mod at belyse forskellige aspekter af samarbejdet og præsentere forskellige perspektiver herpå. Dermed er de forskellige analysegenstande delelementer i den primære case, og designet kan derfor karakteriseres som et indlejret casestudie. Konklusionerne i et indlejret casestudie som dette sker ikke kun ift. de enkelte analysegenstande men ift. den overordnede case. (Yin, 2009: 46-53)

Når der anvendes casestudie og kvalitative metoder er en tilbagevendende udfordring generaliserbarheden af resultaterne. Spørgsmålet om, hvorvidt de resultater der opnås, kan forventes at have generel karakter betegnes også den eksterne validitet (Olsen & Pedersen, 1999: 191). I dette casestudie stræbes der ikke efter statistisk generaliserbarhed, da dette ikke er designets hensigt. Som nævnt anses Aalborg Kommune og hybridorganisationerne her heller ikke som et repræsentativt eksempel. Derimod arbejdes der i projektet med analytisk generaliserbarhed, hvor der testes forklaringskraft og sammenhæng i eksisterende teorier ud fra konkrete undersøgelser på et afgrænset felt (Yin, 2009: 38). Med casestudiet er det dermed muligt i projektet at gøre nogle generelle teoretiske konklusioner ud fra det valgte eksempel, og dermed kan resultatet være anvendeligt i andre kommuner (Yin, 2009: 43).

Da dette projekts omdrejningspunkt er de hybride organisationer; De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet, og deres betydning i samspillet mellem Aalborg Kommunen og de frivillige sociale organisationer, så kan konklusionerne iht. betragtningerne omkring ekstern validitet ikke forventes direkte at kunne overføres til alle kommuner. Der kan dog i nogle tilfælde være lignende forudsætninger, som gør, at de teoretiske konklusioner, som slutes i dette projekt, kan forventes at have forklaringskraft i andre kommuner. Da ønsket med projektet bl.a. er at bidrage på et forskningsfelt, som er inde i en markant udvikling, så anses det for konstruktivt og udbytterigt at se på en unik case og fremhæve erfaringer herfra frem for at se på en repræsentativ case.

I arbejdet med casestudiet ønskes der i projektet bevidst at arbejde med at styrke den interne validitet. Den interne validitet højnes ved at arbejde med tydelige årsagsrelationer i empiriindsamlingen, således at det ønskede fænomen indkredses, studeres og analyseres på en logisk måde hele vejen fra problemformulering til konklusion. (Olsen & Pedersen, 1999: 191-193;

Yin, 2009: 42-45) I dette projekt betyder det, en tydelighed omkring valget af case, samt hvilke præmisser det er sket på. Dertil ønskes der i dette og de følgende metodeafsnit samt i den senere operationalisering af teorien at skabes en gennemsækelighed i projektet ift. analysestrategi og fremgangsmåde samt de bagvedliggende overvejelser og videnskabsteoretiske antagelser.

3.2 Overvejelser omkring interviews

I dette projekt ønskes som nævnt at afdække forhold omkring et intensiveret samarbejdet mellem de frivillige sociale organisationer og kommunen med udgangspunkt i såkaldte hybridorganisationer. I den forbindelse lægges der vægt på, at hvorledes aktørerne konkret i deres arbejdsdag erfarer dette samspil mellem offentlige og frivillige institutioner. Dette anses som vigtigt ift. at besvare problemformuleringen, hvilket hænger sammen med en hermeneutisk tilgang, hvor der ønskes en forståelse af helheden ud fra delene, samt at de enkelte dele anses for at være betydningsfulde for helheden (Kvale, 2005: 58). I den hermeneutiske tilgang til fortolkning er samtidig inkluderet en søgen efter forståelse, som rækker ud over beskrevne principper og formelle strukturer gældende for samarbejdet mellem de frivillige sociale organisationer og kommunen, hvor disse formalia umiddelbart er nemmere at identificere men ikke giver den fulde forståelse af helheden (Kvale, 2005: 49+129). Denne søgen efter forståelse gør valget af kvalitative interviews oplagt.

At dette projekt kendetegnes af en hermeneutisk tilgang i valget af design og metode afspejler et udgangspunkt i det subjektivistiske paradigme. Der ønskes i projektet en gennemsigtighed ift. de bagvedliggende videnskabsteoretiske antagelser, da forfatterens personlige virkelighedsforståelse og tilgang til, hvordan der kan opnås erkendelse af virkeligheden har effekt på såvel valg af problemstilling som fremgangsmåde. Dette betegnes i videnskabsteorien som hhv. ontologi og epistemologi. Den personlige ontologi, der arbejdes ud fra i dette projekt, er en forståelse af virkeligheden som individafhængig, hvormed virkeligheden består af individernes sociale konstruktioner. Derfor søges ikke efter objektive forklaringer men snarere efter en subjektiv forståelse igennem en fortolkning af virkeligheden i hverdagen. Dette afspejler en socialkonstruktivistisk tankegang, hvilken ligger indenfor det subjektivistiske paradigme (Clark & Fast, 2008: 40-42). I en hermeneutisk metode, som benyttes i dette projekt, er det netop vigtigt, at erkende sin egen forforståelse, da enhver ny forståelse altid bygger videre på tidligere erfaringer og viden.

Det er valgt at anvende kvalitative interviews som den primære empiri, da dette giver mulighed for at analysere forholdene, som de er i kraft af de aktører, der handler i feltet, hvilket hænger sammen med epistemologien i hermeneutikken, hvor der ønskes forståelse for disse sider af virkeligheden. Den kvalitative tilgang er også valgt for at kunne opnå forståelse for de værdier og motiver, som ligger bag samarbejdsrelationen mellem den frivillige og offentlige sektor, frem for en kvantitativ tilgang, hvor sigtet i højere grad ville være at afdække omfanget af den frivillige sektor samt formelle relationer til den offentlige sektor. De kvalitative interviews giver mulighed for at stille spørgsmål ud fra de dele af teorierne, som for problemformuleringen vurderes at være essentielle for dermed også at få en kontekstuel forståelse af individernes subjektive erkendelse.

Der anvendes semistrukturerede interviews, da der hermed er en velovervejet hensigt med interviewet, men samtidig er der mulighed for at forfølge uventede svar, hvilket gør det muligt at afdække informationer, som ikke var forudsat i forbindelse med udarbejdelsen af interviewguiden. Det semistrukturerede interview giver dermed mulighed for en dynamisk og positiv interaktion, som kan bidrage til vidensproduktion med henblik på besvarelse af problemformuleringen. (Kvale, 2005:134)

De kvalitative interviews gennemføres på baggrund af interviewguides, som er konstrueret ud fra de teoretiske perspektiver, som ligger til grund for projektet. Hermed opnås en styring af dataindsamlingen, og samtidig får de efterfølgende konklusioner en grad af analytisk generaliserbarhed, som det blev omtalt i foregående afsnit. De bagvedliggende teoretiske antagelser er ikke blevet nævnt for informanterne, men det er gennem interviewspørgsmålene forsøgt at få disse be- eller afkræftet, således at den primære empiri konkret kan anvendes til at besvare problemformuleringen. Den eneste undtagelse er, at repræsentanterne fra hybridorganisationerne samt Hanne Manata fra kommunen direkte er blevet spurgt ift. om de kender til begrebet "social kapital", og hvorvidt dette anvendes i deres arbejde.

3.2.1 Den praktiske gennemførelse af interviewene

Der er udarbejdet interviewguides, som varierer afhængig af, hvilken informant spørgsmålene skal rettes til. I formuleringen af interviewspørgsmålene har problemformuleringen været holdt for øje, ligesom der er taget udgangspunkt i de to hypoteser, som opstilles i afsnit 4.5.1. Herudfra er der lavet nye formuleringer, således at spørgsmålene til brug i interviewsitu-

ationen er relevante for den enkelte informant, og for at de kan forholde sig til spørgsmålene. (Kvale, 2005: 133-136) De forskellige interviewguides er samlet og vedlagt som Bilag E.

Hvert interview bliver indledt med en kort briefing, altså en opsummering af, projektets emne, og hvad interviewet skal bruges til. Derefter åbnes der op med indledende spørgsmål omkring informantens stilling og erfaring på området. Ved således at starte med let tilgængelige spørgsmål, som ikke kræver refleksion eller kritisk stillingtagen bliver informanten varmet op og kommer, forhåbentlig, godt i gang med interviewet (Kvale, 2005: 132-133).

Spørgsmålene derefter er formuleret således, at der både afdækkes konkrete samarbejdsformer og praktiske ting samt refleksion ift. dette. Det er forsøgt at afdække centrale temaer fra hypoteserne: kolonisering, samarbejde vs. konflikt, social kapital mv., uden at informanterne direkte gøres opmærksom på disse, og spørgsmålene forsøges dermed præsenteret uden forudindtagede holdninger. (Kvale, 2005: 133-136)

Alle interviews bliver afsluttet med en kort debriefing, altså at samtalen bliver rundet af med at takke for informantens medvirken, og at der bliver givet udtryk for, at informationerne er meget nyttige i det videre arbejde. Her kan informanten også få mulighed for at komme med supplerende kommentarer eller stille spørgsmål. (Kvale, 2005: 132-133)

Der bliver som nævnt anvendt forskellige interviewguides overfor de forskellige informanter, da de er tilpasset deres konkrete arbejdsområde, men spørgsmålene ligger sig meget tæt op ad hinanden for dermed at få de forskellige informanters perspektiv på de samme forhold. Som eksempel kan nævnes, at repræsentanterne fra hhv. De Frivilliges Hus og Brobyggergesellschaften spørges, hvad formålet for organisationen er, og hvilken form for samarbejde de har med de frivillige organisationer på socialområdet; mens repræsentanterne fra de frivillige organisationer spørges, hvilken rolle hhv. De Frivilliges Hus og Brobyggergesellschaften spiller for dem i deres arbejde, og hvad de konkret bruger dem til. På lignende måde forsøges de øvrige spørgsmål belyst fra flere sider.

Alle interviews er gennemført ansigt til ansigt, hvilket giver en anden fortrolighed end den, der kan opnås ved et telefoninterview, og interviewet bliver dermed en unik anledning til at udvikle viden gennem dialog. Dette er også en fordel når informanterne svar senere skal analyseres, da det personlige møde giver bedre mulighed for at fortolke svarene. (Kvale, 2005: 129-130) Efterfølgende er interviewene blevet transskriberet for at den indsamlede viden kan bearbejdes i analysen. Disse afskrifter af interviewene er på grund af omfanget ikke trykt i projektet, men vedlagt på cd-rom som Bilag F-K.

3.2.2 Valg af informanter

Informanterne er udvalgt i relation til de forskellige analysegenstande i det indlejrede casestudiet. Da problemformuleringen berører tre forskellige typer organisationer; kommunen, hybridorganisationerne samt de frivillige sociale organisationer, er det nødvendigt at tage højde for denne bredde i gennemførelsen af de kvalitative interviews og have repræsentanter fra alle led. Det er med valget af informanter prioriteret at finde personer med nøglefunktioner ift. projektets problemstilling samt med indgående kendskab til området. De udvalgte informanter er:

- Hanne Manata, Socialchef i Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen
- Jess Trier Lauritzen, Frivilligkonsulent, Sundhed og Bæredygtig Udvikling
- Lise Maltha Nielsen, konsulent ved Brobyggerselskabet
- Charlotte Meng Kristensen, souschef i De Frivilliges Hus
- Søren Jensen, leder af Café Parasollen, KFUM's sociale arbejde
- Klaus Abildgaard, leder af Møllepladscenteret og Projekt Nørholm, Frelsens Hærs sociale arbejde

I Aalborg Kommune ligger administrationen af samarbejdet med de frivillige sociale organisationer under to forskellige forvaltninger, hvorfor der er repræsentanter fra begge disse.

Anvendelsen af kvalitative interviews kan udfordre projektets reliabilitet, da den indhentede viden er af subjektiv karakter og præsenterer informanternes særlige syn på og holdning til emnet. Det er derfor nødvendigt at være bevidst om hvilken position, den enkelte udtaler sig fra. Dertil er det også nødvendigt at være bevidst om, at informanterne bevidst eller ubevidst kan fremstille sig selv eller sin organisation eller forvaltning i et særligt positivt lys ud fra et ønske om, hvordan virkeligheden burde være. Med casestudiets dybdegående funktion, hvor der sigtes på at opnå forståelse for de særlige forhold, som gør sig gældende ift. problemstillingen, så er denne subjektivitet en af forudsætningerne i denne type design. Da der i projektet arbejdes med en hermeneutisk tilgang ønskes netop også en forståelse for de involverede aktørers forskellige perspektiver.

For at undgå alvorlige bias som følge af denne subjektivitet i empirien, så er det fundet vigtigt med et yderligere kendskab til feltet gennem sekundær empiri samt teoretiske perspektiver, som den primære empiri kan diskuteres op imod. Der ønskes at skabe reliabilitet i projektet ved at være tydelig omkring fremgangsmåden, særligt omkring indsamling af den primære

empiri i form af kvalitative interviews. Således søges at mindske fejl og bias i projektet, hvilket betyder, at undersøgelsen ville kunne foretages på lignende præmisser igen. (Olsen & Pedersen, 1999: 191-193; Yin, 2009: 42-45)

4. Teori og forskning

I dette afsnit præsenteres de teoretiske perspektiver, som senere vil blive anvendt i projektets analyse og diskussion. Først redegøres for Jürgen Habermas' teori omkring systemets kolonisering af livsverdenen, dernæst Robert Putnams teori om social kapital i samfundet. Derefter vil der præsenteres forskellige rapporter, der er lavet netop omkring samarbejdet mellem den kommunale forvaltning og de frivillige sociale organisationer. En stigende interesse for området kan ses i kraft af den tiltagende mængde materiale, der produceres, og det er derfor relevant at undersøge, hvilke problemstillinger der tidligere er behandlet, og hvilken viden der er akkumuleret. Dette kendskab til feltet er relevant ift. at kunne diskutere situationen, som den ser ud i Aalborg ud fra den aktuelle problemformulering.

Derefter redegøres for det teoretiske perspektiv, der ligger til grund for projektets anvendelse af begrebet "hybridorganisationer", hvilket er en samling af bidrag fra flere forskellige teoretikere. Disse bidrag bygger på forskellige undersøgelser på området og er dermed også udtryk for den forskning, som aktuelt sker indenfor feltet. Sidst foretages der en operationalisering af teorierne, hvor teorierne kort sammenholdes, og der foretages overvejelser omkring, hvorledes disse vil blive anvendt konkret i en analysestrategi.

Med dette speciale ønskes at kunne skrive sig ind i et dynamisk forskningsfelt, som aktuelt er under udvikling og bidrage med en viden, der særligt er relevant ift. regeringens ønske om en styrket inddragelse af civilsamfundet.

4.1 Systemet kontra livsverdenen

Jürgen Habermas⁴ karakteriserer den subjektivt oplevede virkelighed som individets "livsverden", og denne består af vores viden om omverdenen, forholdet til andre mennesker, sociale normer, den personlige identitet samt oplevelsen af, hvem man selv er som person (Hansen, 2009: 564-656). Centralt i Habermas' forståelse af livsverdenen er begrebet "kommunikativ handling". Habermas mener, at menneskets sproglige ytringer kan betragtes som talehandlinger, hvilket fungerer som koordinerende for interaktion med andre mennesker, da in-

⁴ Tysk filosof og sociolog, har bl.a. tidligere været professor ved Institut for Socialforskning ved universitetet i Frankfurt am Main

dividerne hele tiden forholder sig til de andre aktørers udsagn og gyldigheden heraf. Dermed lader det enkelte menneske sine handlinger styres af en fælles virkelighedsforståelse, som skabes igennem kommunikationen med andre. Kommunikativ handling er dermed handling som retter sig mod interaktion med andre individer på grundlag af en opnået konsensus. (Eriksen & Weigård, 2003: 21)

Livsverdenen udvikles dermed konstant gennem interaktion med andre individer, og ifølge Habermas kan vi kun blive frie, myndige individer gennem kommunikation med andre. (Hansen, 2009: 564-656) Livsverdenen er dermed en arena for kommunikativ handling, hvor der på baggrund af sprog og kultur etableres processer for at nå frem til enighed mellem deltagerne (Eriksen & Weigård, 2003: 81).

Livsverdenen kan både anskues fra et indre deltagerperspektiv, hvor livsverdenen er individets forståelse og viden, som samtidig deles med andre, og som dermed udgør et fælles grundlag for et erkendelsesmæssigt fællesskab. Dertil kan livsverdenen anskues fra et ydre perspektiv, hvor Habermas knytter individernes indre livsverden sammen med de samfundsfærer, som medvirker til at opretholde en fri og forståelsesorienteret kommunikation. Dette betegner Habermas "det civile samfund", og dette er dermed forudsætningen for at den subjektive livsverden kan opretholdes og udvikles. (Eriksen & Weigård, 2003: 78-79)

Livsverdenen står i kontrast til de objektive strukturer i samfundet, hvor individerne er underlagt et system, som består af anonyme lovmæssigheder og overindividuelle magtstrukturer (Hansen, 2009: 567). Modsat den forståelsesorienterede kommunikative handling i livsverdenen er systemet ifølge Habermas præget af strategisk handling, der er resultatorienteret. Det betyder at individerne agerer ud fra en mål-middel logik og individuelle interesser. Hermed tages der ikke højde for, om der ageres efter en fælles interesse, men interaktionen med andre præges af nyttekalkule, hvilket betyder, at mennesker såvel som materielle midler indgår som midler til at nå målet. (Eriksen & Weigård, 2003: 44-46)

Der eksisterer flere delsystemer, konkret kan man f.eks. tale om det økonomiske system, hvor markedsmekanismer regulerer udbud og efterspørgsel, priser, lønninger mv. Dermed fungerer penge som et anonymt styringsmedium, som i en vis udstrækning overflødiggør kommunikation mellem individer. Den offentlige sektor har også systemkarakter, da denne er baseret på hierarkier, lovgivning og regler. Her er styringsmediet magt i de politisk-administrative systemer og i formelle organisationer, og magten fungerer anonymt og overindividuel. (Hansen, 2009: 567) Systemet må dog have sin forankring i livsverdenen, da der er nødt til at være skabt en accept af f.eks. muligheden for at indgå forpligtende kontrakter og

vedtage bindene love, hvormed dette anses for forståeligt og legitimt af samfundsmedlemmerne. Derfor kan systemet kun udvikles i den grad, at rationaliseringen og den fælles virkelighedsforståelse i livsverdenen har nået et tilsvarende niveau (Eriksen & Weigård, 2003: 146-148).

Systemet har som beskrevet en helt anden karakter end livsverdenen, men skaber en omverden for livsverdenen, som individerne må indordne sig efter, og som de samtidig selv spiller en rolle i som aktører i form af lønarbejdere, forbrugere, borgere mv. Systemet er dermed nødvendigt for at skabe økonomisk vækst og dermed øge velfærd og ressourcer i samfundet, som ifølge Habermas ideelt set skal bruges til at bringe mere oplysning, skabe bedre dialog og mulighed for kritisk refleksion, opløse fordomme og nedbryde sociale skel, således at dominansrelationerne i det civile samfund ændres. Dette forudsætter, at livsverdenen har mulighed for at udfolde forståelsesorienteret kommunikativ handling uden at dette begrænses af systemet, og det sker ikke automatisk. (Hansen, 2009: 567-568)

Ifølge Habermas eksisterer livsverdenen parallelt med systemet, men der er som nævnt en vekselvirkning mellem disse. Den formålsrationelle indstilling er berettiget, når det gælder samfundets materielle produktion, men Habermas mener, at der er fare for systemets resultatorienterede strategiske handling udbredes på bekostning af den sociale og normative basis, som livsverdenen udgør. Ifølge Habermas truer systemet med at svinge eller ekspandere til skade for livsverdenen, hvis eksempelvis krise, store krav, utryghed, nedskæringer eller lignende overbelaster livsverdenen. Hermed er der fare for, at systemkrav ødelægger den livsverdensbaserede og gyldighedsorienterede kommunikation. Dette betegner Habermas, at systemet koloniserer livsverdenen. Forklaringen på at der kan ske en kolonisering af livsverdenen er, hvis formålsrationaliteten sprænger sine naturlige grænser, og der bliver et for ensidigt fokus på teknisk fornuft og materiel udvikling, hvilket har været en tendens i den kapitalistiske, industrielle civilisation. (Hansen, 2009: 567-568, Eriksen & Weigård, 2003:154-157) Der er i Habermas' teoretiske perspektiv dermed underforstået en nul-sums tankegang, hvor ekspansionen i den ene sfære vil ske på bekostning af den anden.

4.2 Social kapital

Robert Putnam⁵ giver i bogen "Bowling Alone" en analyse af det civile og sociale liv i Amerika, og her er social kapital omdrejningspunktet. Essensen i teorien om social kapital er ifølge Putnam, at sociale netværk samt den tillid og gensidighed, der udspringer af disse netværk, tillægges værdi. Putnam mener, at såvel som fysisk kapital f.eks. i form af værktøj eller menneskelig kapital f.eks. i form af en uddannelse kan øge produktiviteten, så har sociale relationer mellem mennesker også betydning ift. den individuelle eller gruppebaserede produktivitet. (Putnam, 2000: 18-19)

Begrebet social kapital er tidligere anvendt af Pierre Bourdieu⁶, som præsenterer et neokapitalistisk perspektiv, hvor værdien af synlige såvel som usynlige former for kapital sidestilles med kapital, som begrebet traditionelt præsenteres i økonomisk teori (Svendsen & Svendsen, 2009: 7). Putnam beskriver, hvorledes social kapital både kan anses for et privat gode samt et kollektivt gode, for individuelt betyder social kapital venskab, hjælp i hverdagsituationer, kontakter ifm. jobsøgning og meget andet, mens det på samfundsmæssigt niveau f.eks. betyder, at der gennem foreninger og organisationer rejses midler og frivillig arbejdskraft til socialt arbejde, sygdomsbekæmpelse, integration og andre initiativer. (Putnam, 2000: 20)

Ligesom Bourdieu skelner Putnam mellem to former for social kapital: "Bridging" og "bonding". Disse skal dog ikke forstås som enten-eller, men snarere skal netværk betragtes ud fra spørgsmålet om mere-eller-mindre af den ene eller anden form for social kapital. Putnam beskriver bonding som superlim, som ved sin tætte kontakt i en afgrænset gruppe af mennesker kan være værdifuld for de inkluderede men som samtidig har en ekskluderende effekt. Bridging beskrives som en sociologisk WD-40⁷, der har en inkluderende og brobyggende funktion og dermed får samfundet til at fungere mere velsmurt. Det er for Putnam afgørende ift. social kapital at overveje, hvorledes negative effekter som sekterisme, etnocentrisme og korrupcion kan mindskes, mens de positive effekter som støtte, samarbejde, tillid og institutionel effektivitet kan styrkes. (Putnam, 2000: 22-23)

Selvom filantropisk arbejde, at gøre godt *for* andre, ikke er en del af definitionen for social kapital, som handler om at gøre ting *med* andre, skriver Putnam alligevel et kapitel, hvor han diskuterer, hvilken sammenhæng dette har med social kapital. Putnam ser altruisme som en

⁵ Professor i Public Policy ved Harvard Kennedy School, USA

⁶ Afdød fransk antropolog og sociolog, har bl.a. været professor ved Collège de France i Paris

⁷ Universel smøreolie, bedst kendt i sprayflaske

vigtig indikator på social kapital, da personer med mange uformelle relationer mere sandsynligt er villige til at bruge deres tid og penge på altruistiske formål end personer, som er mere socialt isolerede. (Putnam, 2000: 116-117) Det samme gælder for personer, som er involveret i forskellige foreninger, hvilket får Putnam til at konkludere, at altruisme motiveres af socialt engagement samt samfundsengagement, hvilket også hænger sammen med at vi typisk rekrutterer gennem vores netværk (Putnam, 2000: 120-121).

Bourdieu anlægger et konfliktorienteret perspektiv på samfundet, da kapital knyttes sammen med magt, og hvor den der besidder kapital kan påvirke andres adfærd eller opnå ønskede mål (Robbins, 2000: 278). I modsætning hertil har Putnam et mere nytteorienteret perspektiv, og spørgsmålet om at besidde social kapital er i Putnams retorik et plus-sum-spil, hvor udviklingen og opretholdelsen af social kapital blandt aktører i samfundet ikke sker på bekostning af andres beholdning. At øge social kapital er et klart mål, som Putnam mener, at man i ethvert samfund bør stræbe efter; særligt social kapital af formen bridging, da det styrker samfundets sammenhængskraft, hvilket gør uformelle relationer såvel som offentlige institutioner mere velfungerende (Putnam, 2000: 363).

At sikre samfundets sociale kapital anser Putnam som et ansvar, der må deles bredt mellem bl.a. uddannelsessystemet, erhvervslivet, byplanlæggere, religiøse samt kulturelle institutioner, medier, politikere mv. og afslutningsvis i sin bog opfordres disse forskellige instanser til at gøre en indsats for at skabe og styrke social kapital på hver sit område. Denne opgave kan ikke løftes af enkeltpersoner eller grupper, men er ifølge Putnam en opgave for en hel nation og det kræver et årti. (Putnam, 2000: 402-404)

4.3 Rapporter vedrørende emnet

Den følgende redegørelse viser et aktuelt stort politisk fokus på den frivillige sektor; omfanget og udviklingen heraf samt samarbejdet med den offentlige sektor. Dertil ses, at også andre aktører har fokus rettet mod dette og giver deres bidrag ind i debatten. Der er langt flere rapporter og debatindlæg, der behandler emnet, men her er udvalgt nogle få, og metode samt konklusioner fra disse vil blive præsenteret her.

4.3.1 Cevea: "Borgerens inddragelse – afdækning af det frivilliges potentiale"

Den uafhængige centrum-venstre tænketank Cevea redegør i rapporten "Borgerens inddragelse – afdækning af det frivilliges potentiale" fra 2009 for danskernes holdninger til frivilligt arbejde samt kommer med policyforslag til, hvordan frivilligheden i Danmark styrkes. Rapporten har dermed til formål at sætte fokus på den frivillige sektors potentiale, samt komme med et oplæg til debat med henblik på at opfordre til politisk handling på området. Resultaterne i rapporten bygger på en surveyundersøgelse, og på baggrund heraf konkluderes det, at danskerne er meget positive overfor frivilligt arbejde, samt at der er et uforløst potentiale for frivilligt arbejde i Danmark. Således mener 62 pct. af danskerne, at der skal være flere frivillige, fordi de løser vigtige samfundsopgaver, og fordi der på den måde bidrages med kvaliteter, som ligger ud over den offentlige sektors og det private erhvervslivs kompetencer (Cevea, 2009: 12-13). Undersøgelsen viser også, at op mod 60 pct. af de personer, som ikke laver frivilligt arbejde, ville kunne engageres under de rette forudsætninger som f.eks. at blive spurgt af personer i deres omgangskreds, hvis det var muligt at bruge nogle timer indenfor arbejdstiden eller hvis der var et konkret behov i lokalområdet (Cevea, 2009: 14-16).

I Ceveas idekatalog finder man forslag som at oprette en civilsamfundsdag samt at udvide værnepligten med muligheden for at aftjene denne som samfundspligt i en frivillig forening, og det skal samtidig gælde for både mænd og kvinder. Førstnævnte er realiseret i regeringens Civilsamfundsstrategi, hvor der oprettes en national frivillighedsdag. Cevea anbefaler videre et uddannelsesakademi for frivillige ledere. Det statslige fokus mener Cevea skal øges ved at oprette et frivillighedsministerium og indføres en frivillighedslov på linje med folkeoplysningsloven og friskoleloven. Der ønskes oprydning og gennemsækelighed i støttemulighederne til frivilligt arbejde samt oprettelse af en selvstændig pulje til evaluering og dokumentation, så midler til dette ikke tages fra det egentlige sociale arbejde. Cevea lægger vægt på frivilligcentrenes betydning og ønsker en øget tilførsel af ressourcer i takt med at disse også får tillagt et større ansvar. De midler, som kommunerne får tildelt iht. servicelovens §18, og som ikke bruges til formålet, skal fratages kommunen og overføres som en belønning til de kommuner, som anvender flere midler end de tildeles. (Cevea, 2009: 29-31)

4.3.2 Socialministeriet: "Årsrapport 2010: Den frivillige sociale indsats"

Socialministeriet har taget initiativ til og i samarbejde med Center for frivilligt socialt arbejde udarbejdet "Årsrapport 2010: Den Frivillige sociale indsats" med det formål at synliggøre

den frivillige sektor i Danmark, tydeliggøre værdien af den frivillige indsats og følge udviklingen indenfor dette område. Denne type rapport afløser samtidig §115/§18-redegørelserne, som tidligere i projektet er blevet nævnt. Årsrapport 2010 præsenterer en større kvantitativ undersøgelse af den frivillige sektor i form af f.eks. foreningernes fokusområder, antal frivillige og karakteristik af disse, foreningernes relationer til erhvervslivet, kommunernes relation til foreningerne i form af bl.a. frivilligpolitikker, frivilligråd, samarbejdsaftaler o. lign.

Det vurderes i Årsrapport 2010, at den frivillige indsats i Danmark er steget, således at 43 pct. af danskerne i 2010 udførte frivilligt arbejde på forskellige områder, og at der med denne stigning er sket en vækst indenfor det frivillige sociale område, og dermed er der 41 pct. af de frivillige, som yder en indsats indenfor det sociale og humanitære område, hvilket svarer til 18 pct. af befolkningen. (SM, 2011: 21-23) Også medlemskaberne af de frivillige sociale organisationer er steget og samtidig kontingentindtægter og øvrige indtægter fra indsamlinger, private bidrag, virksomheder, fonde o. lign. hvilket leder til konklusionen *"at danskerne i høj grad fortsat tilslutter sig foreningslivet og den kollektive organisering."* (SM, 2011: 13) Der vurderes at være et stort potentiale for at rekruttere nye frivillige, da 68 pct. af de personer, som ikke udfører frivilligt arbejde, er positive overfor muligheden, hvilket særligt gælder de unge (SM, 2011: 27).

I kommunerne er tilfredsheden ifølge Årsrapport 2010 stor, når det gælder samarbejdet med de frivillige sociale organisationer. 94 pct. af kommunerne svarer bekræftende på, at *"det frivillige sociale arbejde skaber en øget velfærd eller værdi for kommunens borgere..."* (SM, 2011: 41), og der er 70 pct. af kommunerne, der svarer, at de arbejder på at styrke og udvikle samarbejdet med organisationerne. I Årsrapport 2010 konkluderes det, at resultaterne peger på en bevidsthed blandt kommunerne om, at de frivillige sociale organisationer udgør et supplement til den kommunale opgaveløsning, samt at mangfoldigheden i det frivillige arbejde har stor værdi og potentiale ift. indsatsen overfor udsatte grupper, samtidig med at der skabes social sammenhængskraft. Væsentlige elementer i samarbejdet er frivilligpolitikker, frivilligråd og frivilligcentre, som på forskellig måde fungerer som bindeled mellem kommune og de frivillige organisationer samt hjælper med at afklare og afstemme gensidige forventninger (SM, 2011: 36-43)

4.3.3 "Rapport fra arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker"

At bl.a. frivilligcentre og frivilligpolitikker fra offentlig side anses for centrale elementer i samarbejdet med de frivillige sociale organisationer tydeliggøres også ved, at Socialministeriet

har taget initiativ til evaluerende rapporter netop vedrørende disse fænomener i hhv. 2008 og 2010. Rapporten omkring frivilligcentrene vil blive behandlet i følgende afsnit om hybridorganisationer.

En bredt sammensat arbejdsgruppe af repræsentanter fra forskellige ministerier samt bl.a. FriSe og Center for Frivilligt Socialt Arbejde udgav under Socialministeriet i 2010 en rapport om sammenhængende kommunal frivilligpolitikker. Rapporten bygger på den store frivillighedsundersøgelse fra 2004, samt på en rapport fra Center for Frivilligt Socialt Arbejde ang. frivilligpolitikker og §18-redegørelser fra Socialministeriet. På denne baggrund laves en interresantanalyse, og indholdet og anvendelsen af de kommunale frivilligpolitikker diskuteres. Dertil kommer en redegørelse og diskussion af forskellige former for partnerskaber mellem den frivillige sektor og erhvervslivet på baggrund af interviews foretaget i frivillige organisationer.

Behovet for kommunale frivilligpolitikker begrundes med, at kommunen spiller en strategisk rolle i samarbejdet med den frivillige sektor i kraft af deres placering nærmest borgerne (SM, 2010b: 4). En af de største udfordringer for kommunen er ifølge rapporten, at tænke de frivillige sociale organisationer ind i den samlede opgaveløsning og lave fælles mål og strategier frem for, som situationen generelt har været hidtil, blot at yde økonomisk støtte. Dette betyder, at den økonomiske støtte til det frivillige arbejde ofte ikke er fulgt op af konkrete målsætninger, og dermed bliver der ikke en overordnet sammenhæng med de politiske prioriteringer på tværs af de politiske fagområder. (SM, 2010b: 19-21) Der er et behov for, at de kommunale frivilligpolitikker udvikles fra at være politiske hensigtserklæringer til at have karakter af arbejdsbeskrivelser, således at rammerne for samarbejdet beskrives mere konkret, og så frivilligpolitikkerne kan fungere som "*... den lokale platform for strategisk og formaliseret samarbejde mellem kommunen og de frivillige organisationer.*" (SM, 2010b: 23). Samtidig vurderes det i rapporten, at frivilligpolitikken har en vigtig funktion ift. at afklare roller og rammer, så både den offentlige og den frivillige sektor kan bevare sin selvstændighed (SM, 2010b: 26-27). Det anbefales at frivilligpolitikken i en kommune udarbejdes og revideres i samarbejde med aktører fra den frivillige sektor, da der dermed fremmes dialog, samarbejde samt gensidig forståelse (SM, 2010b: 43).

4.4 Hybridorganisationer

Habermas samt Putnams teoretiske perspektiver præsenterer en klar adskillelse mellem den frivillige sektor og offentlige institutioner, omend Putnam åbner op for nødvendigheden af samarbejde. Denne skelnen mellem sektorerne ses også afspejlet i de undersøgelser, som er præsenteret i det foregående afsnit, hvor der typisk tages udgangspunkt i kvantitativt at af-dække omfang og karakter af den frivillige sektor og de formelle relationer til det offentlige. Det følgende teoretiske perspektiv betegnet "hybridorganisationer" er sammensat af bidrag fra forskellige forskere, og griber fat i samarbejdsorganer, der har en brobyggende funktion imellem den frivillige og den offentlige sektor.

4.4.1 Det internationale perspektiv

Flere samfundsforskere debatterer som et yderligere perspektiv på samarbejdet mellem den frivillige og den offentlige sektor begrebet "hybridorganisationer", som kort blev præsenteret og defineret i afsnit 2.1.4. Adalbert Evers⁸ giver også sit bidrag og definerer hybrid på følgende måde: *"The word 'hybrid' means that elements which usually do not go together or belong to different spheres get intertwined within one organisational being."* (Evers, 2008: 179). Dermed taler Evers for, at organisationer kan kombineres i et samarbejde på tværs af de traditionelle sfærer. Evers anlægger en teoretisk synsvinkel på konceptet om hybridorganisationer, hvor han bygger videre på og diskuterer andre forskeres bidrag, men han mener, at videre analyser af hybridprocesser og organisationer skal tage udgangspunkt i konkrete eksempler, hvor den aktuelle udvikling og praksisser kan studeres (Evers, 2008: 290).

Evers betragter den tredje sektor, hvormed der menes den frivillige sektor eller civilsamfundet, som en form for mellemlid mellem stat, familie/samfund og marked, og denne sfære vil derfor altid blive påvirket i forskellig grad af principperne fra den offentlige forvaltning, fra markedets logikker eller det familiære liv og venskabelige relationer. I forlængelse heraf argumenterer Evers for, at det civile samfund er et resultat af og styrkes af positive og konstruktive relationer mellem stat, samfund og marked. (Evers, 2008: 280-282). Evers beskriver, hvorledes hybridorganisationer kendetegnes ved en sammenkobling mellem den frivillige og offentlige

⁸ Professor ved Institut for komparativ sundhed og social policy ved Justus-Liebig-University i Giessen, Tyskland. Har særligt forsket i forbindelsen mellem den offentlige sektor og civilsamfundet ift. velfærd.

sektor på afgørende punkter som ressourcer, mål og styringsmekanismer samt organisationens identitet (Evers, 2005: 742).

Lesley Hustinx⁹ syn på hybridorganisationer som kvasi-statslige og kvasi-civile blev præsenteret som en del af begrebsafklaringen ift. hybridorganisationer. Hustinx teoretiske bidrag tager udgangspunkt i den verserende debat blandt forskere om frivillighed, og hun argumenterer ud fra forskellige empiriske undersøgelser for, at disse hybridorganisationer er udtryk for en rekonstruktion af den frivillige sektor. Dermed ønsker Hustinx at skabe fokus på de nye organisatoriske udtryk, der opstår i og omkring den frivillige sektor frem for at fokusere på bekymringen omkring en aftagende frivillighed i samfundet. (Hustinx, 2010: 174) Sidstnævnte bekymring er Putnams bidrag et klart udtryk for.

Evers beskriver, hvorledes et tættere samspil mellem offentlige institutioner og det civile samfund ikke skal forstås som en udnyttelse på bekostning af den ene sfære, men derimod kan det resultere i gensidig hensyn og tillid (Evers, 2008: 284). Offentlige-private partnerskaber kan ifølge Evers trække på styrkerne fra begge sfærer; de solidt funderede offentlige institutioner og dynamikken og fleksibiliteten i små organisationer, der opererer på et non-profit grundlag (Evers, 2008: 289). Denne dynamik og det gensidige hensyn, erkender Evers kan være vanskeligt grundet de forskellige logikker og udtryk, som præger hhv. den frivillige og den offentlige sektor. Der er derfor en fare for, at hybridprocessen kan ses som en dekonstruktiv proces, hvor den oprindelige egenart nedbrydes og erstattes af institutionel lighed (Evers, 2008: 288-289). Hermed ligger i Evers teoretiske syn en kritisk tilgang med parallel til Habermas koloniserings-tankegang. Hustinx erkender også, at partnerskabet mellem den frivillige og offentlige sektor kan give konflikter på grund af potentielt modstridende logikker (Hustinx, 2010: 173), men som nævnt tidligere er hendes fokus mere rettet på hybridprocessen som en positiv rekonstruktion af den frivillige sektor. Begge forskere beskriver, hvorledes det er nødvendigt med en gennemsigtighed i hybride organisationer, for at imødekomme den potentielle negative effekt.

Hustinx beskriver, hvorledes nye samarbejdsmodeller mellem den offentlige og den frivillige sektor, kan komme begge sfærer til gode, og at der derfor burde kunne identificeres en gensidig motivation for at indgå i samarbejde. De frivillige foreninger har behov for opbakning fra personer, som ønsker at yde en frivillig indsats, hvilket kræver en villighed og et tidsmæssigt såvel som personligt overskud hos den enkelte. Dertil kommer foreningernes evne til at

⁹ Assisterende professor ved Center for social teori, Institut fra Sociologi ved Ghent Universitet, Belgien. Har særligt forsket i civilsamfund og medborgerskab; frivillige organisationer og social kapital; frivillighed og filantropi

synliggøre sig selv og deres arbejde for dermed at skabe forudsætningerne for at kunne rekruttere og fastholde deres frivillige. Disse grundlæggende forudsætninger for de frivillige organisationers eksistens argumenterer Hustinx for, at man fra politisk side kan understøtte. Dette ligger samtidig i den offentlige sektors interesse, da man med en velfungerende frivillig sektor øger velfærden i samfundet, holder udgifterne nede på velfærdsydelser, udvikler og vedligeholder den sociale kapital og sammenhængskraft i samfundet samt bidrager positivt til demokratiske processer i samfundet. (Hustinx et. al, 2009: 141-145) Hustinx mener, at den frivillige og offentlige sektor skal komplementere hinanden og arbejde mod de samme mål, men hver især bruge forskellige strategier (Hustinx et. al; 2009: 147).

4.4.2 Det danske perspektiv

En evaluering af frivilligcentre i Danmark kan findes i rapporten "Frivilligcentre - knudepunkter i den lokale velfærdsstruktur" af Lars Skov Henriksen¹⁰. I sin analyse af de danske frivilligcentre bruger Henriksen begrebet "hybridorganisation" til at beskrive disse organisationers karakter.

I omkring halvdelen af landets kommuner eksisterer der et frivilligcenter (frise.dk), og der er i undersøgelsen inddraget kvalitativ analyse af syv af disse samt suppleret med en større survey, der tidligere er sendt ud til alle frivilligcentre. Her konkluderes det, at frivilligcentre har en vigtig støttefunktion ift. det lokale foreningsliv, hvor mange foreninger har en forholdsvis lille løsningskapacitet grundet begrænsede menneskelige og økonomiske ressourcer. Samtidig har de lokale foreninger ofte en lille berøringsflade med andre foreninger. Det kan dermed ikke forventes, at de lokale foreninger kan løfte flere og større opgaver end de gør, men velfungerende frivilligcentre kan være lokale knudepunkter og både koordinere initiativer og aktiviteter på tværs af foreningerne og ift. kommunen. I undersøgelsen ses det, at frivilligcentre primært retter deres aktiviteter mod social- og sundhedsområdet, og at der er gennemgående ligheder, når det gælder frivilligcentrenes rolle og opgaveprioritering i de forskellige kommuner. Det vurderes, at frivilligcentre har fundet en identitet og profil, som er aktuel og konstruktiv ift. det offentliges efterspørgsel efter en øget frivillig indsats. (Henriksen, 2008: 89-94)

¹⁰ Professor ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, Danmark. Har særligt forsket i frivillige organisationer og frivilligt socialt arbejde

Selvom frivilligcentre varierer fra at være selvejende institutioner til at være en integreret del af den kommunale organisation, mens andre befinder sig midt mellem disse konstellationer, så har centrene en brobyggende funktion som fællesstræk, samt at de alle trækker på ressourcer fra både den offentlige og den frivillige sektor. Hermed beskriver Henriksen ligesom Evers, hvorledes et kendetegn ved de hybride organisationer er, at de trækker på forskellige ressourcer fra forskellige kilder, samt at de skal kombinere forskellige styringsprincipper fra forskellige sfærer. (Henriksen, 2008: 17) Hermed må frivilligcentre som hybridorganisationer kunne mestre at forene modsatrettede interesser og synspunkter og agere strategisk mellem disse (Henriksen, 2008: 25).

Konkret beskriver Henriksen, hvordan frivilligcentre har en dobbelt funktion, hvor på den ene side de mange frivillige foreninger kan se det som deres indgang til kommunen, mens kommunen omvendt kan betragte frivilligcentret som en indgang til foreningerne. Faren ved hybridorganisationen er ifølge Henriksen, at der kan blive for stort et pres på frivilligcentre ift., hvilke opgaver der skal arbejdes med, og der er en risiko for uklare grænser, hvilket kan føre til udnyttelse af frivillige ressourcer. Dermed kan samarbejdet ske på bekostning af de kvaliteter, som der beskrives ved frivilligcentre; at centrene medvirker til at opbygge kapaciteten i den frivillige sektor, og dermed bidrager med at skabe mere aktivitet og synlighed, samt at de frivillige organisationer når ud til grupper i samfundet, som kommunen har vanskeligt ved. Dermed er det afgørende, at der skabes strukturer, som understøtter det frivillige sociale arbejde, hvilket bl.a. frivilligcentre med deres hybride karakter ses som eksempel på. (Henriksen, 2008: 50-58). Dermed behandler Henriksen de samme betænkeligheder omkring de hybride organisationer som både Evers og Hustinx, men vægtlægningen er på de positive synergieffekter mellem den frivillige og offentlige sektor, der kan opnås i hybridorganisationerne.

4.5 Oplæg til analyse på baggrund af teori og forskning

Ovenstående teoretiske perspektiver belyser forskellige sider af problemfeltet. Habermas lægger vægt på forholdet mellem system og livsverdenen, og hvorledes livsverdenen har en vigtig og unik karakter, som er i fare for at blive koloniseret af systemet. Livsverdenen og systemet fungerer side om side og er gensidigt afhængige i nogle henseender, men der er altid en overhængende fare for, at de rationaler som gør sig gældende i systemet også bliver gældende

for livsverdenen, som dermed mister sin særlige kvalitet, hvormed det særlige rum for individernes frie handlen og kommunikative proces forsvinder.

Putnams beskrivelse af social kapital har flere lighedstræk med Habermas' livsverden. Det er den sociale kapital, der udtrykker individernes interaktion, og hvorledes de netværk, som herigennem opstår, har værdi for den enkelte såvel som for kollektivet. Den sociale kapital kan dog ikke tages for givet, og Putnams bog udspringer netop af en bekymring over en iagttaget nedgang i social kapital i samfundet og de negative konsekvenser af dette. Social kapital må ifølge Putnam aktivt opbygges og styrkes for at bevares, hvilket i hans optik har afgørende betydning for samfundets sammenhængskraft og effektivitet, da institutioner og transaktioner mellem mennesker er afhængige af et grundlag af gensidighed og tillid, hvilket kun social kapital skaber. Dermed udtrykkes også, at der til stadighed er en overhængende fare for, at den sociale kapital fortrænges, hvis der ikke fra forskellige instanser i samfundet skabes de rette rammer, hvilket vil have tab af private såvel som kollektive goder til følge.

Det er i forbindelse med Putnams teoretiske perspektiv vigtigt at påpege, at han skriver på baggrund af omstændigheder i USA, og resultaterne kan ikke direkte overføres til danske forhold. Dette bliver især tydeligt på grund af Putnams bekymring omkring en aftagende frivillighed i samfundet, som det er i projektet er vist, ikke kan siges at være gældende i Danmark. Putnams teoretiske betragtninger omkring samarbejdet mellem den offentlige og frivillige sektor kan dog fortsat anvendes til at diskutere den aktuelle situation i Danmark, da disse indeholder nogle principielle forhold omkring relationen mellem sektorerne.

Med præsentationen af hybridorganisationer ses, hvordan de øvrige teoretiske perspektiver kan udmønte sig i praksis. Hybridorganisationerne er udtryk for samarbejdet på tværs af sektorer i samfundet, netop som Putnam efterlyser, og her ses en mulighed for at forene styrker fra den offentlige og den frivillige sektor, hvilket bl.a. kan resultere i, at den sociale kapital styrkes og udvikles. I samarbejdet er der dog omvendt også risiko for, at der kan blive konflikt mellem forskellige interesser og rationaler i livsverdenen og systemet, hvis man skal vende tilbage til Habermas' begreber. Selvom systemet og livsverdenen ifølge Habermas er gensidigt afhængige, er der fare for en kolonisering af livsverdenen, hvilket ift. hybridorganisationerne vil komme til udtryk som en nedbrydning af de institutionelle særtræk, hvormed det er en dekonstruktiv proces på bekostning af de særlige kvaliteter ved de samarbejdende sektorer. Her er det særligt livsverdenen, repræsenteret ved den frivillige sektor, der er i fare for at blive koloniseret af systemet, repræsenteret ved de offentlige institutioner.

Det internationale teoretiske perspektiv omkring hybridorganisationer vurderes at kunne overføres til og anvendes i en undersøgelse af danske forhold, da Henriksens undersøgelse af frivilligcentre i Danmark netop er udtryk for et lignende teoretisk perspektiv. Det demonstreres i Henriksens undersøgelse, hvorledes diskussionen omkring betydningen af hybridorganisationer er relevant i en dansk sammenhæng. Det internationale perspektiv, som præsenteres i det foregående er derfor interessant at diskutere såvel ift. frivilligcentrene som ift. andre organisationer med hybrid karakter i Danmark.

Både Habermas' teori og Bourdieus teori, som kort nævnes i relation til Putnam, udtrykker et overordnet perspektiv på samfundet og forskellige sfærer heri, og betegnes dermed grand theories eller metateorier. Putnam knytter dette til et mere konkret niveau, da han overfører de overordnede teoretiske perspektiver ift. foreninger og institutioner i samfundet samt i individers interaktion, og det kan derfor betegnes en middle range theory. Putnam tager udgangspunkt i teoretiske begreber fra Bourdieu, men han baserer sit teoretiske bidrag på en række undersøgelser i det amerikanske samfund og anvender dermed en induktiv metode, hvor han generaliserer sig frem til lovmæssigheder ud fra observationer. Hertil kommer det teoretiske perspektiv omkring de hybride organisationer, som også er udtryk for en induktiv metode, da der ud fra indsamlet empiri og tidligere teoretiske perspektiver er lavet nye teoretiske slutninger. (Olsen & Pedersen, 1999: 149)

De undersøgelser, som kort er præsenteret, viser et udsnit af empiriske bidrag på forskningsfeltet, og disse giver med anvendelsen af kvantitative metoder et større overblik over og indsigt i feltet. I de inkluderede bidrag ses den teoretiske skelnen mellem den offentlige og den frivillige sektor afspejlet, da der som tidligere nævnt typisk tages udgangspunkt i at afdække omfang og karakter af den frivillige sektor samt de formelle relationer til det offentlige. Det teoretiske perspektiv på hybridorganisationer præsenterer dermed en ny dimension i forskningen, hvor der specifikt ses på funktionen og betydningen af samarbejdsorganer mellem den frivillige og offentlige sektor.

4.5.1 Hypoteser

De teoretiske perspektiver føjer en dybere og dermed også mere interessante dimension til de problemstillinger omkring kommunens samspil med de frivillige sociale organisationer, som blev præsenteret indledningsvist i dette projekt, samt som er udtrykt i problemformuleringen:

Hvilken betydning har hybridorganisationer i et intensiveret samarbejde på det socialpolitiske felt mellem den offentlige og den frivillige sektor på lokalt plan?

For at kunne arbejde hen imod en besvarelse af denne problemformulering vil der ud fra teorien opstilles hypoteser, som i den videre empiriindsamling og analyse vil fungere som pejlemærker. Dette er et redskab for at sikre en intern validitet i undersøgelsen, således at der i projektet skabes en troværdig vej fra problemformulering til konklusion, og hypoteserne anvendes dermed som et procesværktøj. (Olsen & Pedersen, 1999: 36-37). Ved at opstille hypoteser skabes der også fokus på nogle udvalgte faktorer i det ellers komplekse samspil mellem kommune og frivillige organisationer. De temaer fra teorien, som særligt vil få fokus i projektets analyse og diskussion er; systemets kolonisering af livsverdenen, hvilket overføres til kommunens kolonisering af de frivillige sociale organisationer; graden af konflikt eller konsensus i samarbejdet; hvilken betydning social kapital tillægges; samt hvilken rolle de hybride organisationer spiller ift. disse problemstillinger.

I projektets analyse og diskussion vil hypoteserne blive behandlet, og ud fra den samlede empiri og teori vil det blive afvejet, hvorvidt disse er blevet bekræftet. De teoretiske perspektiver omkring social kapital og hybridorganisationer er som nævnt konstrueret gennem induktiv metode, og i dette projekt anvendes disse teorier til at belyse forhold omkring en konkret case, hvor deres forklaringskraft undersøges ift. konkrete observationer. Det er dermed en hypotetisk-deduktiv metode, der benyttes i projektet (Olsen & Pedersen, 1999: 149).

Den første hypotese er udtryk for en koloniseringstankegang med konflikt mellem parterne som omdrejningspunkt med udgangspunkt i Habermas teoretiske perspektiv. Den anden hypotese er udtryk for en konsensustankegang med udgangspunkt i Putnams teoretiske begreb social kapital, hvor parterne fungerer som komplementære. Samtidig udtrykker hypoteserne de førnævnte temaer, som vil blive omdrejningspunkt i analyse og diskussion efterfølgende i projektet.

Konflikttese: Et langvarigt samarbejde samt oprettelsen af hybridorganisationer har betydet en kolonisering af de frivillige organisationer fra kommunens side, hvilket betyder at økonomiske rationaler har domineret samarbejdet og dermed også de frivillige organisationer. Det tilsyneladende velfungerende samarbejde er dermed udtryk for, at de frivillige foreninger har rettet sig ind efter de kommunale institutioners betingelser.

Konsensustese: De frivillige organisationer er eksponenter for og skabere af social kapital og dette er blevet understøttet af samarbejdsformen med kommunen, der har fungeret på en måde, så organisationerne har bevaret deres selvstændige identitet og kvaliteter. Dette er blevet styrket af oprettelsen af hybridorganisationer.

I empiriindsamlingen er der i de kvalitative interviews taget udgangspunkt i de ovenstående hypoteser, således at de anvendte interviewguides er struktureret på grundlag af disse hypoteser. Dermed arbejdes efter en struktur på baggrund af den præsenterede teori, samt de temaer som der er trukket frem herfra.

5. Analyse og diskussion

Projektets analyse og diskussion er struktureret i tre hovedafsnit. Først vil det blive belyst, om De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet, som gennem projektet er blevet betegnet som hybridorganisationer også ud fra empirien kan karakteriseres som sådan. Derefter vil det blive analyseret og diskuteret, hvorvidt de to hypoteser kan be- eller afkræftes.

I henhold til de metodiske overvejelser, som tidligere er gjort i projektet, så kan anvendelsen af kvalitative interviews som primær empiri udfordre projektets reliabilitet, da hver informants udsagn er subjektivt og derfor påvirket af, hvilken position vedkommende udtaler sig ud fra. For at tage forbehold for de bias, som dette kan medføre, er det forsøgt at belyse forskellige temaer vedrørende det aktuelle analysespørgsmål og præsentere flere informanternes perspektiver samt inddrage teori og sekundær empiri.

5.1 Kan De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet defineres som hybridorganisationer?

5.1.1 De Frivilliges Hus

De Frivilliges Hus blev oprettet som resultat af samarbejde mellem repræsentanter fra Aalborg Kommune samt fra nogle frivillige sociale foreninger, som det også tidligere kort er blevet beskrevet i afsnit 2.2. Ifølge en kort beskrivelse af den historiske udvikling omkring De Frivilliges Hus, så blev der fra starten lagt vægt på, at Huset skulle være adskilt fra kommunen, men projektet kunne kun lade sig gøre på grund af et bevillingstilsagn til en forsøgsperiode på tre år. Herefter blev der lavet en fast samarbejdsaftale, som beskrives som *"god og rummelig"*. (Bilag D: 1-2) Når Souschef Charlotte Meng Christensen skal beskrive, hvad der har været drivkraften i udviklingen af De Frivilliges Hus, så omtales det løsrevet fra såvel den frivillige som den offentlige sektor: *"Så jeg vil sige, at Frivillighuset meget langt hen ad vejen selv har sat sin dagsorden..."* (Bilag I, 346-347¹¹), hvorefter hun beskriver, hvorledes der på frivillighusområdet har været en bevægelse og udvikling, som har medvirket til at skabe en selvstændig identitet.

¹¹ Ved citater fra interviews henvises der til linjenummer i det pågældende bilag. Bilag F-K (transskriberinger af interviews) er vedlagt på cd-rom. Øvrige bilag er trykt bagerst i projektet.

I folderen "Retningslinjer og vejledning" (aalborgkommune.dk-1) og i udkastet til den nye frivilligpolitik præsenteres De Frivilliges Hus, som en del af kommunens strategi på det frivillige sociale område samt som et vigtigt redskab i samarbejdet mellem den frivillige og den offentlige sektor. Bl.a. beskrives det i den nye frivilligpolitik, hvorledes forskellige opgaver er uddelegeret til De Frivilliges Hus (Bilag C: 5). På samme måde beskriver frivillighedskonsulent ved Aalborg Kommune Jess Trier Lauritzen, hvorledes man fra kommunens side har *"uddelegeret opgaven til De Frivilliges Hus. Der betaler vi dem for at udfylde en opgave, der har vi nogle projektmedarbejdere, nogle folk til at sidde derude, som hjælper foreningerne.* (Bilag G, 272-274) Og dermed begrundet han, hvorfor man i Sundhed og Bæredygtig Udvikling som hovedregel blot giver vejledning ift. den konkrete udfyldelse af ansøgninger om §18-støtte, men ikke indgår i yderligere vejledning og sparring med de frivillige foreninger, da denne opgave ligger hos De Frivilliges Hus.

Det er tydeligt, at Lauritzen som kommunens frivillighedskonsulent betragter De Frivilliges Hus som tæt knyttet til den kommunale forvaltning: *"Altså den skelnen mellem De Frivilliges Hus og os, den er ikke altid så skarp fordi, jamen man kan sige at de, de er jo os. Vi finansierer jo deres drift, så derfor kan det godt være sådan flydende, en flydende overgang."* (Bilag G, 446-448).

De Frivilliges Hus har til formål at varetage væsentlige opgaver ift. den frivillige sektor i Aalborg Kommune, hvilket fremgår af deres virksomhedsplan 2010-2011, hvor det lyder at *"De Frivilliges Hus støtter, synliggør og sparrer det frivillige sociale arbejde og de frivillige sociale foreninger i Aalborg Kommune."* (De Frivilliges Hus, 2009: 2), og videre beskrives konkrete opgaver. Dermed er der tilsyneladende overensstemmelse mellem de forventninger, der udtrykkes af frivillighedskonsulenten, og den opgavebeskrivelse, som De Frivilliges Hus selv definerer. Souschef Charlotte Meng Christensen beskriver endvidere, hvorledes Huset fremadrettet kan spille en vigtig rolle ift. at være brobyggere mellem *"kommunens ønske om at inddrage civilsamfundet i deres løsning af mange forskellige opgaver og så foreningerne."* (Bilag I, 177-179).

De Frivilliges Hus har status som selvejende institution, og for Christensen er dette noget, der klart lægges vægt på: *"... vi er jo en selvejende institution, og det vil vi gerne holde fast i, altså vi vil gerne selv bestemme, hvad vi laver, og hvordan vi laver det, og vi vil gerne holde fast i, at vi er ikke kommunale."* (Bilag I, 233-235). Der ligger endvidere stor vægt på et godt og tæt samarbejde med kommunen, men det er vigtigt, at De Frivilliges Hus ikke bliver kommunalt (Bilag I, 249-251). Hermed understreges en principiel adskillelse fra den kommunale forvaltning, som en del af Husets selvforståelse. I forlængelse heraf erkendes dog samtidig en klar økonomisk afhængighed af kommunen i og med den væsentligste del af finansieringen kommer her fra (Bilag I, 263-

264). I Virksomhedsplanen 2010-2011 nævnes netop også et ønske om, at få et bredere økonomisk grundlag, således at en større del af finansieringen kommer fra ikke-offentlige instanser (De Frivilliges Hus, 2009: 8).

De to repræsentanter fra de frivillige sociale foreninger udtrykker, at De Frivilliges Hus har en vigtig funktion ift. at udvikle og synliggøre den frivillige sociale sektor, og hvor de som foreninger benytter sig af at deltage i frivilligmarkeder, kurser, forskellige kampagner og lignende (Bilag J, 185-212; Bilag K, 243-245+294-295). Opfattelsen af De Frivilliges Hus placering ift. den frivillige og den offentlige sektor er dog forskellig hos de to informanter, hvor Søren Jensen udtaler: *"Jeg oplever dem, som den frivillige verden, og ikke som den kommunale verden, og det er der jeg gerne vil se dem. Der synes jeg de hører hjemme, der skal de være."* (Bilag J, 259-260). Omvendt udtaler Klaus Abildgaard: *"... jeg vil synes, at det er helt oplagt, at de var en del af kommunens strategi og en del af det kommunale arbejde. Det kunne jeg godt forestille mig, at det var."* (Bilag K, 311-312).

Ud fra ovenstående ses det, hvorledes der sker en sammenkobling mellem den frivillige og den offentlige sektor og en ny konstellation er opstået med en særlig identitet, som ikke kan indplaceres entydigt i hverken den frivillige eller den offentlige sektor. Dette kommer også til udtryk ved, at repræsentanter fra de frivillige organisationer, som netop bruger De Frivilliges Hus, har forskellige opfattelse af, hvor organisationens tilhørsforhold kan placeres. De Frivilliges Hus er tydeligvis et redskab for kommunen i opnåelsen af mål for frivilligområdet, men samtidig agerer organisationen adskilt fra den kommunale forvaltning og ønsker ikke at opfattes som en del af den offentlige sektor. Det ses dermed, hvorledes De Frivilliges Hus er nødt til at kunne agere mellem modsatrettede synspunkter og forene disse i deres arbejde, således at der sker en sammenkobling af mål for hhv. den frivillige og den offentlige sektor. I De Frivilliges Hus er der en stærk vægtlægning af deres status som selvejende institution adskilt fra den kommunale forvaltning, omend der er en økonomisk afhængighed. Dermed er det tydeligt, at der i De Frivilliges Hus bygger på ressourcer og styringsmekanismer fra både den frivillige og den offentlige sektor. Der kan dermed for De Frivilliges Hus genfindes centrale karakteristika, som ifølge teorien er kendetegnende for hybridorganisationer, og organisationen kan dermed betegnes som sådan.

5.1.2 Brobyggereselskabet

I håndbogen "Hvem gør hvad?" beskrives hovedformålet for Brobyggereselskabet bl.a. som brobygning mellem de organisationer og institutioner, der arbejder indenfor udsatteområdet, hvilket omfatter projekter og tilbud fra både den offentlige og den frivillige sektor. Hertil kommer også mål om at bygge bro mellem udsatte borgere og de øvrige borgere i kommunen, og at forbedre hverdagslivet for de socialt udsatte. (Brobyggereselskabet, 2011: 7) Ifølge Socialchef Hanne Manata, så var brobygningen mellem den frivillige og den kommunale verden netop også hovedmotivationen for i sin tid at oprette Brobyggereselskabet, samt at bygge bro mellem udsatte grupper og den almindelige befolkning, således at der skabes en rummelighed og gensidig forståelse i samfundet (Bilag F, 252-256).

I praksis betyder det for Brobyggereselskabet et tæt samarbejde med de forskellige frivillige sociale organisationer, hvilket beskrives af konsulent i Brobyggereselskabet Lise Maltha: *"Det betyder, at vi koordinerer indsatsen, vi medvirker til at koordinere indsatsen, både på tværs af de frivillige, de kommunale og de regionale tilbud. Vi er med til at udvikle, vi laver evalueringer og en masse organisations- og metodeudvikling, altså fungerer meget som proceskontor, især ift. de frivillige organisationer gør vi sådan noget."* (Bilag H, 13-17). Betydningen heraf vurderer Maltha at være væsentlig, da Brobyggereselskabet medvirker til, at der løbende koordineres på tværs af de forskellige organisationer og udvikles nye tilbud, der udveksles viden og erfaring, samt der opnås et gensidigt kendskab (Bilag H, 61-64).

Informanterne fra de frivillige sociale organisationer beskriver også, at Brobyggereselskabet har stor betydning for dem, og de har begge haft gavn af deres bistand i konkrete projekter og faser med udvikling af deres organisation (Bilag K, 329-336). Søren Jensen, leder af Parasollen beskriver, hvordan Brobyggereselskabets hjælp for ham har været uvurderlig, og at det f.eks. i forbindelse med ansøgninger til Socialministeriet også fungerer som en blåstempling, at de som frivillige organisation arbejder tæt sammen med den kommunale forvaltning (Bilag J, 354-375). Dertil beskriver Klaus Abildgaard fra Frelsens Hær, hvordan han trækker på Brobyggereselskabets hjælp i forskellige sammenhænge: *"Sådan helt basiskonsulent-funktion. Det er de rigtig gode til. Det er en af de ting, som de kan. Så ift. annoncering efter frivillige, der har de også været med til at lave nogle annonceudkast og noget. Altså sådan noget som praktisk arbejde ifm. at få udført en folder eller støtte, tænker jeg. Den daglige moralske opbakning et eller andet, bare sådan hvis der er noget jeg synes, at det har jeg lige brug for at vende med nogen, få nogle andre øjne på det."* (Bilag K, 337-342).

Samarbejdet mellem Brobygggerselskabet og de frivillige foreninger spænder dermed bredt fra praktisk hjælp til mere overordnet vejledning og faglig bistand.

Et vigtigt redskab for Brobygggerselskabet i realiseringen af deres formål er møderne i Frontkredsen, hvor 25-30 forskellige organisationer og foreninger, frivillige såvel som kommunale, mødes med henblik på faglig sparring samt diskussion af forskellige aktuelle emner (Brobygggerselskabet, 2010: 3). I den oprindelige beskrivelse "Mission, vision og handleplan for Frontkredsen i Aalborg Kommune" beskrives Frontkredsen som et vigtigt og kompetent organ, som skal være *"den primære sparringspartner for Aalborg Kommune i forhold til at forbedre socialt udsattes livsvilkår..."* samt at *"Frontmøderne er det primære organ for koordinering, samarbejde og dialog indenfor udsatteområdet i Aalborg Kommune."* (Brobygggerselskabet, 2010: 21). Det er dermed tydeligt, at der ift. opgaveløsningen på udsatteområdet lægges meget vægt på Frontkredsen som samarbejdsforum.

Både Jensen og Abildgaard lægger vægt på at Frontmøderne er et vigtigt forum, da de her møder deres samarbejdspartnere og får indblik i de andres arbejde (Bilag J, 536-544; Bilag K, 345-347). Abildgaard udtrykker også en oplevelse af samhørighed mellem de involverede aktører under Brobygggerselskabet: *"Altså man kan sige ift. Brobygggerselskabet der er vi nogle samarbejdspartnere, som arbejder tæt sammen og forhåbentlig på en eller anden måde bliver der opbygget et nært kollegialt fællesskab og tillidsforhold, hvor man så lærer at finde ud af at trække på hinandens stærke sider..."* (Bilag K, 251-254). Det kollegiale fællesskab, som Abildgaard omtaler, bekræftes også af Maltha, der på trods af sin status som kommunalt ansat i flere tilfælde taler de frivillige organisationers sag. Bl.a. udtrykker hun et ønske om, at kunne tegne et så nuanceret og sandfærdigt billede af området overfor politikerne, at kunne bevare og udvikle de frivillige organisationer, samt at hun ville ønske at de frivillige organisationer fik tilført flere økonomiske midler (Bilag H, 355-369).

Både Manata og Maltha udtrykker, at de frivillige foreninger bidrager med værdier og ressourcer, som adskiller sig fra de kommunale tilbud, og som derfor udgør et vigtigt supplement. Manata lægger vægt på betydningen af at have frivillige involveret, da det er *"... en eller anden tilkendegivelse af en ligestilling i mødet med borgeren, som man ikke altid helt kan nå på samme måde i en ren kommunal institution, fordi der ved man godt, at vi er ansat."* (Bilag F, 99-103). Maltha betegner ligeledes, hvordan de frivillige organisationer adskiller sig fra de kommunale, da *"... de bidrager med noget, altså det lyder måske åndssvagt, men med noget vildskab. Med noget individualitet og noget dynamik, der gør... fordi de skal ikke, jo, de har jo de her rammer, som de har indgået med kommunen og aftaler om, hvad de skal overholde, men indenfor det, så er de rimelig frie. Det er altså*

ikke det samme, som en kommunal organisation. [...] de frivillige de kommer ikke nødvendigvis med en socialfaglig eller sundhedsfaglig baggrund, de kommer bare med en menneskelig baggrund og vil gerne give en hånd, altså række hånden frem mod nogen. Det har da utrolig stor betydning, Jeg tror slet ikke vi kunne klare det, hvis vi ikke havde dem. Det tror jeg virkelig ikke.” (Bilag H, 184-199).

Det er tydeligt, at der er et tæt samarbejde mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer på udsatteområdet gennem Brobygggerselskabet, og at det er et samarbejde af både praktisk karakter, men som også har stor betydning ift. faglig sparring og udvikling på området. Gennem ovenstående kommer det til udtryk, at der under Brobygggerselskabet er blevet skabt en fælles identitet og et kollegialt fællesskab på tværs af kommunale og frivillige organisationer, da de involverede aktører på forskellig vis og med forskellige kompetencer supplerer hinanden i opnåelsen af fælles mål. Dette er netop nogle af kendetegnene for en hybridorganisation, som beskrives i teorien.

Det er interessant, hvorledes kommunen i varetagelsen af en velfærdsopgave, her forbedringen af hverdagslivet for udsatte borgere, opretter en organisation, der som en del af sit grundlag og sin opgavebeskrivelse har samarbejdet med de frivillige organisationer som omdrejningspunkt. Ud fra udtalelserne om de frivillige organisationers bidrag på udsatteområdet ses en erkendelse fra kommunal side af, at det er nødvendigt for den kommunale forvaltning at samarbejde med den frivillige sektor for at optimere indsatsen på området, da de to sektorer supplerer hinanden og begge bidrag har afgørende betydning. Der trækkes gensidigt på hinandens ressourcer og kompetencer, hvilket ikke ville være muligt uden Brobygggerselskabet og herunder også Frontkredsen som samarbejdsforum. Hermed bekræfter det Brobygggerselskabets status som hybridorganisation, da organisationen kendetegnes ved at skulle agere mellem rationaler fra både den frivillige og den offentlige sektor og kombinere disse i et tæt samarbejde på tværs af de traditionelle sfærer.

5.2 Koloniserer kommunen den frivillige sektor?

I dette afsnit vil første hypotese, konflikttesen, blive analyseret og diskuteret for at vurdere, hvorvidt denne kan be- eller afkræftes. Ifølge Habermas' teoretiske perspektiv vil livsverdenen være i fare for at blive koloniseret af systemet, og dermed vil de rationaler, som gør sig gældende i systemet influere livsverdenen på bekostning af de værdier, der eksisterer her, og den rolle, som livsverdenen spiller. I spørgsmålet omkring en mulig kolonisering fra offentlig

side af de frivillige sociale organisationer er der flere relevante emner tilknyttet, og i det følgende vil jeg derfor analysere og diskutere forholdet mellem konflikt og konsensus; hvilke indikatorer, der ses på kolonisering, herunder spørgsmålet om betydningen af de økonomiske relationer samt spørgsmålet om dokumentation og evaluering; samt hvilke holdninger aktørerne selv udtrykker omkring kolonisering. Sidst er det centrale spørgsmål, hvilken betydning hybridorganisationerne har ift. spørgsmålet om kolonisering.

5.2.1 Forholdet mellem konflikt og konsensus

Overordnet set er oplevelsen af samarbejdet blandt de frivillige såvel som de kommunale aktører positiv. Manata mener, at Aalborg Kommune har været langt fremme på det område, og at man har et godt samarbejde mellem de frivillige organisationer og kommunen (Bilag F, 53-64). At der eksisterer en lang samarbejds tradition og at Aalborg Kommune har været foregangskommune i nogle henseender blev netop også vist i afsnit 2.2. Der udtrykkes også en overordnet positiv oplevelse af Jensen: *"Altså jeg oplever virkelig, og det mener jeg, det er ikke for at fedte for nogen eller noget som helst, det er inde i en god gænge her i byen. Selvfølgelig hænger pengene ikke på træerne, men jeg synes et eller andet sted, at man finder ud af det. Og finder ud af hvordan det nu kan hænge sammen på en måde uden der er nogen der føler sig udnyttet. Det tror jeg simpelthen ikke der er."* (Bilag J, 747-751).

Christensen beskriver også, at der er gode betingelser for samarbejdet mellem den offentlige og den frivillige sektor i Aalborg, fordi det har fået opmærksomhed og gode rammer, bl.a. med oprettelsen af De Frivilliges Hus: *"Altså jeg tror man kan sige, det frivillige sociale område har det godt i Aalborg, altså trives, og det er da fordi, der er den seriøsitet omkring det. Det er ikke bare noget, man tager for givet, og bare sådan kan leve for sig selv, uden der er nogen der tager sig af det, altså det er jo ligesom sådan et væksthuse. Så jeg er da sikker på at det har bedre vilkår i Aalborg, end det har mange andre steder, hvor der ikke er frivillighuse."* (Bilag I, 115-120).

Abildgaard fortæller, hvordan han og andre ledere fra frivillige organisationer også indimellem oplever modstridende interesser ift. kommunen, men siger samtidig, at det ikke er store problemstillinger (Bilag K, 464-472). Maltha bekræfter også, at det er vanskeligt fra frivillig og kommunal side altid at have den samme forventning til samarbejdet men siger videre: *"Vi prøver på at lave de samme forventninger, at samstemme dem, så det er sådan nogenlunde, men det tror jeg ikke nødvendigvis. Men det gør heller ikke noget, hvis de bare får noget ud af det."* (Bilag H, 343-346).

Der opleves dermed et tilsyneladende velfungerende samarbejde, men som det også fremstår i konflikttesen, så kan dette netop være et udtryk for, at de frivillige organisationer har rettet sig ind efter kommunale betingelser og på denne måde mindsket graden af konflikt. Tilfredsheden med samarbejdet kan dække over øvrige problematiske forhold, som herefter vil blive belyst.

5.2.2 Indikatorer for og imod en kolonisering

Ifølge historisk papir fra De Frivilliges Hus har diskussionen om ikke at blive afhængig af kommunen fyldt meget igennem årene, og man har haft en bekymring for *"en snigende kommunalisering"* ift. at skulle indordne sig under betingelser opstillet af kommunen. (Bilag D: 2). Netop denne risiko for institutionel lighed som konsekvens af hybridorganisationernes tætte kontakt til den offentlige sfære nævnes flere gange i teorien.

At denne bekymring også har været tilstede blandt de frivillige foreninger udtrykker Lauritzen i forbindelse med, at han fortæller om kommunens udkast til en ny social frivilligpolitik: *"Jamen altså, den skulle gerne komme til at betyde, at der falder lidt en ro på ift. mange af de bekymringer der på området. Fordi de frivillige foreninger de kan måske godt være... de kan få indtrykket af at kommunen vil blande sig. Det kan være, det kan også være at der er nogen bekymringer hist og her for, at de frivillige foreninger de bliver inddraget i den offentlige sektors opgaver [...] Men med den her strategi vi har, der ligger vi sådan rimelig klart og fast, at det er ikke det der er meningen, det er det ikke. At det er på de frivillige foreningers præmisser, og så vil vi støtte det, som vi anser for støtteberettiget."* (Bilag G, 363-372). Dermed indikeres det, at de frivillige foreningers oplevelse af kolonisering har været et reelt problem, men ifølge Lauritzen, så imødekommer kommunen med formulering af en ny social frivillighedspolitik denne bekymring. Ifølge rapporten fra arbejdsgruppen om sammenhængende frivilligpolitikker er afklaringen af roller og grænser mellem den offentlige og den frivillige sektor netop et vigtigt formål med udarbejdelsen af en frivilligpolitik (SM, 2010b, 26-27). Videre konkluderes det, at en frivilligpolitik i en kommune kan styrke samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor, men at dette nødvendigvis må følges konkret op for at kunne skabe værdi (SM, 2010b: 40). At intentionerne nedskrives i et officielt papir kan dermed ikke stå alene men må være en del af kommunens samlede indsats på frivilligområdet. Det har heller ikke meget effekt med nedskrevne værdier, hvis de frivillige organisationer i deres daglige samarbejde oplever at blive domineret af rationaler, som den kommunale for-

valtning fungerer efter, og det er derfor nødvendigt at undersøge konkrete aspekter af samarbejdet.

Forholdet med kommunalt ansatte i bestyrelserne nævnes af flere informanter. Manata siger om formålet med dette: *"... at vi også derigennem har indflydelse på og kan følge med i om deres indsatser, deres opgaver og varetagelse er i overensstemmelse med det, vi regner med. [...] jeg kan ikke stille nogle krav, som ikke er reguleret i den overenskomst, sådan er det også. Det er jo præcis den retlighed de har som en selvejende institution og organisation."* (Bilag F, 164-170).

Jensen fortæller: *"Så i vores bestyrelse, der har vi jo en repræsentant for Brobyggerselskabet, det er Bjørn, som er leder af hele CMU [...] Han er med to gange om året ud af fire møder, og kommer da også med nogle sådan forventninger og nogle krav, men det er ikke sådan han har en hel liste. Han sidder med og er med til at pejle os i den rigtige retning."* (Bilag K, 456-462). De frivillige sociale organisationer, som har driftsaftaler med kommunen, har altså en ramme fastlagt og har her indenfor handlefrihed ifølge Manata. Arbejdet i den enkelte organisation bestemmes af bestyrelsen, så i og med der sidder kommunale repræsentanter, så har kommunen herigennem indflydelse på, hvordan et projekt eller tilbud drives og udvikles samtidig med, at man har mulighed for at holde opsyn.

Manata nævner, at der ikke kan stilles formelle krav til foreningerne, som ikke er udtrykt i driftsaftalen. Om øvrige forventninger til foreningerne siger hun, at hun forventer, at de deltager i de samarbejdsfora, som findes i kommunen, og hvis dette ikke sker, så vil hun efterfølgende indgå dialog om årsagen hertil. (Bilag F, linje 185-194). Maltha beskriver ligeledes, hvordan der er nogle fastlagte krav til de frivillige foreninger, som der samarbejdes med på udsatteområdet, men at der også gives en frihed indenfor disse rammer. Dog forventer hun også, at foreningerne føler sig forpligtigede til at indgå i forskellige samarbejdsrelationer som f.eks. Frontkredsen (Bilag H, 71-78). Dermed opnås en tæt relation mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer, og gennem bestyrelsesrepræsentanter og Frontkredsen opnås der direkte kontakt og dermed også mulighed for at præge arbejdet. Der ses et ønske fra kommunens side om tæt kontakt og dialog og en forventning til, at man fra de frivillige organisationers side efterkommer dette bl.a. med aktiv deltagelse i samarbejdsfora. Kommunen har dermed vigtige indflydelseskanaler ift. de frivillige foreninger, som der er indgået driftsaftaler med, og disse betingelser accepteres af foreningerne, hvilket tyder på en tilpasning fra deres side. Ifølge Cevea er det generelt et problem for de selvejende institutioner, at de kobles for tæt til den kommunale forvaltning, hvilket er skadeligt for deres selvstændige identitet, og det kan samtidig hæmme innovation på velfærdsområdet (Cevea, 2009: 19).

Frontkredsen er tidligere blevet nævnt som et vigtigt samarbejdsforum på udsatteområdet. I en intern evaluering af Frontmøderne udtrykker nogle af deltagerne, at møderne domineres af kommunalt ansatte og ledelse, og de mener derfor, at Brobyggerselskabet bør trække sig fra rollen som tovholder. Der er en oplevelse af at møderne bliver "kommunaliseret", hvilket deltagerne ikke finder hensigtsmæssigt. (Brobyggerselskabet, 2010: 13) Dette er dog ikke blevet nævnt af informanterne, der, som beskrevet i afsnit 5.1.2, er positive omkring Frontkredsen som samarbejdsforum.

Ud fra ovenstående kan ses, at der i Aalborg Kommune lægges vægt på de formelle rammer omkring samarbejdet med de frivillige sociale organisationer. Her spiller driftsaftalerne med de frivillige foreninger på udsatteområdet en vigtig rolle, samtidig med at man med frivilligpolitikken definerer nogle principper for hele det frivillige sociale område. Systemet vil ifølge Habermas' teoretiske perspektiv være præget af resultatorienteret strategisk handling, og de formaliserede samarbejdsrelationer kan være udtryk for, at livsverdenen underlægges systemets rationaler. Disse samarbejdsaftaler med bl.a. kommunal repræsentation i bestyrelserne betyder, at kommunen sikrer sig tæt kontakt og samtidig også en væsentlig indflydelse på de frivillige organisationer på udsatteområdet. Der nævnes handlefrihed indenfor rammerne som et vigtigt princip, men den kommunale forvaltning har netop gennem indflydelsen i bestyrelserne også taleret ind i dette råderum med handlefrihed. Omvendt kan man argumentere for, at de frivillige foreninger gennem driftsaftalerne forhandler og fastsætter nogle rammer, hvortil der ikke kan tillægges yderligere officielle krav. Dermed medvirker metoder, som ellers tilhører systemet, til at opretholde nogle grænser for ekspansionen ift. livsverdenen. Det ses også, hvordan der bevares en tæt kontakt gennem Frontkredsen, men her påpeges det fra repræsentanter fra de frivillige foreninger, at det er vigtigt at bevare det som et frit forum, så det ikke bliver et redskab til kommunens påvirkning af foreningerne for dermed at true grænserne for kommunal ekspansion.

5.2.3 Betydningen af de økonomiske relationer

I relationen mellem de frivillige sociale organisationer og kommunen fylder spørgsmålet om økonomi en del, hvilket også blev nævnt som en udfordring ift. muligheden for De Frivilliges Hus til at agere selvstændigt og adskilt fra kommunen. At der følger krav og forventninger med en økonomisk relation fremstår tydeligt i udtalelser fra både informanter fra kommunen og de frivillige organisationer. Manata udtaler: "Altså Café Parasollen f.eks. som vi har haft et sam-

arbejde med gennem mange år i Aalborg Kommune, der er jo lavet, de har nogle vedtægter, det er en selv-ejende institution, men vi har indgået en aftale med hinanden. Og det er klart at når vi indgår en aftale, så stiller jeg nogle krav til dem. Jeg betaler sådan set, ikke mig, det gør Aalborg Kommune, finansierer hele det tilbud Parasollen." (Bilag F, 147-152).

Om samme emne udtaler Jensen: "... altså vi kan ikke gøre en pind uden kommunen. Altså eksempelvis så havde de for et par år siden sparet en halv mio. i tilskuddet til os; det kostede en medarbejder og en søndagsåbning. Den fik vi så igen, og nu får vi en søndagsåbning og en medarbejder tilbage. Det hænger uløseligt sammen [...] Men de kommer ligesom med en check og siger 'værsgo! Så vil vi ha'.'" (Bilag J, 392-399). Der udtrykkes en klar bevidsthed fra begge parter side om de frivillige organisationers økonomiske afhængighed af kommunen, og dette kædes også sammen med en modydelse i form af varetagelse af klart definerede opgaver.

Ift. De Frivilliges Hus udtrykker Lauritzen en stor frihed for organisationen på trods af den økonomiske afhængighed, og ifølge hans udsagn blander kommunen sig ikke i organisationens dagligdag (Bilag G, 60-64). I modsætning hertil udtaler Christensen dog: "... men vi synes at vi bliver sådan lidt koloniseret nogle gange af kommunale måder at gøre tingene på, især indenfor det økonomiske. Altså Tove vores regnskabsdame hun skal følge nogle bestemte procedurer, som er kommunale. Vi kører f.eks. Linux, et system her i huset, og der har hun så fået sin egen computer, som er forbundet med kommunens, fordi de kan ikke køre Linux. Det er jo bare sådan et lille eksempel, men der er nogle bestemte procedurer omkring det økonomiske..." (Bilag I, 253-258). Så det er tydeligt, at der med den økonomiske finansiering fra kommunen også for De Frivilliges Hus opleves, at der følger visse betingelser med. I dette tilfælde er det ikke selve Husets opgaver, der sættes i spil, men administrative procedurer og bestemte regnskabssystemer som organisationen er nødt til at indrette sig efter. Set fra Habermas perspektiv er det tegn på, at der stilles krav fra systemet til livsverdenen, som bliver nødt til at indrette sig efter fremgangsmåder tilhørende systemet.

Abildgaard omtaler, at en anden konsekvens af den økonomiske afhængighed er, at fremtiden for projekter eller tilbud hos de frivillige organisationer kan opleves som usikker, hvilket kan skabe en tilbageholdenhed: "... man begynder ikke at indrette sig lækkert eller kvalitetsmæssigt, hvis det er, at vi ikke ved om det her stopper om et år. Så på den måde kan vi, tænker jeg at vi kan få skabt nogle bedre rammer, ved at man får lidt mere faste forhold. Det håber jeg, at kommunen de også, at det er den måde de ser på det også." (Bilag K, 411-414).

Spørgsmålet om økonomi har stor betydning, hvilket ofte vender tilbage til problemstillingen med begrænsede ressourcer. Manata beskriver, hvordan kommunen har rollen, som den aktør der er nødt til at prioritere fordelingen af midler pga. økonomiske begrænsninger, og så

må organisationerne bedst muligt redegøre for konsekvenser overfor den kommunale administration, således at man overfor politikerne kan oplyse om dette med henblik på at få tilført flere penge til området (Bilag F, 235-244). Kommunens rolle, som fordeler af begrænsede midler, kan i tider med knappe ressourcer gå ud over §18-samarbejdet, da kommunerne kan vælge at anvende den ekstra statsstøtte på andre områder end støtte til de frivillige organisationer. Som det er blevet vist i afsnit 2.2, så har dette ikke været tilfældet i Aalborg, hvor man de seneste år har anvendt midler ud over statsstøtten. For at forebygge fristelsen i trængte kommuner til at anvende §18-midlerne til andre formål end de intenderede kunne man overveje at følge Ceveas forslag om, at de midler, som i en kommune ikke anvendes efter formålet i §18, bør fratages og overføres til de kommuner, som bruger ekstra ressourcer.

Det er tydeligt, at de økonomiske relationer mellem kommunen og de frivillige sociale foreninger spiller en afgørende rolle, da dette er foreningernes eksistensgrundlag, og da det i relation hertil kan blive et middel til offentlig kontrol med den frivillige sektor. I afsnittet ses også eksempler på, at de frivillige foreninger netop oplever dette. Ifølge Habermas fungerer økonomi som et styringsmedie i den offentlige forvaltning, og hvis dette også anvendes som styringsmedie i forholdet til den frivillige sektor, så er dette udtryk for en kolonisering. I rapporten fra arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker beskrives det, at det er en general udfordring for kommunerne at gå fra økonomisk støtte, som det styrende element for samarbejdet og i stedet fokusere på fælles mål, udvikling og tværgående samarbejder (SM, 2010b, 19). Dette peger netop på, at der må rettes opmærksom på, om økonomi anvendes som styringsredskab.

Der er et klart udtryk fra de frivillige foreningers side om behov for råderet over økonomien samt fremtidssikring for at kunne arbejde selvstændigt og konstruktivt. Det er tydeligt, at de økonomiske relationer potentielt kan anvendes til kontrol, da der er en magtubalance, men omvendt kan det argumenteres for, at de økonomiske relationer af samme grund kan være et middel fra den kommunale forvaltning til at understøtte og sikre livsverdenen, som det netop er Habermas' ideal at systemet skal gøre. Hvilken intention, der kommer til udtryk gennem de økonomiske relationer, vil derfor afhænge af, hvilke principper der eksisterer i den kommunale forvaltning angående udøvelsen af magt over de frivillige foreninger.

Ifølge Årsrapport 2010 har et flertal af de frivillige sociale organisationer oplevet en stigning i indtægter, som ikke er fra det offentlige eller fra EU, dvs. medlemskontingenter, indsamlinger, arv, fondsmidler mv. (SM, 2011: 10). Samtidig er der flere frivillige organisationer, der indgår samarbejde med private virksomheder, således at det i dag er tilfældet for over hver

trede (SM, 2011: 17). Selvom offentlige midler fortsat udgør langt størsteparten af organisationernes indtægt, så er denne udvikling mod i højere grad at trække på ressourcer fra andre aktører end det offentlige positivt ift. den her nævnte problemstilling med økonomi som styringsmiddel.

5.2.4 Betydningen af krav til dokumentation og evaluering

I "Retningslinjer og vejledning", som omhandler fordelingen af §18-midlerne, lægges der vægt på, at foreninger og organisationer skal kunne opnå tilskud til deres arbejde med et minimum af administration (aalborgkommune.dk-1). Tilskuddet, som de frivillige sociale foreninger, der har driftsaftaler med kommunen, modtager, ligger ud over kommunens §18-midler, og der kan derfor være andre forhold, der gælder. Cevea rejser netop problemstillingen om, at mange ressourcer i dag anvendes til dokumentation og evaluering frem for det egentlige sociale arbejde, hvorfor der bør ydes særsomt støtte til dette, og samtidig bør kravene til dokumentation og evaluering begrænses (Cevea, 2009: 24).

Abildgaard mener ikke, at der bliver stillet uoverkommelige krav til dokumentation, og han vil være imod, at dette bliver mere omfattende: *"Og hvis det bliver aktuelt – så ses vi, hej! Det synes jeg ikke, det vil jeg ikke... jeg vil ikke kunne rumme det og jeg vil ikke kunne løse den opgave som leder og gøre det. Det kunne så være man kunne få nogle andre til det eller få noget hjælp i Brobyggereselskabet til det. Men det er sådan noget der ville tage livet af mig. Så det er en af grundene til jeg er her, og jeg elsker det her sted, det er fordi det bygger mere på tillid end det bygger på kontrol. Og det har enormt stor betydning for mig, at det gør det."* (Bilag K, 438-443).

Jensen har dog en anden oplevelse af kravet til dokumentation, da han mener, at det er ekspanderet de sidste år: *"... det er lige før, altså jeg vil sige, der skal virkelig nogle penge på bordet, før det kan betale sig at søge staten. Fordi ellers så æder det sig selv op i ren administration, det er helt vildt [...] Altså du bruger tiden på at lave statistikker og registreringer frem for at bruge tiden på at være sammen med de mennesker der drejer sig om."* (Bilag J, 477-485). Her ses en frustration over, at skulle bruge tid og ressourcer på dokumentation. Det fremgår dog ikke tydeligt, om det er knyttet til statslige puljer eller om det er kommunens krav, han er utilfreds med, hvilket har betydning, da der i forbindelse med ansøgninger til særlige puljer kan være ekstra krav til dokumentation.

Maltha udtrykker, at der fra kommunal side og fra de frivillige organisationer kan være modstridende holdninger, når det gælder krav om dokumentation og evaluering: *"... vi lever jo i en verden, hvor meget det skal dokumenteres osv. og det gør vi fordi, at vi synes det er seløklart, at vi skal*

dokumentere, fordi det er den måde vi kan vise politikerne, at vi skal have penge f.eks. eller at vi skal lave indsatsen om, at noget skal nedlægges og noget nyt skal oprettes f.eks. Der synes vi jo, at det er åbenlyst, at det har vi en interesse i, og det synes vi jo også at de frivillige burde kunne se en interesse i, men det er ikke altid de kan det. Mange kan, men ikke alle. De ser det måske mere som en form for kontrol, og er bange for at komme ind og blive 'kommunaliseret'." (Bilag H, 217-224). Hun udtrykker også et ønske om, at foreningernes deltagelse i dokumentation og evaluering fremover indgår som en del af driftsaftalerne, da det ellers kan være vanskeligt at sikre dette (Bilag H, 95-98). Ift. administrationen af §18-midlerne mener Lauritzen ikke, at der skal stilles yderligere krav til de frivillige foreninger (Bilag G, 217-218).

Jensen nævner, at et af problemerne med at dokumentere indsatsen i de frivillige sociale organisationer, det er, at det er nogle bløde værdier, det handler om, som det kan være svært at bevise det konkrete udbytte af (Bilag J, 462-470). Denne problemstilling anerkendes også af Manata, som udtaler: *"Man skal passe meget meget på, at man ikke stiller en helt masse dokumentationskrav på noget som er en kerneydelse, som vi udmærket godt ved, at det er det de leverer. Der er heller ikke de samme krav om nogle konkrete effekter af deres indsatser, som der f.eks. vil være hvis man er misbrugsbehandlende eller lignende. Der skulle du gerne gøre sådan at behandlingen virker og holder folk ude af et misbrug. Her er det jo ikke et spørgsmål om, at hvis ikke Kirkens Korshær de får nogle til ikke længere at være udsatte eller de gør noget ved hjemløsheden, så får de ikke længere driftstilskuddet. Sådan er det jo ikke indenfor den verden. Så jeg synes ikke man skal stille større krav til bureaukratisk dokumentation på det område, det synes jeg virkelig ikke." (Bilag F, 447-456).*

Ifølge Årsrapport 2010 bruges der i de sociale foreninger ressourcemæssigt flere frivillige timer på at håndtere administrative og praktiske opgaver end til de mere brugerrettede aktiviteter (SM, 2011: 25). Dette peger på, at det er et forhold i samarbejdet, som der konkret skal arbejdes imod ikke bliver for omfattende. Det bekræfter Jensens oplevelse af, at der tages tid fra det egentlige sociale arbejde for at opfylde administrative krav.

Ift. spørgsmålet om dokumentation og evaluering er det tydeligt, at systemet og livsverdenen, her kommunen og de frivillige sociale organisationer, agerer efter forskellige rationaler. Dermed er der her et punkt, hvor systemet er i fare for at stille for store krav til livsverdenen og ekspandere på bekostning af denne sfære. Der udtrykkes dog både fra kommunal såvel som fra frivillig side en forståelse for, at det hverken er muligt eller hensigtsmæssigt, hvis de frivillige organisationer skal efterkomme samme krav, som der eksisterer i den offentlige forvaltning. Denne overordnede holdning modsiges dog, da man fra Brobygggerselskabet, som har den praktiske kontakt med de frivillige foreninger, har et ønske om, at stille krav om deltagelse i

dokumentation og evaluering. Spørgsmålet er, hvor omfattende dette krav i så fald vil være, og om de frivillige foreninger for at honorere et sådant krav er nødt til at prioritere midler fra det egentlige sociale arbejde, hvilket resultaterne af Årsrapport 2010 tyder på generelt sker i de frivillige foreninger. En konsekvens af stadig stigende krav kan være, at ledere som Abildgaard oplever, at balancen mellem tillid og kontrol tipper den forkerte vej og derfor trækker sig ud.

5.2.5 Aktørernes holdninger til spørgsmålet om kolonisering

I ovenstående er forskellige praktiske forhold omkring samarbejdet mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer bragt på banen ift., hvorvidt der sker en kolonisering af det frivillige arbejde. Her vil der sættes fokus på holdningen til grænser for samarbejdet, og om de involverede aktører udtrykker, at der sker en kolonisering.

Christensen omtaler tillid, som et afgørende spørgsmål: *"Ja ja, det er meget med tillid og meget med netop at sige 'tør vi så?'. Det tror jeg nemlig er en stor hurdle; 'tør vi så samarbejde med de her anarkister, der bare gør tingene som det passer dem?'. Den frihed der er i det. Fordi hvem har så ansvaret, hvis der er noget der så kikser? Eller hvis der nu kommer nogen klager? Altså alle de der ting man kunne mane frem, hvis kommunen skulle gå ind i et formaliseret samarbejdet. Men det behøver de jo ikke, hvis de bare siger, at de er ved siden af, og siger at det er en mulighed for dig at gå derned. Så det skal være på den måde et løst samarbejde, det skal ikke være sådan noget med at det ene koloniserer det andet og siger, at nu skal tingene foregå på den her måde. Så er der jo ikke nogen der kan holde ud at være i det, det giver sig selv."* (Bilag I, 482-490). Dermed argumenterer hun for, at de foregående problemstillinger omkring betydningen af de økonomiske relationer samt dokumentation og evaluering, de kan dominere, hvis ikke samarbejdet er præget af tillid. Hun ser dermed kommunens tillid til de frivillige sociale organisationer som afgørende for, at samarbejdet er sundt og konstruktivt.

I udkastet til den nye frivillighedspolitik lyder det: *"Aalborg Kommune anerkender de frivilliges selvstændighed og egenart og værdsætter mangfoldighed i det sociale arbejde."* (Bilag C: 3). Dette princip nævnes flere gange i frivillighedspolitikken, og kan også genfindes i udtalelser fra informanterne. Ifølge Lauritzen så er dette et vigtigt princip i kommunens relation til de frivillige foreninger: *"Men der er den holdning her i Aalborg Kommune, at de frivillige foreninger ikke skal tage opgaver fra det offentlige, og det er faktisk også den anden vej, at det offentlige ikke skal tage opgaver fra de frivillige, så at de to sektorer de kan fungerer i samhørighed uden at der er en masse konflikter, en mas-*

se interessekonflikter og fagkonflikter og opgavekonflikter og hvad der nu måtte være. Det er man meget opmærksom på." (Bilag G, 238-243).

Lauritzen beskriver, hvordan der i den kommende tid formodentlig vil blive efterspurgt flere ydelser fra de frivillige foreninger, men at man i kommunen ikke vil stille krav til løsning af bestemte opgaver, da der er en holdning til, at initiativet skal komme nedefra (Bilag G, 348-352). Om denne problemstilling siger Manata: "Men der er det så hele tiden vi skal passe på balancen i forholdet og ikke forvente for meget af de frivillige..." (Bilag F, 318-319).

Maltha udtrykker, at respekten for de frivillige organisationers egenart er en forudsætning for, at de kan indgå i et konstruktivt samarbejde med kommunen: "Jeg synes ikke, de skal trækkes tættere ind på kommunen, de skal have lov at være sig selv, men vi skal støtte dem. [...] de skal have lov at være sig selv fuldstændig, og have deres eget spillerum. For det er det de kan, det er under de forhold, de giver mening." (Bilag H, 457-462). Maltha mener også, at der kan indgå frivillige på langt flere områder af det sociale arbejde, men at det altid skal ske som et supplement til socialfagligt uddannede personer, og at det ikke må betyde, at samfundet fralægger sig ansvar (Bilag H, 417-421). Spørgsmålet er, hvorvidt de principielle holdninger, der her udtrykkes af de kommunale repræsentanter også afspejler virkeligheden som den opleves af de frivillige repræsentanter, eller om informanterne i højere grad svarer ud fra, hvilke intentioner der burde være på området, altså hvilken holdning der er den politisk korrekte.

Repræsentanterne fra de frivillige organisationer bekræfter, at de i deres samarbejde med Aalborg Kommune oplever handlefrihed. Abildgaard beskriver Aalborg Kommune som en "fantastisk samarbejdspartner" og fortæller, at de som organisation har forholdsvis frit spillerum og dermed mulighed for at gøre tingene på deres egen måde (Bilag K, 90-95). Han understreger ligesom Christensen, at tillid er en forudsætning herfor, og han mener, at samarbejdet fungerer godt, netop fordi der over tid er blevet bygget tillid op mellem kommunen og deres organisation (Bilag K, 137-141). Abildgaard mener, at det på den ene side er godt med de frie rammer for de frivillige foreningers virke, men at det på den anden side er sundt, at der også stilles nogle krav, for at indsatsen bliver mere effektiv og for at skabe nogle fælles præferencer for samarbejdet (Bilag K, 423-428).

Jensen understreger, at styringen ikke må blive for stram, da det vil kvæle mangfoldigheden: "Nej, de frivillige skal ikke styres, de frivillige de skal løses, altså de skal ikke styres. Det er lige netop derfor de er frivillige, det er fordi det ikke bliver styret centralt som alt muligt andet bliver. [...] Det mener jeg, de skal altid være... jeg vil ikke sige i opposition til det bestående, men i hvert fald et alternativ til det bestående. Altså der er en gradsforskel i det; det er ikke bare for at gøre det modsatte af, hvad det

bestående det gør, eller hvad samfundet gør. Det er for at gøre noget andet end samfundet gør.” (Bilag J, 262-272). For Jensen er det dermed afgørende med klart definerede grænser mellem det offentlige og det frivillige, og senere udtaler han, at han mener, at man i Aalborg Kommune også overholder dette (Bilag J, 644). Det tyder på, at man fra de frivillige foreningers side oplever en respekt for grænserne mellem den kommunale forvaltning og foreningerne.

I De Frivilliges Hus opleves der også, at man som selvejende institution har handlefrihed: *”... altså der er jo den der samarbejdsaftale, hvor der står beskrevet det der med at man gerne f.eks. vil have en årsrapport og man gerne vil have den der virksomhedsplan og sådan noget der, hvor vi så fortæller, hvad vi laver, men de går jo ikke ind og konkret siger 'nu skal I løse den eller den opgave'. Ellers så var der ingen grund til, at vi havde en bestyrelse, det er jo dem der bestemmer hvad for en retning Frivillighuset skal tage. Så det er sådan mere at vi er åbne med at fortælle, hvad vores visioner er, og hvad for en retning arbejder vi i.”* (Bilag I, 267-273).

Der udtrykkes en forståelse for den offentlige og den frivillige sektors forskellighed, som ligger i tråd med Habermas beskrivelse af systemet og livsverdenen. Selvom informanterne ikke direkte taler om kolonisering, så er det tydeligt, at der er en bevidsthed om nødvendigheden af, at opretholde nogle principielle grænser mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer, og det ønskes at bevare de to sektorer som supplement til hinanden. De kommunale og frivillige repræsentanter udtrykker samme syn herpå, hvilket tyder på, at intentionerne i den kommunale forvaltning også realiseres i samarbejdet med de frivillige foreninger. Der lægges vægt på, at gensidig tillid og åbenhed er nødvendig for at bevare et godt samarbejde, hvilket betyder, at systemet i dette tilfælde agerer efter rationaler, der udspringer af livsverdenen.

5.2.6 Hybridorganisationernes rolle ift. at fremme eller hindre kolonisering

Efter indledningsvis i analysen at have bekræftet definitionen af De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet som hybridorganisationerne er det helt centralt at undersøge, hvilken rolle disse hybridorganisationer spiller ift. at fremme eller hindre kommunens kolonisering af de frivillige sociale organisationer.

Der er blevet lagt vægt på de frivillige foreningers egenart, og i De Frivilliges Hus ser man ifølge Christensen netop en vigtig rolle i at styrke bevidstheden om dette hos både de frivillige foreninger såvel som hos kommunen: *”... vi vil tværtimod gerne styrke foreningerne i en bevidsthed om, hvad det er de kan og vil, og hvad for en rolle de skal have [...] samtidig også at lære kom-*

munerne om, at hvis man vil samarbejde med nogen omkring de her ting, hvordan er det her felt så? Hvad er det der er kernen i frivillighed, og hvad det er for nogle ting man skal respektere for at få det til at fungere? Hvad for en boldgade skal man i hvert fald slet ikke begynde at bevæge sig ind på?" (Bilag I, 181-186). Ifølge Evers teoretiske bidrag, så er formålet med etableringen af hybridorganisationerne netop at trække på og kombinere styrkerne fra begge sektorer, hvilket kræver en bevidsthed om, hvad disse er. Samtidig kræver det også en gennemsigtighed i samarbejdet for at undgå, at det fører til institutionel lighed.

Maltha beskriver også, hvorledes hun ser Brobyggerselskabet rolle ift. bevidsthed om egenart: *"Så det er meget sådan noget med at medvirke til at effektivisere, hvis man kan sige det sådan. Og give den gode indsats, det er meget som proceskonsulenter, f.eks. ved Frelsens Hær nu, hvor Theresa og jeg hjælper med at de får opbygget deres organisation og deres metoder på en mere stram måde, hvis man kan sige det sådan, at de bliver bedre og mere bevidst om, hvad det er de går og laver."* (Bilag H, 85-89). Her lægges der altså også vægt på en bevidsthed ude i de frivillige foreninger om deres opgaver på socialområdet samt at styrke deres kompetencer. Der lægges hertil også vægt på effektivisering, og Brobyggerselskabet går i den forbindelse ind som proceskonsulenter. Ifølge Maltha er det positivt, da det leder til bevidsthed i foreningerne, men det kan omvendt tyde på, at der vejledes i at omstrukturere efter logikker gældende i den kommunale forvaltning med højere krav til effektivitet og udbytte. Hustinx lægger vægt på, at den frivillige og offentlige sektor skal komplementere hinanden og arbejde mod de samme mål, men anvende forskellige strategier. Hvis Brobyggerselskabet blot videreformidler kommunale strategier til de frivillige organisationer, så bliver risikoen for institutionel lighed tydelig, hvilket også Evers og Henriksen advarer imod.

Jensen omtaler, hvordan både De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet spiller vigtige roller i de frivillige foreningers samarbejde med kommunen. Om De Frivilliges Hus siger han: *"Jeg mener frivillighuse skal være uafhængige, de skal være... jamen, de skal være dem der tør og går nye veje hele tiden. Og det kan godt ske at man blive lidt sat, når man er afhængig af nogle bestemte midler. [...] de holder os lige vågne. Vi er brug for nogle progressive frivillige, der siger 'hov hov, hov hov, vi skal være et alternativ, vi skal ikke bare ligne alle de andre.' Og det er det jeg mener."* (Bilag J, 250-257). Hermed beskriver Jensen De Frivilliges Hus som en form for vagthund ift. at bevare den frivillige sektors uafhængighed samt at sikre udvikling og nytænkning. På udsatteområdet går de frivillige sociale organisationers samarbejde med kommunen primært gennem Brobyggerselskabet, og ifølge Jensen er det netop årsagen til at det fungerer godt, og at de nødvendige grænser mellem den frivillige og offentlige sektor overholdes: *"Jeg synes faktisk at man gør det rigtig*

godt i Aalborg, fordi man har Brobyggerselskabet, man har CMU og man har Frontkredsen ikk. Så jeg synes faktisk man gør det på en sober måde." (Bilag J, 550-552). Ifølge Henriksen må hybridorganisationerne kunne agere strategisk mellem modsatrettede interesser og synspunkter, og ud fra Jensens udtalelser at vurdere, så lykkes både De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet heri.

Ud fra ovenstående ses, at både De Frivilliges Hus samt Brobyggerselskabet spiller en rolle ift. at hindre en kommunal kolonisering af de frivillige sociale organisationer, da de varetager en rolle ift. at definere og bevare grænser mellem de to sektorer, samtidig med at man arbejder aktivt for at styrke bevidstheden om den frivillige sektors egenart hos såvel de frivillige foreninger som hos kommunen. Brobyggerselskabets konsulentfunktion overfor de frivillige foreninger kan potentielt være et redskab for kommunens kolonisering af de frivillige organisationer. Der er dog ikke udsagn fra repræsentanter fra organisationer, der peger i den retning, tværtimod opleves det, at Brobyggerselskabet har en positiv funktion i samarbejdet. Med hybridorganisationerne er der skabt fora for samarbejde, som bygger på tillid og gensidigt kendskab.

Tidligere er det blevet beskrevet, hvorledes hybridorganisationerne yder de frivillige foreninger hjælp i praktiske forhold som f.eks. ansøgninger, dokumentation, annoncering og andet, og dette er en vigtig funktion ift. økonomi samt dokumentation og evaluering, som de foregående afsnit har omhandlet, da det er tydeligt, at disse emner netop kan give anledning til frustration i de frivillige foreninger. Hermed har hybridorganisationerne en funktion ift. at afhjælpe konkrete problematiske forhold, som kunne give anledning til en kommunal kolonisering af den frivillige sektor, og man kan betegne dem som en form for stødpude.

Ud fra ovenstående kan man argumentere for, at hybridorganisationerne har en dobbeltrolle, da de i nogle henseender har direkte kontakt med den kommunale forvaltning og derfor må tale et sprog og indgå på de præmisser, som gælder her. Omvendt må de i samarbejdet med de frivillige foreninger sætte sig ind i deres aktuelle kontekst og tale ud fra de forudsætninger, som her er gældende. Hvis de frivillige foreninger selv i alle forhold var nødt til at have den direkte kontakt til kommunen og ikke havde hybridorganisationerne som vejledende og støttende organ, da ville risikoen for en oplevelse af kolonisering ville være større.

Henriksen beskriver også, hvordan hybridorganisationerne har en dobbeltfunktion, og hvordan dette kan betyde et pres ift., hvilke opgaver der skal løses og hvordan, og det truer hybridorganisationens særlige identitet. Sammenholdt med ovenstående tyder det på, at det især kan være hybridorganisationerne, der er i risikozonen for at blive koloniseret.

5.2.7 Sammenfatning

Der er ud fra de foregående afsnit ikke grundlag for at bekræfte konflikttesen, da det ud fra den indsamlede empiri ikke vurderes, at det langvarige samarbejde har betydet en kolonisering af de frivillige sociale organisationer fra kommunen side. Der er forhold omkring hvilke krav, der formelt stilles, økonomi samt dokumentation og evaluering, som har givet anledning til bekymring fra den frivillige sektors side, men disse forhold opleves ikke som problematiske i samarbejdet med kommunen. Der beskrives derimod, hvorledes der gives handlefrihed indenfor de rammer, som forhandles i fællesskab, selvom disse også kan influeres af kommunal påvirkning gennem bestyrelsesrepræsentanter og gennem samarbejdet i Frontkredsen. Der er dermed flere forhold som potentielt kan give anledning til kolonisering, og ift. den ulige magtfordeling mellem kommunen og de frivillige organisationer er det derfor centralt, hvilke holdninger der ligger til grund for samarbejdet.

Udsagn fra både frivillige og offentlige repræsentanter samt hybridorganisationerne tyder på, at der er en bevidsthed omkring den offentlige og den frivillige sektors forskellighed samt nødvendigheden af principielle grænser mellem disse sfærer. Det tyder dermed ikke på, at økonomiske rationaler har domineret samarbejdet og at de frivillige foreninger har indrettet sig efter kommunale betingelser. Hybridorganisationerne, De Frivilliges Hus og Brobyggereselskabet, spiller en vigtig rolle ift. at hindre kolonisering af den frivillige sektor, da der her er skabt fora for samarbejde baseret på tillid og gensidigt kendskab, hvilket mindsker behovet for omfanget af kontrol. Hybridorganisationerne yder også en vigtig praktisk hjælp for de frivillige sociale foreninger samtidig med at de styrker foreningernes egenart, og således fungerer hybridorganisationerne som en stødpude mellem den kommunale forvaltning og de frivillige foreninger. Hertil er det dog vigtigt at være opmærksom på den risiko som hybridorganisationerne udsættes for ift. kolonisering.

5.3 Hvilken rolle spiller social kapital?

I dette afsnit vil projektets anden hypotese, konsensustesen, blive analyseret og diskuteret for at vurdere, hvorvidt denne kan be- eller afkræftes. Ifølge Putnam er det i ethvert samfund vigtig at stræbe efter at øge den sociale kapital, da det styrker samfundets sammenhængskraft, hvilket gør uformelle relationer såvel som offentlige institutioner mere velfungerende. I det følgende vil det blive belyst, om social kapital tillægges betydning ift. samarbejdet mellem den

frivillige og offentlige sektor, samt hvilken rolle de forskellige aktører spiller; de frivillige sociale organisationer, kommunen og hybridorganisationerne.

5.3.1 Betydningen af social kapital

I Putnams teoretiske perspektiv udtrykkes et plus-sum-spil, hvor samarbejdet mellem forskellige parter ikke nødvendigvis sker på bekostning af den ene eller anden, men at der tværtimod opnås et gensidigt udbytte. Dette kan genfindes i udtalelse af Manata: *"Det kunne man jo godt forestille sig at man faktisk kan få noget ud af det i begge verdener, at man har en organisation der løser en opgave for en kommune. Så man laver en aftale med hinanden om. Og at så begge parter kan profitere af det, kan man sige, at Red Barnet eller KFUM's sociale arbejde kan vokse og få en identitet i form af den opgave de så løser, samtidig med at det offentlige også kan blive beriget af, at de løser nye opgaver, som vi udvikler sammen. [...] Men ikke kravstillelse, det er ligesom den del jeg stiller spørgsmålstegn ved."* (Bilag F, 481-488). Hermed udtrykkes, at det er en fordel for både den frivillige og den offentlige sektor at samarbejde, da man hver især investerer ressourcer, men også begge får udbytte heraf, og samtidig løses der vigtige opgaver til gavn for samfundet.

Andetsteds beskriver Manata et ønske om at kopiere samarbejdsmodellerne på udsatteområdet og anvende disse på andre områder i kommunen, f.eks. ift. udsatte børn og familier, hvor hun ønsker et større samarbejde mellem kommunale og frivillige organisationer. Dette begrundes med, at indsatsen på den måde kan styrkes, da man kan profitere af sektorernes forskellighed. (Bilag F, 301-336)

Maltha beskriver også, hvor vigtigt netværksarbejdet på socialområdet er, og hvad konsekvensen således ville være, hvis der ikke var nogle initiativtagere til et samarbejde på tværs af organisationer og sektorer: *"Jamen jeg tror det ville betyde, at de ville arbejde mere individuelt. Der ville ikke være den store sammenhæng i det de gjorde, tror jeg. Altså det kan jeg jo ikke sige, men det tror jeg. For de har jo travlt i deres hverdag de her organisationer, og de har ikke tid til at rende til møder med hinanden hele tiden eller koordinere, eller gøre de her ting, det har de ikke vel. De har måske heller ikke evnerne til det. Så jeg tror det ville være små enklaver, der arbejdede hver for sig, og det ville jo have stor betydning for indsatsen, det ville det."* (Bilag H, 167-173). Jensen bekræfter også betydningen af at have et samarbejdsforum, så der er kendskab til, hvad der sker på området, og der er mulighed for at koordinere indsatsen både ift. de øvrige frivillige men også ift. kommunen (Bilag J, 581-592).

Abildgaard omtaler betydningen af indsatsen på udsatteområdet på individplan: *"Det er faktisk også et fællesskab og et netværk, som rigtig rigtig mange af de socialt udsatte de, altså det har de ikke. Jeg tænker det er den største, det er den tungeste sygdom i dag, det er ensomhed. Selvfølgelig er der misbrug og alle mulige forskellige slags, men ensomheden fylder rigtig rigtig meget. [...] Og så tænker jeg, hvis man kan få sluset mennesker ind i et netværk og et fællesskab, hvor der er nogle værdier, som på en eller anden måde er med til at forandre menneskers verdenssyn og livsvaner og alle de her ting, så man selv har lyst til at være med til at hjælpe andre, så er vi nået rigtig rigtig langt."* (Bilag K, 191-204). Hermed mener Abildgaard, at de frivillige organisationers arbejde ift. udsatte ikke blot løser nogle samfundsopgaver, men at det har afgørende betydning for det enkelte individ som hjælpes ved at blive inkluderet i nye fællesskaber. Abildgaard udtaler også, at *"... det er jo et samfundsanliggende. Det skulle gerne være hele samfundet, der er i gang på det område."* (Bilag K, 546-547). Det kan relateres til Putnams begreb "bridging", hvor den sociale kapital har en brobyggende og inkluderende funktion i samfundet. Putnam beskriver teoretisk, hvordan opgaven med at sikre samfundets sociale kapital er et ansvar som må bæres bredt og inkludere både private, offentlige og frivillige aktører.

I den nye frivilligpolitik lyder det, at *"Frivilligt arbejde giver livskvalitet og fremmer det sociale og demokratiske liv i kommunen"* (Bilag C, 2). Ud fra dette samt ovenstående ses, at social kapital tillægges stor betydning i Aalborg Kommune og er en vigtig motivation bag samarbejdet mellem den frivillige og den offentlige sektor på socialområdet, da der bl.a. lægges vægt på værdien af netværk, af synergieffekter, af kombinationen af forskellige ressourcer samt den gavnlige effekt i samfundet ift. en brobyggende og inkluderende funktion mellem organisationer, sektorer samt forskellige befolkningsgrupper. I de følgende afsnit vil det blive belyst, hvilken rolle hhv. de frivillige organisationer, kommunen samt hybridorganisationerne spiller ift. at opbygge og bevare social kapital i kommunen.

5.3.2 De frivillige organisationers rolle ift. at opbygge social kapital

I Årsrapport 2010 sammenfattes flg. om det frivillige sociale arbejde på baggrund af besvarelser fra kommunalt ansatte: *"Værdien kan således siges at være både eksternt orienteret – mod at skabe en virkning, resultat eller nytte fx for sårbare mennesker – og internt orienteret mod at skabe social sammenhængskraft, demokratisk sindelag mv."* (SM, 2011: 41). Hustinx beskriver også, hvordan en velfungerende frivillig sektor bl.a. øger velfærd, betyder større sammenhængskraft i samfundet samt bidrager positivt til demokratiske processer.

I årsrapport 2010 konkluderes det også, at der i kommunerne er en bevidsthed om de frivillige sociale organisationer som et supplement til den kommunale opgaveløsning (SM. 2011: 42). Ifølge Cevea adskiller det frivillige sociale arbejde sig fra den offentlige opgaveløsning på socialområdet ved i højere grad at tage udgangspunkt i det enkelte menneske og møde det ligeværdigt modsat klientgørelsen i det offentlige system. Dette, mener Cevea, udruster de frivillige organisationer til at håndtere nogle sociale udfordringer bedre end den offentlige sektor. Om denne opfattelse af de frivillige organisationers bidrag på det sociale område er gældende for samarbejdet i Aalborg, vil her blive undersøgt.

Lauritzen siger følgende om de frivillige foreningers rolle: *"Og det er jo også det, som vi håber lidt på kan ske, at den frivillige sektor den kan supplere med en lang række opgaver til gavn for både de frivillige og så til gavn for målgruppen. Det er jo begge veje, fordi at de frivillige de har jo et positivt udbytte af at hjælpe andre. Det kan jo udfylde et socialt tomrum og kan have en udmærket social funktion ift. at skabe mere sammenhængskraft mellem generationer og mellem grupper. Plus at målgruppen de også kan have gavn af det, at vi får løst nogle konkrete problemer. Og de frivillige foreninger, de er jo innovative, det ligger jo til deres væsen. Så derfor så har de jo blik for nye problemstillinger og kan finde nye løsninger funderet i det daglige virke med målgruppen."* (Bilag G, 404-413). Således mener Lauritzen, at de frivillige organisationer har en vigtig brobyggende funktion i samfundet og løser vigtige sociale opgaver samt er eksponenter for udvikling.

Samme synspunkt udtrykker Maltha, som mener, at det er vigtigt at bevare de frivillige sociale organisationer og samtidig udvikle dem, da deres kompetencer og erfaringer er værdifulde. Samfundet bør derfor trække på organisationernes ressourcer, for *"altså de er jo skidedygtige."* (Bilag H, 360-364). Maltha lægger vægt på, at det i de frivillige sociale organisationer er et særligt kendetegn, at det handler om medmenneskelige relationer og omsorg (Bilag H, 381-384). Manata mener, at de frivillige sociale organisationer særligt har bidraget med at være to-neangivende ift. at se på ressourcerne hos det enkelte individ (Bilag F, 89-90).

Abildgaard beskriver, hvorledes de værdier, som i ovenstående fremhæves af de kommunale repræsentanter, netop er grundlæggende i det frivillige sociale arbejde: *"... altså formålet med Frelsens Hærs sociale arbejde det er at rumme de mennesker, som ingen andre rummer. Det gør Kirkens Korshær også, det gør Parasollen, KFUM, det gør de også, det gør grønlanderenhederne, det gør de jo også. Men vi er en del, altså under Brobyggerselskabet er der jo mange forskellige aktører, både private og offentlige. Og vi er en del af den paraply og vores primære opgave det er at møde de mennesker, som kommer til os, med et åbent hjerte og et åbent sind, og give dem rum og plads men så også lede dem derhen, hvor der er den hjælp de har behov for."* (Bilag K, 65-72). Her understreger Abildgaard også

vigtigheden af, at det ikke blot er et netværk af mennesker, men et netværk af organisationer, der sammen deler et ansvar for den samme opgave. Han beskriver videre, at de frivillige organisationers styrke ift. varetagelsen af opgaver på socialområdet er, at man på grund af en stor kontaktflade kan mobilisere mange mennesker og dermed løse disse samfundsopgaver med et forholdsvis lille personale og lønudgift. Dertil kommer, at samarbejdet mellem forskellige organisationer på samme område betyder mangfoldighed. (Bilag K, 87-90)

Jensen mener som Abildgaard, at det er værdifuldt med forskellige aktører, der tager ansvar men måske løser opgaverne forskelligt, da *"... det gør det mere farverigt og valgmulighederne større..."* (Bilag J, 755).

Ud fra ovenstående ses en forståelse hos både de kommunale såvel som de frivillige aktører om, at de frivillige sociale foreninger bidrager med nogle unikke værdier. Der lægges vægt på medmenneskelige relationer, samt hvordan dette har en brobyggende og inkluderende funktion i samfundet, og det er dermed udtryk for social kapital af formen bridging.

Det skal dog tages til efterretning, at de enkelte frivillige organisationer har hver deres målgruppe, som får deres primære opmærksomhed. Det er ikke nødvendigvis alle organisationer, der bruger ressourcer på at indgå i netværk med andre aktører, hvorfor disse kan udtrykke en større grad af bonding, altså social kapital, der opbygges indenfor en afgrænset gruppe af mennesker, hvilket primært har positiv betydning for de inkluderede men ikke på samme måde kommer samfundet bredt til gavn, da det ikke har en brobyggende effekt ift. øvrige grupper i befolkningen.

5.3.3 Kommunens rolle ift. at opbygge social kapital

Centralt i konsensusstesen er spørgsmålet om, hvorvidt kommunen understøtter eller hæmmer den frivilliges sektors sociale kapitalbeholdning, og det vil her blive belyst, hvilken rolle informanterne mener, at kommunen spiller ift. at opbygge og sikre social kapital.

Hustinx og Henriksen lægger teoretisk vægt på, at der fra offentlige side etableres strukturer, som støtter den frivillige sektor. Den nye frivilligpolitik er tidligere blevet nævnt som et af kommunens redskaber til at understøtte det frivillige arbejde. Lauritzen fortæller om frivilligpolitikken: *"Til dels så er der lagt vægt på udviklingen af området, vi har fokus på rekruttering i de frivillige foreninger."* (Bilag G, 345-346). Arbejdet med at nyformulere frivilligpolitikken har hermed ifølge Lauritzen haft til formål at sikre en udvikling af den frivillige sektor i kommunen. Dette er udtryk for et eksisterende fokus på samarbejdet med de frivillige sociale organisa-

tioner, og Lauritzen mener, at frivilligpolitikken derfor også ville blive fornyet og anvendt, selvom det ikke var et udtrykt ønske fra regeringens side, som det aktuelt er tilfældet. (Bilag G, 390-397)

Maltha beskriver, hvordan man kommunalt har et ønske om et koordinere indsatsen på det socialpolitiske område og gerne ser, at alle relevante aktører deltager i de muligheder for samarbejde, der eksisterer, for at varetage den fælles interesse som hun mener, burde være til stede (Bilag H, 119-122). Arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker beskriver, at der generelt i kommunerne opleves en bedre indsats og flere muligheder for målgruppen, når der samarbejdes med relevante frivillige organisationer omkring en social problemstilling. Med samarbejdet følger dog en forventning til den kommunale forvaltning fra organisationernes side om øget anerkendelse og ressourcetilføring samt mulighed for at påvirke kommunens politik på området. (SM, 2010b: 14) Dermed tyder det på, at samarbejdsrelationen må være præget af et gensidigt udbytte.

Ifølge Christensen så er kommunens opgave at skabe de rette rammer for de frivillige foreninger, hvilket hun mener bl.a. er gjort med De Frivilliges Hus: *"Det opbygger hele området, altså det giver hele området et løft, altså en eller anden kapacitetsopbygning på mange måder. Både fordi der er, hvad skal man sige, alt i alt er en opbakning til området som en anerkendelse og respekt for det foreningerne laver, som kommunen jo giver via en stor økonomisk støtte til De Frivilliges Hus, så vi kan gøre de her ting og gratis ift. foreningerne; de kan få lokaler herude og de kan få den service som de efterspørger, og de kan få... altså vi sidder her jo hver dag klar til at tage imod henvendelser, og vi opsøger også med mange forskellige tilbud foreningerne og prøver at hjælpe med at synliggøre området."* (Bilag I, 106-113). Selvom kommunen dermed har uddelegeret nogle opgaver til De Frivilliges Hus, så beskrives det af Christensen som et vigtigt bidrag for at styrke hele frivilligområdet, da den økonomiske investering udtrykker anerkendelse og respekt. Hertil forventer hun, at der fra kommunens side vises tillid til, at De Frivilliges Hus varetager deres ansvarsområde: *"Jamen altså, vi forventer åbenhed og tillid og respekt. Netop at de har tiltro til, at vi skal nok løse opgaverne så godt som overhovedet muligt og vi vil gerne være det fremmeste frivillighus i Danmark, og vi vil gerne løfte hele frivilligområdet. Og vi skal nok gøre det! Altså den der tro på, at det gør vi."* (Bilag I, 293-296).

I rapporten fra arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker beskrives det, at en af de største udfordringer i kommunerne er, at tænke de frivillige organisationer ind i den samlede opgaveløsning på socialområdet (SM, 2010b: 19). Abildgaard beskriver, hvordan han ift. socialområdet ser forskellige parter med forskellige opgaver: kommunen spiller en rolle ift. at opbygge og styrke social kapital, men at dette må ske ved at samarbejde med

de frivillige sociale organisationer, som efterfølgende kan mobilisere de frivillige. Denne samarbejds-kæde er nødvendig, da kommunen ikke selv har samme mulighed for at mobilisere et netværk af frivillige til at yde en indsats. (Bilag K, 591-596) Dette skal ses i relation til tidligere udtalelser om den frivillige indsats som supplement til den kommunale, da kommunen ikke skal overlade alle opgaver på socialområdet til de frivillige foreninger.

Hvis kommunen medvirker til at skabe gode forhold for samarbejde, så kan Abildgaard se, at et stort potentiale kan blive forløst: *"Jeg tænker virkelig, at det er en god måde at arbejde på, fordi hvis vi oplever, at vi får et stort råderum, hvis vi oplever at man har tillid til at den opgave, vi løser, at den er god, hvis man på alle mulige måder ad den vej prøver at løfte, så bliver der lige pludselig sat nogle ressourcer fri, som vil bevæge sig ud i kirkefællesskab og i nabofællesskab og i alle mulige. Jo mere begejstret jeg bliver i mit arbejde desto mere brændende bliver jeg også for at engagere mit netværk i det her arbejde, desto mere brændende bliver jeg for at engagere nogle mennesker, som selv er engagerede til at være frivillige, som så kommer og siger 'jeg har også en kammerat som gerne vil'. Jeg tror på at det vokser den vej..."* (Bilag K, 522-530). Her ses også betydning af netværk og relationer, hvor igennem initiativ kan spredes og ansvar for konkrete opgaver kan deles, men det er også tydeligt, at dette ikke sker automatisk. De rette forudsætninger må være til stede, hvilket kommunen har en rolle i at medvirke til at skabe.

I rapporten fra arbejdsgruppen om sammenhængende frivilligpolitikker lægges der flere gange vægt på, at kommunerne i samarbejdet med de frivillige organisationer må opstille mere konkrete målsætninger og arbejde mere strategisk end tilfældet er i dag (SM, 2010b: 26-27). Samtidig anbefales kommunerne aktivt at følge op på og evaluere resultaterne af samarbejdet (SM, 2010b: 40). Man kan forestille sig, at efterlevelsen af disse anbefalinger vil konflikte med ønsket om frie rammer, som Abildgaard udtrykker.

Afsnittet viser, at kommunens rolle ift. at opbygge og bevare den sociale kapital i samfundet er væsentlig anderledes end den rolle, der blev beskrevet for de frivillige sociale organisationer. Kommunens opgave består i at uddelegere opgaver, at koordinere disse ift. den kommunale opgaveløsning, at skabe gode rammer for de frivillige organisationers arbejde samt at styrke disse gennem økonomisk støtte samt at vise tillid, anerkendelse og respekt. Hertil kommer en vigtig funktion med at hjælpe til at skabe netværk på tværs af de kommunale og frivillige organisationer. Putnams ideal er netop, at offentlige institutioner på denne måde medvirker til at opbygge social kapital, og hans pointe er, at selvom dette kræver mange ressourcer fra kommunal side, så vil det også komme til gavn, da det også vil styrke offentlige institutioner, betyde en øget produktivitet, styrke demokratiet samt betyde at velfærdsopgaver bliver løst.

5.3.4 Hybridorganisationernes rolle ift. at opbygge social kapital

Som beskrevet i foregående afsnit, så har kommunen en vigtig funktion i at skabe gode rammer for den frivillige sektors arbejde for at forløse det potentiale, som ligger her. Arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker anbefaler kommunerne at samarbejde med frivilligcentre eller andre samarbejdsorganer om at skabe en lokal organisatorisk ramme for samspillet med de frivillige foreninger (SM, 2010b: 44). Ift. hybridorganisationerne lægger Henriksen vægt på deres støttefunktion ift. de frivillige foreninger, da disse i sig selv har begrænsede menneskelige og økonomiske ressourcer. Hvilken betydning dette har i Aalborg vil her blive belyst.

Aalborg Kommune yder økonomisk støtte til de frivillige sociale foreninger, men som det også tidligere er blevet beskrevet ift. hybridorganisationerne, så har man valgt at uddelegere mange praktiske opgaver samt konsulentfunktioner til De Frivilliges Hus ift. hele det frivillige sociale område samt til Brobygggerselskabet specifikt ift. udsatteområdet.

At hybridorganisationerne spiller en vigtig rolle ift. social kapital beskriver Lauritzen, hvor han omtaler De Frivilliges Hus som *"et knudepunkt eller et samlingspunkt for hele den frivillige sektor i Aalborg"*, og dette vurderes at være en stor hjælp og støtte til det frivillige område. (Bilag G, 81-86). Manata beskriver også, hvordan De Frivilliges Hus spiller en vigtig rolle ift. netværksarbejde samt udvikling af den frivillige sektor, og hun ønsker, at Huset også udvikler sin profil i forhold hertil: *"Det er jo i virkeligheden et strategisk samarbejde og idéudvikling af det område. Og sådan kunne man jo også godt forestille sig at Frivillighuset i højere grad, og det går jeg også ud fra at de har, de har jo også en bestyrelse, måske lavede nogle stormøder eller sådan noget, hvor både den frivillige verden og de professionelle politikere kunne mødes og inspirere hinanden til, hvad har vi behov for, og hvem kan byde ind med hvad her. Det kunne også være en privat, at virksomheder kunne være inspiratorer her og måske betale noget af det, altså fondsfinansiere noget. Det kunne da være spændende nok. Det synes jeg så er en bold, der ligger i Frivillighuset at sætte sådan noget i stand."* (Bilag F, 503-510). Der lægges vægt på centrale faktorer, som Putnam fremhæver ift. social kapital, nemlig det gensidige udbytte af samarbejde, værdien af netværk og forskellige ressourcer samt en bred fordeling af opgaver.

Christensen beskriver også, hvordan hun mener, at De Frivilliges Hus i Aalborg har en vigtig funktion ift. et samlet overblik over det sociale område. Aktuelt arbejdes der meget med netværk i forhold til forskellige målgrupper, hvor man samler de relevante foreninger indenfor

et bestemt område, for at forbedre deres muligheder for samarbejde og fælles initiativer samt for at synliggøre de problemstillinger, som disse foreninger arbejder med (Bilag I, 18-29).

Brobyggerselskabet arbejder som nævnt konkret med netværk på udsatteområdet og har fokus på koordination og samarbejde mellem forskellige aktører. I Frontkredsen, som Brobyggerselskabet faciliterer, er målet at *"erfaringsudveksle og videnudvikle"*. (Bilag H, 32-38) De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabets funktion ligner dermed hinanden på trods af deres forskellige status som hhv. selvejende institution og som kommunal organisation, men de dækker forskellige grupper indenfor den frivillige sektor, som dog også har sammenfald.

Henriksen beskriver teoretisk, hvordan hybridorganisationerne kan opbygge kapaciteten i den frivillige sektor med mere aktivitet og synlighed som resultat. Denne betydning af hybridorganisationernes funktion beskriver Christensen netop, som central for det sociale arbejde i Aalborg Kommune, og at det derfor får stor betydning for borgerne: *"... man kan måske sige, der hvor den vigtigste forskel er, det er selvfølgelig for borgerne, de udsatte borgere, for når foreningerne kender hinanden [...] Når den enkelte borger har en mulighed for at blive præsenteret for en hel vifte af tilbud, så er det jo en anden, så vil jeg tro det forekommer som en tættere dækning, ja et net, det lysegrå sikkerhedsnet under det offentlige er tættere. Det kan godt være, at det vil være der alligevel, fordi det opstår af frie initiativer, men det vil måske være mere usynligt og det vil måske være sværere både for borgerne og de frivillige og foreningerne at finde hinanden og få det udbytte, den synergieffekt der er i at bruge hinanden."* (Bilag I, 134-144). Det gensidige kendskab mellem de frivillige foreninger betyder ifølge Christensen også, at der er mange tilbud og indsatser, som man ikke behøver opfinde på ny, men i stedet kan man trække på eksisterende erfaringer og ressourcer (Bilag I, 494-497).

Ud fra ovenstående kan hybridorganisationerne tilskrives en nøglerolle ift. at opbygge og bevare social kapital i samfundet. Hybridorganisationerne fungerer som redskaber for kommunen til at skabe gode rammer for den frivillige sektor og dermed forløse det potentiale, der ligger ift. at mobilisere frivillige og supplere den kommunale opgaveløsning med ressourcer, som er særligt kendetegnende for den frivillige sektor. Her er det særligt medmenneskelige værdier, som de frivillige foreninger bidrager med samt nytænkning. De frivillige foreninger kan på grund af deres egenart spille en vigtig rolle ift. at opbygge den sociale kapital i samfundet, men med hybridorganisationernes netværksskabende rolle, så styrker det, at det netop er social kapital af formen bridging, der skabes. Ift. afkræftelsen af konfliktesen blev det også påvist, at hybridorganisationerne medvirker til at skabe samarbejdsfora baseret på tillid og gensidighed frem for kontrol, hvilket bekræfter disse organisationers funktion ift. at styrke den sociale kapital blandt de frivillige organisationer såvel som i den kommunale forvaltning. At

der opbygges social bridging kapital betyder ifølge Putnam øget sammenhængskraft i samfundet, da der bygges bro mellem forskellige grupper i befolkningen, mellem forskellige organisationer og sektorer i samfundet.

5.3.5 Sammenfatning

Ud fra de foregående afsnit findes der belæg for at bekræfte konsensusstenen, da de frivillige sociale organisationer fremstår som eksponenter for og skabere af social kapital. Samtidig ses det, hvordan samarbejdsformen med kommunen har medvirket til at styrke de frivillige organisationers selvstændige identitet og kvaliteter, da der gives handlefrihed indenfor nogle rammer, og der fra begge sider lægges vægt på tillid og gensidigt kendskab. Dette kræver en investering af ressourcer fra kommunens side, hvilket derfor kræver en tiltro til de langsigtede positive effekter, som der ifølge Putnams teoretiske perspektiv vil følge med.

Hybridorganisationerne; De Frivilliges Hus og Brobyggereselskabet, har været redskaber, som har muliggjort et konstruktivt samarbejde mellem den frivillige og offentlige sektor i kommunen. Hybridorganisationerne har samtidig spillet en aktiv rolle ift. at skabe netværk, styrke de enkelte frivillige organisationer, udvikle indsatsen på socialområdet og samtidig også opretholde nogle principielle grænser mellem den frivillige og offentlige sektor. Oprettelsen af hybridorganisationerne har således opbygget og bevaret den sociale kapital. Særligt spiller hybridorganisationerne en vigtig rolle i, at hovedvægten lægges på social kapital af formen bridging. De frivillige foreninger har med hver deres fokus på særlige målgrupper en lægning for at bygge social kapital af typen bonding, men med hybridorganisationerne som koordinerende og netværksskabende instans er der bedre mulighed for at realisere de frivillige foreningers potentiale for at bygge social kapital af formen bridging, hvilket har en større samfundsgavnlig effekt.

6. Konklusion

Dette speciale har taget udgangspunkt i følgende problemformulering:

Hvilken betydning har hybridorganisationer i et intensiveret samarbejde på det socialpolitiske felt mellem den offentlige og den frivillige sektor på lokalt plan?

Med udgangspunkt i Aalborg som eksempel på en kommune, hvor der har været et langvarigt samarbejde, og hvor der derfor er gjort relevante erfaringer, så er det valgt at have fokus på De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet. Disse er blevet valgt pga. deres karakter som hybridorganisationer, hvilket er blevet bekræftet gennem de kvalitative interviews, der er gennemført med aktører fra kommunen, fra frivillige organisationer og fra hybridorganisationerne. De Frivilliges Hus og Brobyggerselskabet spiller en rolle som bindeled mellem den kommunale forvaltning og de frivillige sociale organisationer og spiller samtidig begge en dobbeltrolle, da de både skal forholde sig konkret til præmisser, krav og måder at handle på i den kommunale forvaltning samtidig med, at de overfor de frivillige foreninger forholder sig til, de forudsætninger, som disse virker ud fra. Det er dermed ikke muligt at placere dem entydigt i hverken den frivillige eller offentlige sektor, hvorfor de kan betegnes som hybridorganisationer og er interessante som forskningsfelt.

For at analysere og diskutere, hvilken betydning hybridorganisationerne har i et intensiveret samarbejde mellem den offentlige og frivillige sektor, er en række forhold omkring samarbejdet mellem de to sektorer blevet belyst. Her har analysen koncentreret sig om to centrale forhold, som er blevet udtrykt i hhv. en konflikttese og en konsensustese, hvor analyse spørgsmålne har været; hvorvidt der sker en kolonisering af de frivillige sociale organisationer fra kommunens side; og hvilken rolle social kapital har i samarbejdet.

Der er ikke fundet belæg for at bekræfte konflikttesen, da der ikke ud fra empirien er fundet grundlag for, at det langvarige samarbejde mellem Aalborg Kommune og de frivillige sociale organisationer har betydet en kolonisering af organisationerne. Selvom der er forhold omkring de økonomiske relationer samt krav til dokumentation og evaluering, som potentielt kan opleves som en kolonisering, så er disse forhold ikke dominerende i samarbejdet. Netop her afhjælper hybridorganisationerne de potentielt problematiske forhold i og med, at der aktivt ydes støtte og vejledning til de frivillige foreninger, således at de er udrustet til bl.a. at søge om støtte og imødekomme de eksisterende krav til dokumentation og evaluering. Det er på denne

baggrund blevet beskrevet, hvorledes hybridorganisationerne har en funktion som stødpude mellem den kommunale forvaltning og de frivillige sociale organisationer. Dette er tilfældet for både De Frivilliges Hus, som har sit udspring i den frivillige sektor, og for Brobyggersekabet, som har sit udspring i den offentlige.

I relation hertil er det vigtigt at være opmærksom på risikoen for, at hybridorganisationerne mister deres selvstændige identitet, da de som nævnt skal udspille en dobbeltrolle og dermed konstant forholde sig til både den offentlige og den frivillige sektor.

I analysen er det vist, hvordan der i et kontinuerligt samarbejde nødvendigvis også er en meget tæt kontakt mellem den kommunale forvaltning og de frivillige organisationer. Dette ses konkret i og med, at der sidder kommunale repræsentanter i bestyrelsen i de organisationer, som har indgået driftsaftaler med kommunen, samt gennem den tætte kontakt og dialog i Frontkredsen. Med disse relationer følger også en mulighed for gensidig påvirkning og dermed også en anledning til kolonisering. Bestemmende, for hvordan udfaldet af denne balancegang bliver, er dermed de principper, som er grundlæggende i samarbejdet. Der gives gensidigt udtryk for, at den offentlige og frivillige sektor bør supplere hinanden i samarbejdet og fungere som alternative, således at de frivillige organisationer har handlefrihed og kan bevare deres selvstændige identitet. Her har hybridorganisationerne en vigtig funktion, da de har fokus på at styrke bevidstheden hos de frivillige foreninger såvel som hos kommunen om forskelligheden og egenarten i sektorerne.

Ift. ovenstående ses, hvordan hybridorganisationerne også fungerer som fora, hvor der opnås gensidigt kendskab til øvrige aktørers indsats, og dermed kan der koordineres og nytænkes på socialområdet. Der lægges fra både den kommunale forvaltning såvel som fra de frivillige organisationer vægt på, at der opnås en synergieffekt gennem samarbejdet, og at begge parter opnår et positivt udbytte. Ligeledes lægges der vægt på, at der igennem samarbejdet i hybridorganisationerne opnås en bedre indsats på socialområdet til gavn for brugere såvel som til gavn for det øvrige samfund. På denne baggrund kan det konkluderes, at social kapital tillægges en vigtig betydning, da der er en gennemgående tiltro til de positive effekter af samarbejdet.

Konsensusenes kan udfra ovenstående bekræftes, da det er påvist, hvordan de frivillige organisationer fremstår som eksponenter for social kapital, og at kommunen har støttet dette gennem de eksisterende samarbejdsrelationer. Hybridorganisationerne har en nøglerolle, da der her er opbygget en ramme og struktur for samarbejdet, som muliggør, at der opbygges og bevares social kapital i kommunen. Hertil ses det, hvordan der gennem det langvarige samar-

bejde er opnået gensidig tillid, og det udtrykkes, hvordan der i hybridorganisationerne eksisterer et kollegialt fællesskab på tværs af organisationer og sektorer. Hermed er det social kapital af formen bridging, der opbygges, hvilket tillægges samfundsgavnlig betydning, da det har brobyggende og inkluderende effekter samt skaber medborgerskab samt styrker kollektive institutioner og demokrati.

Projektets sigte har været at fremhæve eksisterende erfaringer omkring hybridorganisationers betydning i samspillet mellem den offentlige og den frivillige sektor, da der netop nu er et nationalt øget fokus på inddragelsen af civilsamfundet i løsningen af sociale problemer. I denne forbindelse er det nyttigt at kunne trække på eksisterende viden og erfaringer, og således kan konklusionerne fra dette projekt bidrage til den fortsatte udvikling af samspillet mellem de danske kommuner og de mange frivillige organisationer, der agerer på det sociale område.

De undersøgelser, der hidtil har været angående hybridorganisationer, har primært fokuseret på frivilligcentre, da dette er den mest udbredte og kendte form for hybridorganisation, uden at de nødvendigvis betegnes som sådan. Der har manglet fokus på hybridorganisationernes selvstændige identitet og karakteristika samt deres konkrete betydning på lokalt plan. At undersøge frivilligcentre samt andre former for hybridorganisationer, som det i dette speciale har været gjort med Brobyggerselskabet, er derfor meget aktuelt og kan bidrage med nyttig viden i forhold til, hvordan samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor kan udvikles og antage nye og nyttige former. Således kan specialet være udbytterigt at læse for aktører, der agerer ift. samarbejdet med den frivillige og offentlige sektor. Samtidig er det et bidrag ind i et forskningsfelt, der aktuelt er i udvikling, og der er hermed taget et beskedent skridt videre.

Brobyggerselskabet har udsatteområdet som arbejdsfelt, men der er flere gange udtrykt ønsker om at udbrede denne samarbejdsmodel til andre områder. En naturlig forlængelse af dette speciale kunne derfor være, at arbejde konkret med mulighederne for at etablere hybridorganisationer efter Brobyggerselskabets forbillede indenfor andre områder i kommunen, f.eks. ift. børn og unge eller udsatte familier, flygtninge- og indvandrere eller lignende. Her kan De Frivilliges Hus være en vigtig sparringspartner for kommunen i at etablere dette samarbejde, da de har indgående kendskab til de mange frivillige foreninger, der findes, og da de aktuelt arbejder med netværk i forhold til forskellige målgrupper og dermed ved, hvilke frivillige foreninger der ville være relevante at inddrage.

Et andet interessant emne, der videre kan studeres, er, hvilke hybridorganisationer eller andre samarbejdsmodeller der ses mellem den frivillige sektor og det private erhvervsliv. Det er blevet nævnt, at de frivillige foreninger i stigende grad samarbejder med erhvervslivet, og

det vil derfor være interessant at undersøge hvordan udviklingen aktuelt ser ud, og hvilken betydning dette har.

7. Perspektivering

Emnet for dette speciale udspringer af det aktuelle politiske fokus på samarbejdet mellem den frivillige og den offentlige sektor, som regeringen ifølge den nye Civilsamfundsstrategi ønsker at intensivere. Som et yderligere perspektiv på den viden, der gennem arbejdet med dette speciale er opnået, vil jeg sætte regeringens ønsker for samspillet med den frivillige sektor i relation til forholdene i Aalborg.

At det er vigtigt at bygge videre på eksisterende positive erfaringer, hvis man ønsker at udvikle samarbejdet mellem den frivillige og den offentlige sektor, lægges der også vægt på af informanterne. Bl.a. siger Abildgaard: *"Hvor jeg tænker, brug nogle af de erfaringer man f.eks. har i Aalborg Kommune om, hvad det betyder at arbejde så tæt sammen som vi gør om kommunale opgaver og funktioner sammen med de frivillige, og så styrke det. Altså det lyder som sådan et meget rosenrødt billede, men jeg tænker virkelig, at det er godt."* (Bilag K, 519-522). Senere tilføjer han, at hvis der virkelig er en politisk vilje, så må man inddrage de erfaringer der gøres *"nede på gulvet"* samt der må investeres økonomisk i området (Bilag K, 564-566).

Christensen udtrykker på samme måde, at der i Aalborg er gjort nogle positive erfaringer og fremhæver Brobygggerselskabet: *"Der er bl.a. en af dem, der var med til at grundlægge Brobygggerselskabet, som vi har taget ind som oplægsholder for at sige, Aalborg har jo, kender jo modellen, kender jo måden at gøre det på, og den skal vi jo tage fat i igen og forfine og udvikle..."* (Bilag I, 534-536).

7.1 Potentialet for et intensiveret samarbejde ifølge aktørerne i Aalborg

Ifølge både Årsrapport 2010 og Ceveas rapport, så er der i den danske befolkning et potentiale for, at flere vil engagere sig frivilligt, og det er dermed positivt ift. regeringens ønsker om et større frivilligt engagement kvantitativt set. Spørgsmålet er så, hvor og hvordan disse personer kan blive involveret, således at der sker en udvikling indenfor den offentlige og den frivillige sektors samarbejde på socialområdet. Informanterne kommer med nogle overvejelser ift. dette, som her præsenteres.

Fremadrettet kan Manata forestille sig flere opgaver løst af frivillige sociale organisationer end det sker i dag grundet det økonomiske pres, som kommunen er under (Bilag F, 295-298+378-382). Manata ser også grund til at udvide samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor på grund af et uforløst potentiale på området f.eks. på børne- og ungeområdet, men

hun udtrykker samtidig bekymring over at bestemme det politisk: *"Jamen, for som jeg sagde før, så tror jeg da, der er et uudnyttet potentiale nogle steder i vores samfund. [...] Det skulle gerne ske i en gensidighed, så tror jeg man får mest ud af det, et gensidigt samarbejde. At der er nogen, der føler en lyst til at arbejde med unge vanskeligt stillede, og så prøver at tilbyde sig. Vi mødes så med de behov vi har fra det offentlige, og så kan vi så finde ud af, at få løst den her opgave i fællesskab. Jeg tror hvis man i højere grad... jeg kan i hvert fald være bekymret for, hvis der kommer sådan en bestillings seddel, nu skal I levere det og det og det. Det tror jeg vil gøre noget ved den frivillige verden og deres, lige præcis det der gør dem frivillige, det er at de gør det fordi de har lyst, fordi de ser en opgave, fordi de brænder for det, og ikke fordi der er nogen der siger, at de skal. Det kan jeg godt være lidt bekymret for, hvad det gør ved det."* (Bilag F, 464-477). Dermed rejses et centralt spørgsmål om hvilken strategi, der fra politisk side skal anvendes for at realisere Civilsamfundsstrategien.

Christensen udtrykker den samme bekymring over, hvilke konsekvenser det kan have, hvis man forsøger at presse et større frivilligt engagement igennem, og at det får karakter af serviceopgaver. Hermed sætter Christensen ord på, at motivationen bag det frivillige arbejde er afgørende, og at det er vanskeligt gennem politiske bestemmelser at skabe yderligere motivation, så hendes bekymring er, at det kan give bagslag, så folk i stedet melder fra. (Bilag I, 454-458) Yderligere advarer hun mod at tro, at det er nemt og billigt at have frivillige, men at det kræver både menneskelige og økonomiske ressourcer, som man skal være klar til at investere (Bilag I, 607-612).

Christensen mener, at en central diskussion gælder spørgsmålet om, hvem der kan tage ejerskab over det frivillige initiativ. Fra politisk side mener hun, at der kan være et manglende kendskab til, hvordan frivilligområdet fungerer, og derfor udtrykkes der intentioner på vegne af den frivillige sektor, som der egentlig ikke er myndighed til at fremsætte. I De Frivilliges Hus kan Christensen og hendes kollegaer heller ikke tage ejerskab over foreningernes initiativer, men arbejder ud fra en tankegang om, at det skal komme nedefra, fra de frivillige foreninger selv, men man kan selvfølgelig rette henvendelse eller prøve at inspirere og motivere til forskellige tiltag. Som hun siger: *"Det kan ikke nytte noget, at vi lægger et pres på nogen eller trækker noget ned over hovedet. Vi har ikke til opgave at føde en hel masse ideer, som vi så prøver på at plante alle mulige steder. Det er simpelthen fuldstændig komplet i modstrid med hvordan den frivillige verden fungerer."* (Bilag I, linje 304-335). Der tegner sig hermed et billede af, at der er nogle grundlæggende forskelle ved den frivillige og offentlige sektor, som der ikke tages tilstrækkelig højde for.

Både informanterne fra de frivillige sociale organisationer samt fra De Frivilliges Hus udtrykker en mistillid til intentionerne bag ønsket om et intensiveret samarbejde mellem den fri-

villige og den offentlige sektor. Christensen understreger, at frivilligområdet ikke kan redde den skrantende velfærd (Bilag I, 382-383), mens Abildgaard udtrykker det på følgende måde: *"... men at der også er en høj grad, tænker jeg, skummel bagtanke med det ift. ønsker om at få privatiseret nogle ting. Hvis man kan få frivillige til at løse de her opgaver, som stat og kommune ellers skulle betale penge for. Man kunne spare og spare og spare, blive ved med at skære ned på det her område, så ville det jo være fantastisk. Og ja, det ville være en stor gevinst jo flere, som er engageret i det, selvfølgelig vil det det, men jeg tror ikke det er noget man kan bestemme politisk oppefra. Altså det er det der misforhold mellem kontrol og tillid igen, hvor jeg tænker, at det er kontrolvejen at gå, at prøve at skabe noget frivilligt arbejde..."* (Bilag K, 507-514). Dermed har Abildgaard en frygt for, at det øgede fokus på den frivillige indsats skyldes et ønske om at spare på velfærdsområdet, og han advarer som Manata og Christensen om, at det er vanskeligt at skabe vækst i den frivillige verden gennem politiske beslutninger ovenfra.

Jensen giver udtryk for samme bekymring; at ønsket om mere frivilligt arbejde blot er for at lukke huller i velfærdssystemet, og at der bevidst anvendes en strategi, hvor velfærdsområder forsømmes, indtil nogle ikke kan holde det ud og derfor tager et frivilligt initiativ (Bilag J, 649-657). Jensen kommer også med et yderligere perspektiv og gør opmærksom på, at det kan være vanskeligt at udvide samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor på grund af modstand i fagbevægelsen, hvor der f.eks. i pædagogisk og sundhedsfagligt arbejde er en oplevelse af at få beskåret ressourcer, hvilket betyder en nedprioritering af omsorgsopgaver, som der derfor kan være modstand mod, at frivillige går ind og løfter. (Bilag J, 601-620+676-680)

Tidligere har det også været beskrevet, hvordan Maltha udtrykker, at samfundet ikke skal fralægge sig ansvaret på det sociale område, og derfor skal det frivillige initiativ ikke erstatte den kommunale indsats, men det er vigtigt sideløbende at understøtte det frivillige arbejde.

Informanterne ser tydeligvis et potentiale i et udvidet samarbejde mellem den offentlige og frivillige sektor. I analysen er det vist, at der blandt informanterne har været enighed om, at samarbejdet mellem kommunen og de frivillige sociale organisationer var positivt, konstruktivt, og at der på denne måde kan opnås en bedre indsats. Ovenstående udsagn ift. regeringens ønsker om et intensiveret samarbejde viser dog klart, at der blandt informanterne er bekymringer ift. en udnyttelse og dermed kolonisering af den frivillige sektor. Samtidig er en central problemstilling, hvordan den rette ramme skabes, så det frivillige initiativ i samfundet vokser. Flere informanter giver udtryk for, at motivationen og engagementet ikke kan skabes gennem politiske bestemmelser, og at det snarere kan give bagslag, hvis det forsøges at presse noget igennem ad denne vej.

7.2 Anbefalinger ift. samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor

Ud fra informanternes erfaringer med samarbejdet mellem den frivillige og offentlige sektor kommer de med overvejelser om, hvilke forudsætninger der må gælde, for at regeringens ønsker om en udvikling på området kan realiseres.

Manata mener, at det fra politisk side er vigtigt med tydelige forventningskrav til kommunerne samt medfølgende økonomi, hvis et udvidet samarbejde mellem den frivillige og offentlige sektor skal realiseres. Hun udtaler, at det ikke er nok med hensigtserklæringer, for hvis der ikke er klare incitamenter, så drukner målene for området i det øvrige opgavesæt, som kommunen også skal varetage. (Bilag F, 515-550) Det er tydeligt, at der må arbejdes meget konkret lokalt i kommunerne for at udvikle samarbejdet med de frivillige foreninger, så det ikke blot forbliver hensigtserklæringer, men samtidig gives der udtryk for, at der savnes klare retningslinjer fra regeringens side.

I tråd med Manata udtaler Maltha om forudsætninger for at realisere regeringens mål for samarbejdet med den frivillige sektor: *"Det vil være, og det lyder, det er sgu så åndssvagt, men det ville altså være at give nogle penge til at støtte det frivillige arbejde. Fordi det kan ikke bare køre af sig selv, det kan det ikke. Det er ikke nok at man bare laver en strategi, fordi en strategi det er bare et papir. Og det vil heller ikke nytte noget at kommunen laver en strategi, fordi det bliver også bare et stykke papir. Der skal simpelthen følge noget med, som kan gøre, at det kan blive systematiseret, og der kan blive fulgt op på tingene."* (Bilag H, 441-446). Maltha lægger dermed vægt på økonomisk investering på området, men mener også, at dette skal suppleres med en konkret plan og opfølgning herpå.

Spørgsmålet om tillid kontra kontrol dukker også op igen, når informanterne vurderer, hvad der må tages højde for i realiseringen af regeringens civilsamfundsstrategi. Christensen lægger vægt på, at udbyttet af det frivillige arbejde ikke kan tælles og måles, og siger derfor: *"Det vil jo så kræve, at man tør understøtte det uden at få sikkerhed på den måde."* (Bilag I, 584-585). Abildgaard nævner også tillid som værende helt centralt, og han siger: *"Og kunne man et eller andet sted have en tillid til at de mennesker, der arbejder med det her, at de ikke gør det for pengenes skyld, men de gør det fordi de har et ønske om at gøre noget på det her område. Ja, så er der noget spild og noget svind, og det er der overalt, uanset om du laver mad på en gourmetrestaurant eller om du er i en svømmehal eller hvor man er, så er der noget spild og noget svind, og det må man kalkulere med. Det er der selvfølgelig også på det her område. Men at tænke langsigtet, tænke forebyggelse frem for symptombehandling. Tænk helhed, giv mulighed for at tænke helhed."* (Bilag K, 617-624). Heri udtrykkes ud

over ønsket om tillid også et ønske om at skabe nogle stabile rammer for det frivillige arbejde, så det er muligt at arbejde langsigtet.

Dette kan relateres til forholdene omkring de økonomiske relationer samt kravene til dokumentation og evaluering, som der blev behandlet i analysen. Af ovenstående citater ses det, at disse punkter i samarbejdet igen påpeges som værende potentielt problematiske, hvis det kommer til at dominere relationen mellem de frivillige foreninger og det offentlige. Det er derfor vigtigt at lære af eksisterende samarbejde, som i Aalborg, hvor man over tid har formået at opbygge en samarbejdsrelation baseret på tillid og gensidigt kendskab. Dette er ikke bare opstået i kraft af politiske bestemmelser eller målsætninger på området, men på grund af et vedvarende netværk og dialog mellem kommunale og offentlige aktører samt en struktur for samarbejdet, hvor igennem der er blevet opbygget en kollegial følelse på tværs af sektorer. Dette har i Aalborg været muligt på grund af hybridorganisationerne, De Frivilliges Hus og Brobyggergesellschaft, som har dannet rammen om en konstruktiv samarbejdsrelation med gensidigt udbytte som resultat, og det ses hermed, at social kapital spiller en vigtig rolle i samarbejdet.

Særligt fremstår Brobyggergesellschaft som et unikt eksempel på, hvordan man ift. en bestemt målgruppe kan koordinere og optimere indsatsen på tværs af den kommunale forvaltning og de frivillige organisationer. Som det er konkluderet, er der grobund for, at nye hybridorganisationer efter Brobyggergesellschafts forbillede kan etableres på andre områder end udsatteområdet. Således kan det også anbefales andre kommuner at implementere lignende samarbejdsrelationer for at skabe et konstruktivt samarbejde med frivillige organisationer om løsningen af sociale problemer.

Ift. konfliktesen blev forskellige principper for samarbejdet mellem kommunen og de frivillige organisationer fremhævet, hvor informanterne udtrykte vigtigheden af klare grænser mellem sektorerne og handlefrihed på frivilligområdet, således at der bliver bevaret en selvstændig identitet og frit initiativ. Af informanternes udtalelser i foregående afsnit om potentialet for et intensiveret samarbejde fremgår det også tydeligt, at der er bekymring for en udnyttelse af den frivillige sektor, og der sås tvivl om regeringens bagvedliggende motiver. Således siger Jensen også ift. regeringens ønske om et intensiveret samarbejde med civilsamfundet: *"Ja, men man skal blive ved med at holde det alternativt. Altså det er ret vigtigt at man holder det uafhængigt."* (Bilag J, 624-625).

I regeringens Civilsamfundsstrategi beskrives det, at målsætningerne på området skal realiseres uden at civilsamfundets uafhængighed kompromitteres, og uden at styre udviklingen centralt. Hermed imødekommes nogle af de bekymringer, som udtrykkes af informanterne,

men udfordringen er, at udleve denne målsætning. I Aalborg ses et eksempel på samarbejde, hvor disse principper vægtes, og hvor aktørerne fra begge sider giver udtryk for, at principperne også udledes i praksis. Det er i analysen blevet vist, hvordan hybridorganisationerne spiller en vigtig rolle, som bindeled og samtidig som en stødpude mellem de to sektorer og de forskelligheder, som der her findes. Således hæmmer velfungerende hybridorganisationer en kolonisering af den frivillige sektor, hvilket er en afgørende funktion, da det tydeligvis kan blive en tilbagevendende diskussion ift. relationen mellem den offentlige og den frivillige sektor.

8. Litteratur

Bøger

- Boje, Thomas P. et. al. (2006): *Den frivillige sektor i Danmark – omfang og betydning*, Socialforskningsinstituttet, BookPartnerMedia A/S
- Bundesen, Peter et. al. (2001): *Filantrop, Selvhjælp og Interesseorganisering*, Odense Universitetsforlag, Narayana Press
- Bundesen, Peter (2006): *Sociale problemer og socialpolitik*, Syddansk Universitetsforlag, Narayana Press
- Clark, Woodrow & Fast, Michael (2008): *Qualitative Economics - Toward a Science of Economics*, 1. udg. Coxmoore publishing
- Eriksen, Erik Oddvar & Weigård, Jarle (2003): *Kommunikativt demokrati*, Hans Reitzels Forlag, Narayana Press
- Hansen, Mogens (red.) (2009): *50 samfundstænkere*, Gyldendalske Boghandel
- Haarh, Ulla et.al. (red.) (2009): *Danmarksbilleder. SFI's forskning gennem 50 år*, SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd, Schultz Grafisk A/S
- Henriksen, Lars Skov (1996): *Lokal frivillig organisering i nye omgivelser*, Forlaget ALFUFF, Aalborg Universitet
- Kvale, Steiner (2005): *Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzels Forlag, Narayana Press
- Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare (1999): *Problemorienteret projektarbejde*, 2. udg., Roskilde Universitetsforlag, Narayana Press
- Putnam, Robert (2000): *Bowling Alone*, Simon & Schuster Paperbacks
- Robbins, Derek (red.) (2000): *Pierre Bourdieu, Volume II*, SAGE Publications
- Svendsen, Gert Tinggaard & Svendsen, Gunnar Lin Haase (2009): *Handbook of Social Capital*, Edward Elgar Publishing Limited
- Yin, Robert K. (2009): *Case Study Research. Design and Methods*, Sage Publications Inc.
- Aarup, Knud (2010): *Frivillighedens velfærdssamfund*, Frydenlund

Rapporter

Brobyggereselskabet (2011): *Hvem gør hvad? Et oversigtshæfte over tilbuddene til socialt udsatte i Aalborg kommune*, Brobyggereselskabet, Center for Misbrug og Socialt Udsatte, Aalborg Kommune

Brobyggereselskabet (2010): *Intern evaluering af Frontmøder afholdt for Frontkredsen i Aalborg Kommune 2010*

Cevea (2009): *Borgerens inddragelse. Afdækning af det frivilliges potentiale*

De Frivilliges Hus (2009): *Lad frivilligheden blomstre. Virksomhedsplan for 2010-2011*

Henriksen, Lars Skov (2008): *Frivilligcentre – knudepunkter i den lokale velfærdsarkitektur?* Frise og Aalborg Universitet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation

Regeringen (2010): *National civilsamfundsstrategi*

Socialministeriet (2011): *Den frivillige sociale indsats. Årsrapport 2010*, Socialministeriet og Center for frivilligt socialt arbejde

Socialministeriet (2010a): *Det kommunale samarbejde med frivillige sociale foreninger. En kvantitativ analyse af kommunernes fordeling af §18-midler*, Socialudvalget og Socialministeriet

Socialministeriet (2010b): *Rapport fra arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker*

Socialministeriet (2007): *§18. En casebaseret analyse af samarbejdet mellem kommunerne og de frivillige sociale foreninger*

Socialministeriet (2006): *Redegørelse for §115-samarbejdet i 2005*, Socialministeriet og Rambøll Management

Socialministeriet (2005): *§115-redegørelse for 2003 og 2004*, Socialministeriet og Rambøll Management

Socialministeriet (1998): *Betænkning 1332 om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund*

Artikler

Evers, Adalbert (2008): *Hybrid organisations. Background, concept, challenges*, trykt i Osborne, Stephen (Ed.): *The third sector in Europe. Prospects and challenges*, Routledge, 2008

Evers, Adalbert (2005): *Mixed Welfare Systems and Hybrid Organizations: Changes in the Governance and Provision of Social Services*, *International Journal of Public Administration*, 28: 9-10, p. 737-748

Henriksen, Lars (23.03.2011): *Forskere: Det personlige ansvar er blevet koalt i velfærd*, *Kristelig Dagblad*, 23.03.2011

Henriksen, Lars Skov (2009): *Frivillig organisering: Aktuelle tendenser og fremtidige perspektiver for forskningen*, Dansk Sociologi. Årg. 10, 3, 2009

<http://rauli.cbs.dk/index.php/dansksociologi/article/viewFile/728/766>

Hustinx, Lesley (2010): *Institutionally Individualized Volunteering: Towards a Late Modern Re-Construction*, Journal of Civil Society, Vol. 6, No. 2, p. 165-179

Hustinx, Lesley; Meijs, Lucas C.P.M. & Haski-Leventhal, Debbie (2009): *The Third-party Model: Enhancing Volunteering through Governments, Corporations and Educational Institutes*, Int. Soc. Pol. 39, 1, p. 139-158

Hjemmesider

aalborgkommune.dk-1: *Retningslinjer og vejledning*, lokaliseret 06.07.2011

<http://www.aalborgkommune.dk/Politik/puljer-og-tilskud/frivilligt-socialt-arbejde/Documents/NYRetningslinjer2011.pdf>

aalborgkommune.dk-2: *Brobyggerselskabet – De Udstødte*, lokaliseret 30.03.2011

http://www.aalborgkommune.dk/Om_kommunen/Forvaltninger/familie-beskaeftigelsesforvaltningen/Socialafdelingen/centerformisbrugog%20socialtudsatte/Sider/Brobyggerselskabet-De-Udstoedte.aspx

aalborgkommune.dk-3: *Center for Misbrug og socialt Udsatte*, lokaliseret 30.03.2011

http://www.aalborgkommune.dk/Om_kommunen/Forvaltninger/familie-beskaeftigelsesforvaltningen/Socialafdelingen/centerformisbrugog%20socialtudsatte/Sider/Center-for-Misbrug-og-socialt-Udsatte.aspx

aalborgkommune.dk-4: *Tilskud til frivilligt, socialt arbejde*, lokaliseret 06.07.2011

<http://www.aalborgkommune.dk/politik/puljer-og-tilskud/frivilligt-socialt-arbejde/sider/frivilligt.aspx>

aalborgfrivilligraad.dk: *Om Frivilligrådet/Vedtægter*, lokaliseret 06.07.2011

<http://www.aalborgfrivilligraad.dk/>

frise.dk: *Frivilligcentre: Vi løser sociale udfordringer*, lokaliseret 19.05.2011

<http://www.frise.dk/index.php?id=1860>

frivillighuset.dk: *Om huset*, lokaliseret 30.03.2011

<http://frivillighuset.dk/om-huset/om-huset>